беларуская газэта. Заснаваная ў 1906 г. у Вільні. Аднoўленая тамсама ў 1991 г. як штомесячнік. З 1 сакавіка 1996 г. выходзіць у Менску штотыднёва

НАША НІВА

№ 25 (63)
23 верасьня
1996 г.

выходзіць у панядзелкі

ТЭЛЕПРАГРАМА

ГАСПАДАРКА

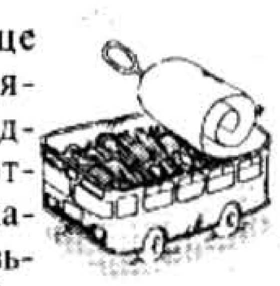

6 Ці плянуеце Вы свой сямейны бюджэт? Якімі разэткамі ня трэба карыстацца, каб пазьбегнуць пажару?

АФІША

9 знаёміць з рэпэртуарам менскіх тэатраў, кіно, з навінкамі відэарынку.

СПАЖЫВЕЦ

10 Карысную інфармацыю прачытаюць у гэтым нумары аматары кілбасы «салямі», паэзіі і тэлевізара.

АДПАЧЫНАК

12 На думку асобных замежных навукоўцаў, ад групы крыві залежаць тэмпэрамэнт і здароўе чалавека, ягоны характар... Псыхалягічны тэст «Скажы мне, якая ў цябе група крыві...» адкажа на гэтыя ды іншыя пытаньні.

Інфарматар

Навукоўцы павінны аддавацца прэзыдэнту, а не навуцы

А.Лукашэнка праводзіць кадравыя перастаноўкі кіраўнікоў гуманітарных факультэтаў БДУ

За месяц да 75-х угодкаў Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту кіраваньне найстарэйшай у Беларусі alma mater пераходзіць у рукі людзей, галоўнай «станоўчай» рысай якіх зьяўляецца не навуковы аўтарытэт, а асабістая адданасьць рэжыму. Прычына кадравых зьменаў у тым, што рэжым імкнецца напярэдадні магчымых восеньскіх хваляваньняў моладзі ўзяць пад татальны кантроль адну з найбольш небясьпечных для сябе частку грамадзтва — студэнтаў і дэмакратычна настроеных выкладчыкаў.

Працяг на старонцы 2.

СВАБОДА СЛОВА

Рэжым забараняе «Пагоню»

Старшыня дзяржкамдруку Бельскі накіраваў «Исковое заявление» ў суд Ленінскага раёну Горадні з просьбай забараніць незалежную газэту «Пагоня».

Падставай для забароны стаў ліст Гарадзенскага абласнога савету вэтэранаў, якія просяць забараніць газэту, якая «стала рупором небольшой группы людей... противоречащей мнению подавляющего большинства людей в республике». Стыль гэтага дакумэнту выкрывае сапраўдныя агрэсіўныя пачуцьці, якія схаваліся за ветлівымі «просьбамі». Менавіта група людзей (а не газэта) «противоречит мнению» большасьці, і большасьць, як водзіцца, — «подавляет». Суду застаецца толькі высьветліць, на якім рэфэрэндуме «большинство людей в республике» выказвала сваё «мнение» пра «Пагоню».

Што да канкрэтных прэтэнзіяў, то яны не апэлююць да гістарычнай аб'ектыўнасьці, а цалкам «завернутыя» на палітычных арыентацыях аўтарытарнага рэжыму.

(БРАТ)

Цалкам факсыміле «Искового заявления» друкуецца на старонцы 2.

ГІСТОРЫЯ

У лягерах, турмах, на катарзе...

Лёс ваеннапалонных II-й сусьветнай вайны

Адна з самых драматычных гісторыяў ваенных часоў — лёс савецкіх ваеннапалонных, які рэзка розьніўся ад лёсу іх ангельскіх, французскіх або амэрыканскіх таварышаў.

Статыстыка, дакумэнты, камэнтар — на старонцы 13.

ПАЭТ У ТУРМЕ КГБ

Пісьменьнікі сьвету — у абарону Славаміра Адамовіча

На мінулым тыдні ў Менску закончыў сваю работу міжнародны форум «Улада і свабода слова», які ладзілі беларускі, швэдзкі і рагейскі PEN-цэнтры. На форуме прысутнічалі літаратары з многіх краінаў Эўропы і Азіі. Сярод заключных дакумэнтаў форуму быў прыняты зварот да пісьменьнікаў і журналістаў сьвету з заклікам паспрыяць вызваленьню паэта Славаміра Адамовіча. Зварот быў падпісаны прадстаўнікамі PEN-цэнтраў Беларусі, Армэніі, Грузіі, Даніі, Казахстану, Латвіі, Літвы, Нарвэгіі, Польшчы, Расеі, Украіны, Фінляндыі, Швэцыі. Гэта значыць, што пытаньне пра вызваленьне зь вязьніцы паэта паўстане ў сьценах парлямэнтаў і ўрадаў усіх краінаў сьвету.

С.Х.

ЛІТАРАТУРА

Ала Дудаева па-беларуску

Вершы Алы Дудаевай, паэткі і жонкі славутага чачэнскага прэзыдэнта, упершыню пераклаў на беларускую мову Сяржук Сокалаў.

Гэтыя пераклады друкуюцца на 14-й старонцы.

Бэстсэлеры Беларусі

Найбольш папулярныя беларускія кнігі другога кварталу 1996 г. на падставе зьвестак найбуйнейшых менскіх кнігарняў.

Старонка 16.

УКРАІНА

Посьпех грыўны

У апошні дзень грашовай рэформы ва Ўкраіне, карбаванцы прымалі толькі ў вялікіх крамах, на поштах і ў ашчадным банку, дзе можна, напрыклад, заплаціць рахункі за тэлефон. На рынках і ў шапіках прасілі выключна грыўны.

Двухтыднёвая грашовая рэформа ва Ўкраіне і абмен карбаванца на грыўну адбыліся надзвычай удала. Згодна з інфармацыяй ураду, ужо на працягу першага тыдня было абмяняна 75 прац. карбаванцаў. Не адбылося і вялікага скачка розьнічных коштаў.

На міжбанкаўскай валютнай біржы Нацыянальны Банк Украіны цьвёрда ўтрымлівае курс новай валюты: 1,76 грыўны за даляр ЗША. Стратэгічныя рэзэрвы банку не парушаныя.

(БРАТ)

Ната і старшыня

Сяржук Сокалаў

Нату ведаюць усе — гожая дзяўчына.
Як на Нату ні глядзі, што ні гавары,
Кожны просіцца ў сябры, ды бяз дай прычыны
Не бярэ абы каго Ната ў сябры.

А калгасны старшыня зьненавідзеў Нату,
Тож, напэўна, ён і ёсьць першы абы хто.
І з упартасьцю асла, з роспаччу стагната
У сваім калгасе ладзіць ён шапіто.

Сам штукар са штукароў выробляе штукі:
— Ната — гэта наш канец, наша сьмерць, браткі!
А у вочках палымкі ленінскай навукі,
А у думках на выбор зь фюрэра радкі.

— Наш рэліктавы калгас — ладны кус Эўропы.
Мы ад Наты зьберажом гэты ладны кус.
Мы засадзім наш абшар бульбаю і кропам,
Каб у Наты не было да яго спакус.

Мы разломім, раздамо нашыя заводы —
Толькі б Ната не прыйшла — пойдзем у ярмо,
Як ня будзе ні жыцьця, ні самой свабоды
Не паквапіцца на нас тая Ната мо.

Зашаптаў ухвальна люд: — Бацька кажа справу
Толькі й клопату у нас: не было б вайны!
З гэтай Натай сябраваць... Ната — не забава
Тыя Наты давядуць, во ўжо каб яны...

Хтосьці прагне рэзюмэ ці, прасьцей, — маралі
Ды якая там мараль з гэткім старшынём!
Амаральнасьці — хоць еш, хоць пляці каралі,
А маралі не знайсьці нават днём з вагнём.

Старшыня ня Дон Жуан, хоць і пры парадзе.
Кажуць людзі, калі плех — ласы да жанчын,
Толькі Ната на яго плюнула «ня глядзя».
Вось такая, брат, любоў. Больш няма прычын...

ПАРЛЯМЭНТ

«Ну што, перамаглі?»

Высілкі дэпутатаў Вярхоўнага Савету ісьці ў рэчышчы законаў, магчыма, прынясуць плады.

Падобна на тое, што ў верасьнёўскі рэйтынг, які будзе праводзіць расейская «Независимая газета», каб вызначыць 50 вядучых палітыкаў месяца ў Беларусі на першыя пазыцыю «уварвецца» Віктар Ганчар. Менавіта ён як старшыня Цэнтарвыбаркаму фактычна вырашыў кар'еру міністра фінансаў Паўла Дзіка, выкрыўшы прамыя парушэньні заканадаўства з боку Міністэрства фінансаў у дачыненьні да фінансавага забесьпячэньня давыбараў у мясцовыя саветы і Вярхоўны Савет. У пятніцу, на плянарным паседжаньні В.Ганчар абвесьціў дэпутатам, што Генпракурор В.Капітан зрабіў Дзіку папярэджаньне, а на наступным тыдні матэрыял па гэтай справе будзе перададзены ў суд. Напрыканцы свайго паведамленьня В.Ганчар папрасіў дэпутатаў не накаляць жарсьці вакол пытаньняў рэфэрэндуму і давыбараў, прывёўшы ў якасьці аргумэнта ліст першага памочніка прэзыдэнта М.Мясьніковіча. Мясьніковіч даслаў на імя старшыні Цэнтарвыбаркаму афіцыйны ліст, зь якога вынікае, што вэртыкаль будзе дзейнічаць у рамках закону.

Ці азначае гэта, што Лукашэнка гатовы ісьці на кампраміс, —пакажа час. Аднак у канцы гэтага парлямэнцкага тыдня дэпутаты адчувалі сябе пераможцамі. У перапынку яны з задавальненьнем паціскалі адзін адному рукі і казалі «Ну што, перамаглі?»

Андрэй Лапцёнак

КАНФЭРЭНЦЫЯ

Эўрапейская ініцыятыва зь Менску

Сёньня, 23 верасьня ў Менску распачынаецца трохдзённая Міжнародная канфэрэнцыя «Другая Эўропа: Культурная парадыгма й геапалітычная рэальнасьць». Канфэрэнцыю ладзіць Цэнтар эўрапейскіх досьледаў і культурных ініцыятываў «Эўрафорум» разам зь Беларускім Фондам Сораса.

Канфэрэнцыя фактычна зьяўляецца сустрэчаю рэдактараў часопісаў і аўтараў культуралягічных праектаў, для якіх важная тэма Сярэдняе Эўропы, мэтафарычна названая аўтарамі канфэрэнцыі «Другою Эўропай». У Менску сабраліся культуролягі зь Беларусі, Вугоршчыны, Літвы, Македоніі, Польшчы, Румыніі, Славакіі, Украіны, Харватыі, Чэхіі, а таксама зацікаўленыя праблемай назіральнікі зь Нямеччыны, Расеі, Казахстану. Іхні прыезд у гэты час у Менск —праява салідарнасьці зь беларускімі інтэлектуаламі. У выніку сустрэчы мусіць паўстаць «Сярэднеэўрапейская культурная ініцыятыва», што азначае стварэньне адкрытай супольнасьці часопісаў і інстытуцыяў, дзе будзе адбывацца ўзаемаабмен інфармацыяй, культурнай прадукцыяй, перакладамі.

Менская сустрэча — гэта першая сярэднеэўрапейская грамадзкая акцыя такога маштабу, якая сыходзіць зь Беларусі й адбываецца ў ёй.

A.Dz.

НАВІНКА

Фрагмэнт сьвятла

Выйшаў першы нумар новага квартальніка, поўная назва якога «ФРАГМЭНТЫ філязофіі, культуралёгіі, літаратуры. Сярэднеэўрапейскі культурны агляд». Выдавец часопіса — «Эўрафорум», галоўны рэдактар — Ігар Бабкоў.

«ФРАГМЭНТЫ» — першы беларускі квартальнік, прысьвечаны мысьленьню ў самых розных «рэалізацыях», школах, практыках». Тут — незалежная беларуская думка, найноўшыя пераклады, клясычны беларускі правапіс.

A.Dz.

Адна перавага

Людзі беларускае культуры маюць адну перавагу перад іншымі грамадзянамі Сярэдняе Эўропы: беларусы штодня сутыкаюцца з анталягічным злом. Гэта значыць, што людзі беларускае культуры выдатна ўяўляюць маштабы гэтага зла, ягоныя магчымасьці й злагадваюцца пра прыхаваныя жаданьні зла. Калі чалавек падыходзіць да такой мяжы, у яго зьяўляецца магчымасьць прыслухацца да свайго самаадчуваньня, адсэпараваць і адабраць самыя істотныя думкі й мэтафары. А гэта й ёсьць сытуацыя выбару ды творчасьці. Пачнем з выбару.

Ва ўсім вінаватыя абставіны. У зусім іншых умовах многія зь сёньняшніх адэптаў аўтарытарнага рэжыму маглі б быць вельмі мілымі людзьмі. Нельга сказаць, што ўсе яны пазбаўленыя ўяўленьняў пра сумленьне й ветлівасьць. Каб не экстрэмальныя ўмовы сёньняшняга беларускага жыцьця, гэтыя людзі маглі б стаць досыць прыстойнымі грамадзянамі сваёй краіны й выклікаць павагу многіх. Юрысту Абрамовічу ўсе б былі ўдзячныя за добрую арганізацыю парлямэнцкіх выбараў, а журналіст Якубовіч, пэўна, заняўся б прапагандаю палітычнае карэктнасьці. Жыцьцё, якое яны й самі праклінаюць, умовы, якія зьяўляюцца для іх разбуральнымі, прымусілі ўсіх гэтых людзей паддацца, самасупакоіцца, а то й наўмысна патануць у руціннай працы, каб як мага радзей узірацца ў тое самае жыцьцё. Але зьменяцца абставіны — і мы зноў атрымаем вялікую колькасьць лаяльных грамадзянаў.

Дзе яшчэ сёньня як не ў Беларусі можна пабачыць такія мутацыі, такія зьмены, якія часам азначаюць зьяўленьне новага чалавека? Вось дзе шыкоўны матэрыял для літаратуры! Таму працягнем размову пра творчасьць.

Занятак практычнай палітыкай у сёньняшняй Беларусі азначае змаганьне за гарантыі свайго выжываньня. Палітычная барацьба супраць аўтарытарызму — гэта рэфлексіўная рэакцыя арганізму на пагрозы яго жыцьцю. Калі б аўтарытарызму не аказваўся ніякі супраціў, то ў нас не было б ніякіх ілюзіяў адносна сваіх пэрспэктываў. А так мы можам мець пэўныя пляны, спадзявацца на ілюзіі як на форму футуралягічнага канструяваньня. Менавіта таму ўзьнікае актуальнае пытаньне: што далей?

Сыйдзе з арэны, пасыпанай попелам і пілавіньнем, пагрозьлівы дыктатар, прыйдзе больш шэры чалавек. Але ці абудзяцца нашыя інстынкты творчасьці, ці дасягне беларуская літаратура, філязофія, гістарыяграфія, — увогуле беларуская культура такога статусу, калі ёй ужо ня будуць страшныя пагрозьлівасьць і шэрасьць? Таму мы вяртаемся да анталягічнасьці сёньняшняга моманту — у нашыя часы, уся глыбіня небясьпекі якіх можа быць асэнсаваная толькі ў рэлігійных катэгорыях, нашыя думкі мусяць быць пра галоўнае. Ля краю бездані наша энэргія не павінна сысьці выключна на палітычнае выжываньне. Гэта ня той час, калі можна быць уважлівым толькі да зла...

Алег Дзярновіч

"Наша Ніва" незалежны тыднёвік НАША НІВА
заснаваны ў 1906, адноўлены ў 1991
заснавальнік і выдавец Павал Жук
рэдактар Сяргей Дубавец
адказны сакратар Алег Дзярновіч
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
навіны Уладзімер Бараніч
рэдактар дадатку "Інфарматар" Андрэй Лапцёнак
макет Віктар Корзун
дызайн і вёрстка Лявон Раманчык
набор Тацяна Чуйвід
стыль Антон Кузьміч
карэктура Сяргей Сматрычэнка
пры ўдзеле Сяргея Шупы
прадстаўнік рэдакцыі ў Гомелі Зьміцер Бартосік (тэл. 56-94-36)
АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ
220123 Менск, а/с 71
Тэл./факс 239-78-49
E-mail: edit@niva.minsk.by
Падпісны індэкс 63125
Пасьведчаньне аб рэгістрацыі пэрыядычнага выданьня № 581 ад 4-га ліпеня 1996 г., выдадзенае Дзяржаўным камітэтам друку Рэспублікі Беларусі. Юрыдычны адрас: г. Менск, пр. газэты «Известия», д. 8, кв. 173.

Навукоўцы павінны аддавацца прэзыдэнту, а не навуцы

Працяг са старонкі 1.

Першым крокам да такога кантролю стала прызначэньне новага рэктара БДУ – былога намесьніка міністра адукацыі па фінансах А.Казуліна – замест прафэсара Пятра Кухарчыка, які выконваў абавязкі рэктара на працягу апошніх шасьці месяцаў і за прызначэньне якога аднагалосна прагаласавала Рада Унівэрсытэту. Кажуць, што Казулін даўна хадзіў па калідорах улады з просьбай «даць» яму Унівэрсытэт. Летась 25 сьнежня ён абараніў у Маскве сумнеўную доктарскую дысэртацыю, да якой адразу ўзьніклі пытаньні ў Менску. Яшчэ ў траўні камісія на чале з намесьнікам міністра адукацыі Стаўровым, разглядаючы доктарскую дысэртацыю Казуліна, прыйшла да высновы, што яна не зьяўляецца самастойнай працай і што Казулін ня меў права на атрыманьне доктарскай ступені. Скандал удалося замяць, і на чале Унівэрсытэту стаў чалавек, які, мякка кажучы, ня мае на гэта ні маральнага, ні юрыдычнага права.

На паседжаньне рэктарату, на якім яго прадставілі як новага рэктара, Аляксандар Казулін зьявіўся ў суправаджэньні не апошняга чалавека пры прэзыдэнце – Міхаіла Мясьніковіча. Прафэсар Кухарчык у лепшых савецкіх традыцыях быў пастаўлены перад фактам сваёй адстаўкі. Прысутнасьць Мясьніковіча мусіла ясна паказаць, што галоўны гаспадар краіны бярэ пад кантроль ці не апошнюю вольную ад яго сфэру – унівэрсытэцкую.

Непасрэдным працягам барацьбы зь іншадумствам стаў паступовы працэс замены дэканаў факультэтаў на стаўленікаў Казуліна.

Першай ластаўкай новага рэктара стала новы дэкан філялягічнага факультэту, доктар пэдагагічных навук Ларыса Мурына. У мінулую пятніцу яна афіцыйна замяніла прафэсара-лінгвіста Бранілава Плотнікава, які апошнія тры месяцы выконваў абавязкі дэкана (замест адпраўленага ў адстаўку пасьля веснавых падзеяў Алега Лойкі).

Нарада для першакурсьнікаў, якую ў тую ж пятніцу правяла новы дэкан і на якой прысутнічаў наш карэспандэнт, не пакінула сумневу ў вяртаньні савецкіх мэтадаў «працы» са студэнтамі. Высьветлілася, што студэнты вучацца не за грошы падаткаплацельшчыкаў (у тым ліку і сваіх бацькоў), а за грошы дзяржавы (чытай, прэзыдэнта), і таму ня маюць маральнага (!) права хадзіць на мітынгі. Калі ж хто адгукнецца на заклікі «розных партыяў», то інфармацыя пра гэта ляжа на стол дэкана. Дарэчы, праца «службы інфармацыі» на факультэце ставіцца на шырокую нагу. Уводзіцца сыстэма куратарства, якая зьнікла ў свой час разам з СССР, а Ларыса Мурына простым тэкстам заклікала студэнтаў да большай «актыўнасьці», дадаўшы, што самыя актыўныя будуць «поощряться». Усе студэнты мусяць пайсьці на рэфэрэндум, а «калі хто ня пойдзе», то «на стол лягуць сьпісы».

Замену дэкана на філялягічным факультэце можна лічыць праверкай на «вшивость». Калі «ўсё будзе ціха», як гэта любяць служкі таталітарызму, то на чарзе ўжо стаяць факультэты: юрыдычны і філязофскі, дзе замест прафэсара Елсукова плянуецца яшчэ адзін чалавек Казуліна – Анатоль Зяляньков.

Асобная сытуацыя на гістарычным факультэце. Як вядома, нядаўна скончыўся тэрмін дэканства Пятра Шупляка, і пакуль што абавязкі дэкана выконвае ягоны намесьнік Алег Яноўскі. Прыклад філялягічнага факультэту паказвае, што ні першы, ні другі –людзі, якія вызначаюцца цьвёрдай і незалежнай пазыцыяй, – ня будуць скакаць пад новым рэктарам. Таму цяпер прапрацоўваецца некалькі больш прыхільных да рэжыму кандыдатураў. Згадваюцца прозьвішчы прафэсараў Аржахоўскага, вядомага сваімі прыхільнасьцямі да Славянскага Сабору, і прафэсара Кошалева, асобы больш нэўтральнай. Паводле нашай інфармацыі, ёсьць таксама спробы паставіць чалавека непасрэдна з адміністрацыі прэзыдэнта (гісторыка паводле адукацыі).

Далікатнасьць моманту заключаецца ў тым, што гэтыя пляны могуць праваліцца з пакуль што яшчэ незвычайнай для нашай краіны прычыны – гэтага не захочуць студэнты факультэту. Бо, як вядома, студэнты-гісторыкі маюць рэпутацыю самых актыўных і непадпарадкавальных дыктатуры і любяць і паважаюць якраз сёньняшняе кіраўніцтва іх alma mater. Мусіць гэта і стала адной з прычынаў таго, што пытаньне пра новага дэкана гісторыкаў павісла ў паветры.

Андрэй Пятроў

Адмысловы настрой

Восень – абяцаны працяг «вясновай рэвалюцыі» – недарэчная тым, што толькі пачынаецца, бо за час пры мусова-адпачынкавага лета мы змадулявалі яе ўсю наперад. Цяпер праз сваю нечаканасьць самымі цікавымі засталіся дэталі. Да іх, да нюансаў і паўтаноў восеньскай беларускай сытуацыі, увага надзвычай пільная.

Першым у шэрагу больш-менш неспадзяваных «нюансаў» сталася прызнаньне Злучанымі Штатамі З.Пазьняка й С.Навумчыка ў якасьці палітычных уцекачоў. Цяпер любы апазыцыянэр, пачынаючы з камуніста Васіля Новікава, можа спакойна засынаць у ноч перад прыняцьцем якога-кольвек важнага палітычнага рашэньня, напрыклад, аб распачатку працэдуры імпічмэнту. Натуральна, ня кожны «у выпадку чаго» зможа патрапіць у Штаты. Таму ж Новікаву далей за Нямеччыну палітычная эміграцыя «ня сьвеціць». Гэта зьвязана зь нюансамі пытаньня рознага кшталту прыярытэтаў той ці іншай дзяржавы. Але відавочна, што нават «новаэўрапейскай» Літве давядзецца прыпыніць гульню ў «абмежаваны ўезд у краіну» ў выпадку, калі «маладой апазыцыі» Беларусі раптам ня стане месца пад небам Бацькаўшчыны.

Аб гэтых рэчах варта разважаць хаця б таму, што мы дагэтуль надаем занадта пільную ўвагу рэйтынгам папулярнасьці прэзыдэнта. Каля сарака працэнтаў дарослага насельніцтва дагэтуль падтрымлівае А.Лукашэнку – хіба ёсьць у гэтым штосьці надзвычайнае? Гэтыя людзі – нашыя суайчыньнікі, кожны зь якіх, вядома, па-свойму някепскі чалавек, – нават у галодным бяспамяцтве будуць трызьніць сваім «Спасіцелем». Але што зьмянілася б, калі б яны засталіся сярод індыфэрэнтнай большасьці?

За лета мы крыху падзабыліся пра вясновы адрыналін у крыві, пра чаканьне сто разоў прадказаных ахвяраў, пра зрыхтаванасьць да абароны... Летам, на курорце, у вёсцы ці ў вандроўцы, мы натуральным чынам пазбавіліся ганебнай вымушанасьці штодня ўзгадваць і прамаўляць імя Аднаго. Таму пакуль мы папросту жартуем аб «градушчым» рэфэрэндуме, падсьведама баронячы псыхіку ад немінучага вяртаньня ў экстрэмальны стан.

Як і плянавалася, «гарачая восень» пачынаецца ў першы панядзелак верасьня акцыяй апазыцыі. У любым выпадку гэта мусіць быць цудоўнае мерапрыемства: прыемна пасьля вакацыяў пагаманіць са шматлікімі старымі знаёмымі, асабліва, калі знаёмства ў свой час адбылося ў якім-небудзь РАУСе ці прыёмніку-разьмеркавальніку... А сорак працэнтаў суайчыньнікаў тым часам працягваюць убіраць (ці не ўбіраць) ураджай, і вучыць сваіх унукаў «любіць прэзядзента».

Самае цікавае, што, стоячы на мітынгу, ты не рэпрэзэнтуеш сабой астатнія шэсьцьдзесят працэнтаў. **На жаль, ты ня большасьць, і ты** ня ведаеш, ісьці табе на рэфэрэндум, ці не. Але ты перакананы, што ўцёкі немаведама куды непрымальныя ў прынцыпе. Асабліва калі табе васямнаццаць-дваццаць гадоў, ты не ўяўляеш, як гэта можа быць, калі прыяжджаеш разам зь дзецьмі на Радзіму, а пільны памежнік зь бязьмежнымі паўнамоцтвамі запытвае: «И что же вас привело в нашу страну?» Магчыма, праз гэтую алюзію раптам ізноў вернецца жаданьне перакуліць «мянтоўку», кінуць цэглу – ЗЬБІЦЬ ВОРАГА. Але цяпер ёсьць спадзеў, што гэтай наперад разрэклямаванай восеньню не паўторыцца паляваньне па дварох, што у шэраг ты станеш у стык з «геалягічным» плячом рабочага. Што, як калісьці, гадоў пяць таму на праспэкце Францішка Скарыны, ты адчуеш сябе часткай НАРОДУ. Безумоўна, гэта фантастычнае адчуваньне. Але нават калі людзі, якія ўсьвядомлена не прымаюць прэзыдэнта, аформяцца ў выразныя сорак-пяцьдзясят сацыялягічных працэнтаў, галоўная праблема ня вырашыцца: ГЭТЫ сам ня пойдзе. Больш за тое, праз пэўны час ён наробіць такіх «дзялоў», што проста так яго не адпусьціш.

Адзіны пазытыў у гэтай сытуацыі – усьвядамленьне таго, што сорак працэнтаў «падтрымшчыкаў» фізычна ня ў стане якім-небудзь чынам абараніць свайго «жаласнага». Супрацьстаяць рэжыму на сваім працоўным месцы, безумоўна, вельмі высакародна: з друкаркай, фотакамэрай, ці нават такарным станком. Але стоячы на пляцы ў чаканьні важных рашэньняў сваіх разнамасных апазыцыйных палітыкаў, трэба ўсьведамляць, што й ад іхніх фізычна ненатрэніраваных арганізмаў могуць быць запатрабаваныя вельмі канкрэтныя высілкі. Выйдзе на трыбуну Вярхоўнага Савету гэткі «Перасьвет», і скажа: «Ну што, мужыкі, выходзьце «на разы». Калі хто з «вашага раёну» мяне «зафучыць» – вяртаю ваш бел-чырвона-белы сьцяг і ўсё астатняе. Калі не – даю адну гадзіну. Хто не пасьпее дабегчы да сваёй любімай літоўскай мяжы, хай не крыўдуе».

І пабягуць, а ты застанесься стаяць перад чорным стодам, абсыпаным восеньскім лісьцем. А можа... Лісьцем таксама будзе абсыпаны твой танк, і шэраг зьніякавелых амонаўцаў перад ім, якія сто разоў пашкадавалі пра сваю неперабoрлівасьць пры выбары «пахана», калі ваша калёна ўваходзіла на пляц Незалежнасьці. Зусім маленькая калёна, у якой журналістаў больш, чым дабраахвотных жаўнераў. Калёна, якой ніхто не перашкодзіць, бо ейнае зьяўленьне натуральнае, як першы лёд на Сьвіслачы. Калёна – нібы той вартаўнік у яблыневым садзе, які разагнаў «цімураўцаў» і «квакінцаў» па хатах. Можа...

Самае непрыемнае, што можа сапсаваць настрой у першыя восеньскія дні, гэта пацьверджаньне тэзы аб вечнай цноце беларускага грамадзтва, якое гатовае адстойваць каго заўгодна, толькі не само сябе, і якое ня здатнае на жыцьцесьцьвярджальную салідарнасьць.

Севярын Квяткоўскі

СВАБОДА СЛОВА

Рэжым забараняе «Пагоню»

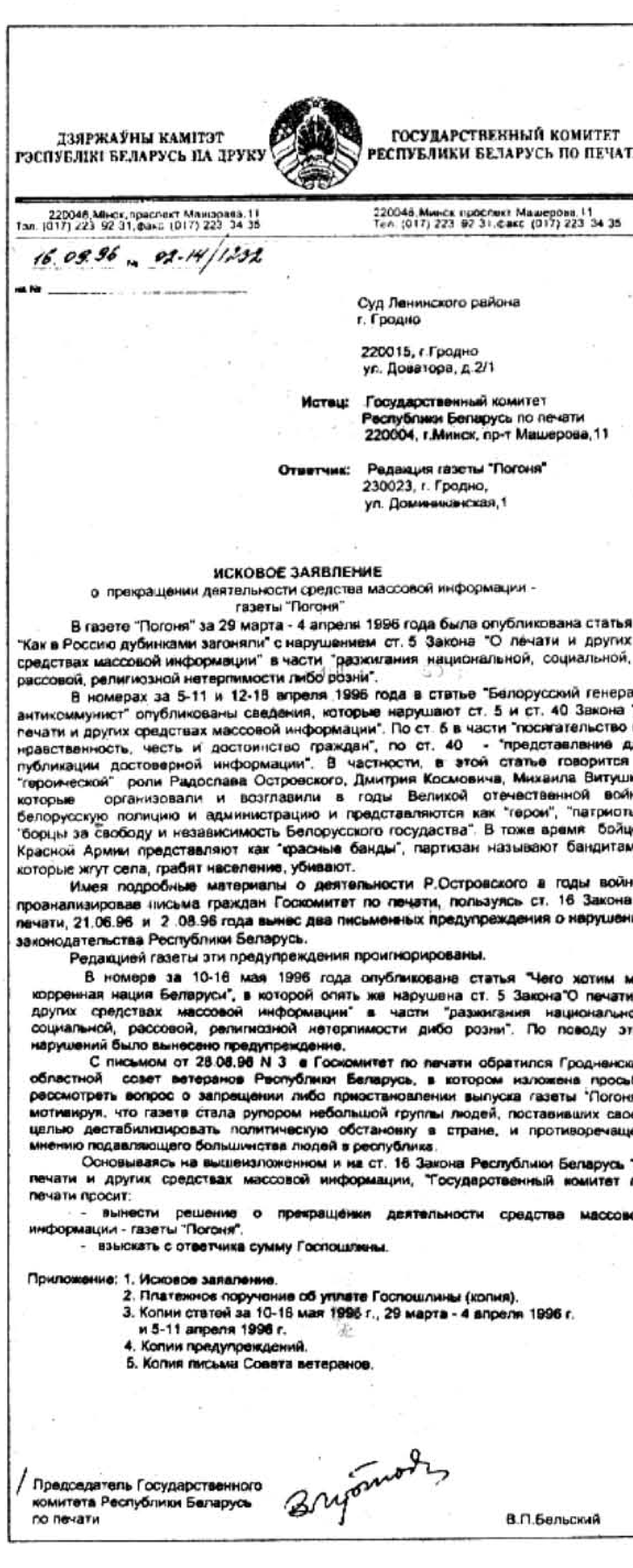

ДЗЯРЖАЎНЫ КАМІТЭТ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ ПА ДРУКУ — ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ ПО ПЕЧАТИ

220048, Мінск, праспект Машэрава, 11 Тэл. (017) 223 92 31, факс (017) 223 34 35 — 220048, Минск, проспект Машерова, 11 Тел. (017) 223 92 31, факс (017) 223 34 35

16.09.96 № 02-14/1232

на № ________

Суд Ленинского района г. Гродно
220015, г. Гродно ул. Доватора, д. 2/1

Истец: Государственный комитет Республики Беларусь по печати 220004, г. Минск, пр-т Машерова, 11

Ответчик: Редакция газеты "Погоня" 230023, г. Гродно, ул. Доминиканская, 1

ИСКОВОЕ ЗАЯВЛЕНИЕ
о прекращении деятельности средства массовой информации - газеты "Погоня"

В газете "Погоня" за 29 марта - 4 апреля 1996 года была опубликована статья "Как в Россию дубинками загоняли" с нарушением ст. 5 Закона "О печати и других средствах массовой информации" в части "разжигания национальной, социальной, рассовой, религиозной нетерпимости либо розни".

В номерах за 5-11 и 12-18 апреля 1996 года в статье "Белорусский генерал-антикоммунист" опубликованы сведения, которые нарушают ст. 5 и ст. 40 Закона "О печати и других средствах массовой информации". По ст. 5 в части "посягательство на нравственность, честь и достоинство граждан", по ст. 40 - "представление для публикации достоверной информации". В частности, в этой статье говорится о "героической" роли Радослава Островского, Дмитрия Космовича, Михаила Витушко, которые организовали и возглавили в годы Великой отечественной войны белорусскую полицию и администрацию и представляются как "герои", "патриоты", "борцы за свободу и независимость Белорусского государства". В тоже время бойцов Красной Армии представляют как "красные банды", партизан называют бандитами, которые жгут села, грабят население, убивают.

Имея подробные материалы о деятельности Р.Островского в годы войны, проанализировав письма граждан Госкомитет по печати, пользуясь ст. 16 Закона о печати, 21.06.96 и 2.08.96 года вынес два письменных предупреждения о нарушении законодательства Республики Беларусь.

Редакцией газеты эти предупреждения проигнорированы.

В номере за 10-16 мая 1996 года опубликована статья "Чего хотим мы, коренная нация Беларуси", в которой опять же нарушена ст. 5 Закона "О печати и других средствах массовой информации" в части "разжигания национальной, социальной, рассовой, религиозной нетерпимости либо розни". По поводу этих нарушений было вынесено предупреждение.

С письмом от 28.08.96 N 3 в Госкомитет по печати обратился Гродненский областной совет ветеранов Республики Беларусь, в котором изложена просьба рассмотреть вопрос о запрещении либо приостановлении выпуска газеты "Погоня", мотивируя, что газета стала рупором небольшой группы людей, поставивших своей целью дестабилизировать политическую обстановку в стране, и противоречащей мнению подавляющего большинства людей в республике.

Основываясь на вышеизложенном и на ст. 16 Закона Республики Беларусь "О печати и других средствах массовой информации, "Государственный комитет по печати просит:

- вынести решение о прекращении деятельности средства массовой информации - газеты "Погоня".
- взыскать с ответчика сумму Госпошлины.

Приложение:
1. Исковое заявление.
2. Платежное поручение об уплате Госпошлины (копия).
3. Копии статей за 10-16 мая 1996 г., 29 марта - 4 апреля 1996 г. и 5-11 апреля 1996 г.
4. Копии предупреждений.
5. Копия письма Совета ветеранов.

Председатель Государственного комитета Республики Беларусь по печати В.П.Бельский

Аўген Касьцюшка

Мая бабуля

Два гады як памерла мая бабуля, Алена Старавойтава. Тады я быў у Менску, па грамадзкіх справах. Я хадзіў па пакоі, трымаўся рукамі за галаву, стаяў перад картай Беларусі, адчайна-напружана глядзеў на Гомель, і ў думках зьвяртаўся да яе вобразу. Хвілін сорак адчуваў нэрвовую разбэрсанасьць. Потым засяроджаны спакой атуліў мяне, і да трох гадзінаў ночы я плённа працаваў.

Праз два дні я вярнуўся дадому. Мяне сустрэў брат. «Радасны? Зараз плакаць будзеш!» І сказаў страшнае. Я не заплакаў, нават нічога быццам не забалела, проста нешта абарвалася, глеўкае запаланіла нутро. Мяне чакалі два дні, адмыслова, зь пяці ўнукаў я быў любы, «сакалочак». У спрэчцы з старэйшым братам я замовіў вянок са сваім тэкстам па-беларуску, на «тарашкевіцы». З Гомеля труну павезьлі ў вёску, на родавыя могілкі.

Я вельмі люблю, шкадую маму, але бабуля была мне найдаражэйшы чалавек. Яна разам з прыродаю вызначыла мой сутнасны жыцьцёвы шлях, маю любоў да Радзімы, сваёй Нацыі. Да шасьці гадоў я жыў, гадаваўся ў бабулінай вёсцы. Я рос сярод малакранутай прыроды Ўсходняга Палесься, засвойваючы цудоўную мілагучную мову, рос у сялянскім асяродзьдзі, дзе тады яшчэ захаваліся нашыя песьні, абрады, звычаі. Харчаваўся простай здаровай ежаю, а самае галоўнае — мяне грэла бязьмежная любоў бабулі, клопаты сястры.

Я быў хлопчык з норавам і гонарам, забіяка, нямала турботаў і бедаў прычыніў у гаспадарцы і самой бабулі. Але тады ж у мяне была закладзена здаровая маральная аснова, славутая беларуская працавітасьць і жылістасьць. Я быў верны памочнік у гаспадарчых справах, калі трохі падрос і падужэў. Тады ўжо, з 4-5 гадоў цягаў ламачча, дошкі зь лесу і калгасу, пасьвіў кароў. Мінула колькі гадоў, а я памятаю, як 5-гадовым хлапчуком адпасьвіў цэлы дзень статак кароў і зарабіў 3 рублі і крынку малака. Памятаю вечарам, калі бабуля, седзячы на заслоне перад грубкаю, трымала мяне на каленях, гушкала свайго сакалочка і сьпявала песьні ці расказвала былі, казкі. Памятаю, як прачынаўся зранку на печы, дзе шугала полымя, а хату поўніў смачны пах дранікаў, а дзіцячую душу — радасьць і прага жыць.

Шчасныя незваротныя часы.

Бабуля нарадзілася ў гады Першай сусьветнай, хутчэй за ўсё ў 16-ым, дванаццатым дзіцём у сярэдняй сялянскай сям'і (пасьля яе было трое, з 15 дзяцей выжыла 8). Расла ўжо пры Саветах, перажыла калектывізацыю, а навала Другой сусьветнай апаліла празьмерна. На другім годзе акупацыі памерла яе мама Маланьня, яе саму, сясьцёр зь дзецьмі немцы зімой 43-га загналі ў канцлягер у Азарычах, за некалькі кілямэтраў ад вёскі. Холад, голад, зьдзекі, хваробы. У сьнежні 43-га канцлягер вызвалілі. Бабуля была аслабелая і хворая «хіньдзяю», але Бог зьлітаваўся, народнымі сродкамі вылечылася, нейкі ваенны даў ёй тушаніны з хлебам, вярнулася зь сёстрамі дахаты. Падчас вайны згубілася любая сястра Кацярына зь дзецьмі, пасьля іх шукалі, так і не знайшлі.

Зімой 44-га бабуля з адною сястрою падаліся ў «Западню» (Заходняя Беларусь), пад Жабінкаю прытуліліся рабіць у даволі заможнай сям'і селяніна-каваля. Там быў малады хлопец Мікалай, ён стаў нашым дзедам. Пажыла там каля двух гадоў, нажылі яны дзіцё — нашу маму. Але вабіла да сваіх мясьцінаў. Сабралася з заробленым дабром, клікала дзеда, але ён не паехаў, можа, гаспадаркі пашкадаваў. Вярнулася бабуля адна. Дачку гадавала, больш замуж не пайшла, хоць багата хто набіваўся. Трыццаць чатыры гары толькі пасьля вайны адрабіла ў калгасе, унучку выдала замуж, мяне з братам расьціла і потым памагала, да 72 гадоў здароўя хапала, ёй нават зайздросьцілі, а пасьля няшчаснага выпадку (упала зь печы) аслабела і 4 апошнія гады жыла ў нас у Гомлі, летам толькі ў вёсцы была.

Дзякуючы ёй, я ведаю свой радавод да пятага калена хоць па кудзелі. Як цяпер балюча, што ў тыя 4 гады бывала крыўдзіў бабулю з-за юначай гарачнасьці ды вулічнай наблатыканасьці. Але я вельмі любіў яе, бараніў, клапаціўся пра ежу, лекі, частаваў далікатэсамі. Я быў удзячны, дапытлівы слухач, гутарылі мы на сваёй мове. Бабуля мне шаптала абярэг-замовы ад хваробаў і сурокаў. Яна мела тонкую інтуіцыю, трапна характарызавала людзей, ніколі не вучылася, але добра лічыла. Яна прадчувала сваю сьмерць, прасіла, каб я не зьяжджаў надоўга. За два тыдні да яе сьмерці мне споўнілася 18 гадоў. Як быццам апякала да паўналецьця, а тады пакінула.

Памерла бабуля лёгка, без пакутаў. Пахавалі ўсё, як наказвала. Плакалі па ёй нават крыўдзіцелі.

Ганна Матусэвіч

Дзёньнік без канца

8.09. Зноў ўбачыла бацькоў, і такі жаль агарнуў за іхнія згорбленыя сьпіны! Ці зірне на іх сонца хоць перад захадам?

9.09. На мяне раптам напала «радзінная туга», і я пішу ўсім сваякам беларускія лісты.

10.09. «Бо кожнаму, хто мае, дасца й памножыцца, а ў таго, хто ня мае, адымецца й тое, што мае». Паводле Мацьвея Сьвятое Дабравесьце. А Вы ведаеце, як гэта перакладаецца на сучасную мову? Выхаваньне павінна iсьці наперадзе адукацыі. А ў гімназіі дзецям прапануюць псыхалягічныя тэсты з мэтай выяўленьня іхняга інтэлекту. Або ўтвораць (выдатнае слова, бо мая мама ўжывае яго падчас ушчуваньня сваіх унукаў, калі тыя штосьці ўтвораць) у Менску нейкае прадстаўніцтва ад нейкага сусьветнага таварыства інтэлектаў. Ат, собсэнна, глупства ўсё гэта, панове дабрадзеі!

11.09. Вялікі Думаньнік сказаў: «Сьмерці няма, і самая большая загана — страх». Наш Максім і сьцьвердзіў гэта на прыкладзе свайго жыцьця, пакінуўшы на зямлі полымя свайго сэрца:

«У краіне сьветлай, дзе я ўміраю,
у белым доме, ля сіняй бухты,
я не самотны...»

Дарэчы, пра кнігу Яўгена Міклашэўскага «Каханьне і сьмерць, альбо лёс Максіма Багдановіча». Аўтар кажа, што такая самаахвярнасьць, якая выявілася ў Максіма, можа быць толькі ў Паэта альбо рэвалюцыянэра. Але мне думаецца, што і ў першых, і ў другіх такое зьявішча ўсё ж мае адценьне штучнасьці. Яно выклікана надзвычайнымі абставінамі жыцьця асобнага чалавека, якое супадае з трагізмам грамадзкага жыцьця. У дадзеным выпадку пабуджальнікам Максімавага таленту была ягоная хвароба. Спрадвечная, натуральная самаахвярнасьць — гэта самаахвярнасьць Маці. І Максім гэта ведаў душой, вучыўся такой самаахвярнасьці ў Маці.

У гэтым сэнсе (што ёсьць нешта ненатуральнае ў жыцьці й сьмерці Максіма) меў рацыю мой апанэнт, які некалі быў надрукаваны ў «НН». Ненатуральным, альбо ГЕРАІЧНЫМ было толькі тое, што Максім натуральную зьяву перанёс на аб'ект, якому гэтая заява ўсё ж неўласьцівая ў поўнай ступені.

Сп. Міклашэўскі называе гэтую надзвычайную самаахвярнасьць літаратурным подзьвігам. Так, хто складае гімны — той ужо бачыў Сьвятло.

12.09. Некалькі дзён Міколка жыве ў вёсцы. І плечы мае разгарнуліся, сьпіна выпрасталася. Таму й сказана: «Не ўспамінай імя Пана Бога твайго дарэмна». Не абцяжарвай настаўніка дробязнымі пытаньнямі. Выходзьце, людзі, зь дзіцячага стану! Вырастайце, беларусы, да колішніх слаўных ліцьвінаў!

13.09. Скасілі лісьце трускавак на пачатку жніўня. Яны адрасьлі і, памаладжаныя выхаваньнем і доглядам, цяпер цьвітуць. Нашто? Дзеля чаго? Ці магу я іх судзіць? Проста ім хораша й молада.

14.09. Ліецца, а мо сьвеціцца заваражальная мэлёдыя. Гукі плывуць, вабяць, чаруюць, аднекуль з Вышыні сыплюцца на мяне залатым зернем... Хруст? А можа, падалося? Але чаму гучыць ужо будзённая мэлёдыя? І гукі цякуць зямною забруджанай ракой, зь якой не нап'есься вады... Так душа ўведала ўжо тое, чаго доўга яшчэ ня мог асягнуць розум...

Паэты! Бойцеся, што ў Вас адымецца Ваш талент! Не забывайцеся, што і Хрыстос мыў ногі простым рыбакам.

17.09. Наколькі гэта «незалежная прэса» — школьнае сачыненьне? Віталік абраў вольную тэму: «За што я люблю Беларусь?» ды зьдзейсьніў у ёй дзіцячы прысуд над народам, які «здрадзіў сваім гербу й сьцягу».

18.09. Віталікава сачыненьне настаўніца прачытала перад усёй клясай.

Мая душа вісіць дзесьці паміж Небам і зямлёй... І хоць бы які Знак улавіць зь Неба, каб памагчы гэткай самай небарацы, падвешанай Айчыне.

Зьміцер Бартосік

Карацейшы шлях

Зьбіраючыся ў Расею, я, шчыра прызнацца, больш за ўсё баяўся таго моманту, калі трэба будзе разьвітвацца. Ня толькі з роднымі ці зь любімым горадам, а, як мне думалася, зь нечым большым, што дзясяткамі каленаў зьвязвае мяне з гэтай краінай. Але ніяк не чакаў, што гэтага моманту ня будзе ўвогуле. Нават перад сабой няёмка стала, што ўжо на трэці дзень пасьля усіх сардэчных візытаў ды наведаньняў сэнтымэнтальных месцаў будзе ідыёцкае адчуваньне санаторнага адпачыньніка, якому няма куды падацца, што нават на кірмашы, дзе трэба было б зьдзіўляцца іхняй капіталістычнай «поступи» ці прынамсі радавацца за братоў, жаданьне хутчэй зьбегчы ў адваротны шлях апануе зь яшчэ большай моцай. Каб хоць неяк уціхамірыць беса здрады радзіме, я кінуўся па царквах.

У чым расейцы дасягнулі відавочнага посьпеху, дык гэта ў адраджэньні сваіх сьвятыняў. Ля былога плянэтарыя ўжо ня стрэнеш пралетарыя. Некалі закалочаныя і зарослыя павуціньнем манастыры нанова абжываюцца манахамі, якія невядома адкуль узяліся. Абыйшоўшы зь дзясятак храмаў, я ня стаў большым вернікам, але ясна адчуў адрознасьць нашых цэркваў, пры ўсёй іх адзінай падначаленасьці аднаму патрыярхату. Расейскім сьвятарам няма патрэбы лукавіць, даказваючы сваю прыхільнасьць нацыянальнаму адраджэньню. І з каталікамі ды пратэстантамі няма ім чаго дзяліць. Тут яны не канкурэнты, а хутчэй калегі. Можа таму і на тварах вернікаў менш той апантанасьці праваслаўнага атэіста, а больш унутранай засяроджанасьці, якая робіць маладую кабету са сьвечкай падобнаю да бабулькі, што ўкленчыла перад змрочнай іконай. Тут добра адпяваць нябожчыкаў і маліцца, зьбіраючыся на вайну, таму мне, не пасьпею зайсьці пад суворыя лікі сьвятых, праз хвілю хочацца бегчы на сьвежае паветра і сьвятло, а яшчэ лепш, вырвацца на шлях дадому.

Ёсьць у расейцаў прымаўка, што шлях дадому заўсёды карацейшы. Я напоўніцу пераканаўся ў яе праўдзівасьці, зь нецярплівасьцю пакідаючы за сабой кілямэтровыя слупы маскоўскай шашы.

У Багалюбаве зрабіў прыстанак, каб нарэшце ўбачыць на свае вочы самы гарманічны храм Расеі — *Покрова на Нерли*. Можа, упершыню я пераажгнаўся без тэатральшчыны, калі заўважыў ягоны адзіны купал бяз граму сусальнага золата на тле бярэзьніку і неба. Неба, пад якім любая малітва ў радасьць. Тым больш на добры шлях.

У Суздалі, былой сталіцы свайго княства, я хацеў пабачыць казку, а трапіў у мёртвы горад-музэй, дзе ў паўсотні храмаў няма каму маліцца, дзе перакошаныя крыжы на цыбулінах нагадваюць кінутыя дэкарацыі даўно адзьнятага кіна. Дзе і сярод белага дня мне стала няёмка за бразгатаньне свайго «Запарожца», які парушыў музэйную цішыню. Нават славутай суздальскай медавухі і тое не пакаштаваў. «А у нас «иностранцы», — з савецкім гонарам, нягледзячы на мяне, працадзіў рэстаранны швэйцар. Дык чаго тут яшчэ рабіць? Толькі і ехаць у «иную страну».

На маскоўскай кальцавой дарозе, сярод пылу ды скрыгату, на забітых «донельзя» ўсіх васьмі палосах я яшчэ раз упэўніўся, што сталіцам больш пасуе да твару ноч. Яна ўсё ператварае ў жывую паштоўку — умела падсьвечаныя гатэлі, у якіх хочацца спыніцца, агні рэстарацыяў, у якія цягне пакуціць, ды залітыя рэклямай праспэкты, па якіх ня стомісься шпацыраваць. Дзень прыраўноўвае сталіцу да правінцыі, якую ніколі ня шкода пакінуць, калі, натуральна, пашэнціць цэлым і здаровым саскочыць з чортавага кола МКАД.

Калі ведаеш, што за Масквой, акрамя заштатнага гораду Рослаўля і паўмёртвых вёсак, нічога цікавага не чакае на працягу паўтысячы кілямэтраў, жаданьне хутчэй іх праглынуць прымушае выціскаць з «Запарожца» ўсё, на што ён здатны. (Хіба назвы рэчак, якія больш нагадваюць лягерныя клікухі, зьвяртаюць на сябе ўвагу: Шаня, Узверь, Пыря.) Я ня думаў, што на гэтай глухой трасе могуць сустракацца інспэктары, а пры сустрэчы зь імі яшчэ раз адчуў прысутнасьць Бога, паколькі расейскіх грошай, адкладзеных на бэнзын, хапіла толькі на штраф, а бэнзыну — роўна, каб дацягнуць да першай белкалёнкі.

Сумную карціну ўяўляе зь сябе расейскі пост на мяжы. Вялікая краіна пабудавала сабе вялікі пераходны пункт з усімі яго жалезабэтоннымі атрыбутамі, а маленькая «противная» суседка так і ня дала ім пакарыстацца, і гуляе па памяшканьнях расейскай мытні беларускі вецер і дым ад гарэлых тарфянікаў. Ці то ад таго дыму, якім завалакло дарогу, а хутчэй ад жаданьня пачуцца цывілізаваным грамадзянінам, мне хацелася не парушаць правілаў па праезьдзе мяжы ні на грам. З выкананьнем самых недарэчных абмежаваньняў. І хай я прадчуваю тое ўблюдзтва, якое пальецца на мяне з заўтрашняга эфіру, тут мне ўсё ж дыхаецца вальней, нягледзячы на «дым отечества», які зусім не салодкі.

Андранік Антанян

Магілёўскія зацемкі

Гляджу радыё, слухаю тэлевізар. Гэтыя два заняткі могуць давесьці каго заўгодна. Мяне, напрыклад, ужо давялі. Пры слове «камбайн» і «ураджай» мая рука цягнецца да аўтамата. Гэх, няма ў мяне аўтамаціка. Няма. І я мушу мірыцца з дурной хатняй завядзёнкай — урубаць радыёкропку на поўны гук і трымаць яе ў такім стане ад ранішняга гімну да начнога. Мы, бэралусы з братняю Русьсю... На працягу сутак, у мяне ёсьць толькі дзьве аддушыны. Першая — падчас тэхнічнага перапынку з чатырнаццаці нуль-нуль да пятнаццаці нуль-нуль і, само сабою, пасьля паўночы да шостай раніцы.

Гадзіньнік паказвае 14:15. У хаце цішыня. Я ляжу на канапе й чытаю «Советскую Белоруссию». Ідылія-элегія. Раптам падвешаная на сьцяну скрыня пачынае крахцець, сіпець, і адтуль: «Луку — на муку». Далей мой любімы «Sex Pistols» «Anarchy in the U.K.», а пасьля песьня тых жа самых байцоў пра тое, як яны зычаць брытанскай Каралеве ніякай будучыні. А за песенькамі антыпрэзыдэнцкая прапаганда, перасыпаная нецэнзуршчынай і песенькамі «Exploited». Punk rock — never stops.

Назаўтра — тое самае.

Яшчэ праз дзень ў чатырнаццаць нуль-нуль на хвалю вылазіць самы галоўны тэхнічны начальнік магілёўскага радыёвяшчаньня, жаліцца на праблемы й на хуліганаў, якія на тэрыторыі ўсёй вобласьці Магілёўскай прамываюць мазгі насельніцтву, і замінаюць нармальнаму функцыянаваньню ягонай канторы. Маўляў, дарагія магілёўцы, дапамажыце адшукаць гнюсных адшчапенцаў. Чакай, дзядзька! Знойдзем, павяжам і табе здадзім!

* * *

«Дунькін клюб». Як па-людзку называецца гэтая ўстанова культуры, ня ведаю. Дом Культуры Швэйнікаў, напэўна. Але не гарантую. «Піонэры» выцягнулі на сцэну дзьве хілыя калёнкі й лабаюць свае песенькі. Называецца ўсё гэта «Моладзь супраць СНІДу». Масавая раздача прэзэрватываў. Пад гэтую дудку й набілася ў залю моладзь. Групка грае так сабе. Песенькі так сабе. У залі поўна такіх жа недамеркаў і недаросткаў. Яшчэ між шэрагаў ходзяць амонаўцы й правяраюць дакумэнты. У каго няма пашпартоў, тых забіраюць у пастарунак. Праз паўгадзіны народ вяртаецца назад. Там іх вызваляюць ад назапашаных кандомаў і, не высьвятляючы «хтоштодзейяк», выпускаюць назад. Шоў павінна працягвацца. Хто са мною ня згодны?..

No smoking

Тыдзень небясьпечнага паленьня

Джо Куінан

Нейк нядаўна я запаліў мальбарыну ды пайшоў на Таймс Сквэр у стрыптызны комплекс. Я зайшоў у адну з будак ды ўставіў даляравую банкноту. Калі паднялася шкляная перагародка і перад мною зьявілася экзатычная танцорка, я выдыхнуў на яе вобляка дыму.

«Фуу!!!» — зашыпела дзяўчына ўсярэдзіне будкі, з агідаю адганяючы дым. Калі смурод расьсеяўся, яна нахілілася ды вельмі няветліва сказала: «Мы працуем за чаявые: тры даляры за распрананьне, пяць даляраў за дакрананьне».

— Ты ня супраць, калі я буду паліць? — пацікавіўся я.

— Рабі што хочаш, — пасьміхнулася яна. — Гэта тваё відовішча.

Я даў ёй пяцёрку, з паўхвіліны пазіраў яе «танец» ды пайшоў. Я быў надзвычай зьбянтэжаны. Перад мною была жанчына, што мела больш татуіровак, чымся ўвесь сёмы флёт ЗША, якая працуе стрыптызэркай у самым брыдкім раёне Манхэтана, але нават яна глядзела на мяне, курца, з пагардай. У гэты момант я зразумеў, што кампанія, скіраваная супраць паленьня, аказалася няўмольнай бязьлітаснай сілай, якая пранікла нават ў самыя нізкія пласты амэрыканскага грамадзтва.

Мая прыгода ў стрыптыз-будцы была кульмінацыяй доўгага тыдня, праведзенага ў розных грамадзкіх ды прыватных месцах па ўсім Нью-Ёрку. Мой тыдзень курца распачаўся з таго, што я зайшоў у Сіцібанк на куце 64-ай вуліцы ды Мэдысан Авэню, каб зьняць трохі наяўных грошай. Нягледзячы на тое, што надпіс «НЕ ПАЛІЦЬ» быў ясна бачны на сьцяне, я запаліў мальбарыну ды стаў у чаргу. Каржакаваты «блакітны каўнерык» (кваліфікаваны рабочы. — У.Б.) гішпанскага выгляду, стаяў перада мною, але ён праігнараваў банкаўскі аўтамат. Я ўставіў маю крэдытную картку і ў гэты час разьюшана дзьмухаў дымам ды сьцярушваў попел у напрамку шыльдачкі з надпісам «НЕ ПАЛІЦЬ».

Аўтамат паведаміў, што ня можа счытаць маю картку. Шкада. Хіба машына ведала, што я курэц? А можа Сіцібанк, жадаючы пазбавіцца ад усіх кліентаў-курцоў, абсталяваў грашовыя аўтаматы антыканцэрагеннымі сэнсарамі, што не дазваляюць курцам атрымліваць грошы, каб тыя ня мелі на што практыкаваць сваю звычку? Ня ведаю.

Што я ведаю, дык гэта тое, што аўтамат не працуе. Але нічога, бо вызваліўся яшчэ адзін. Я кінуўся да яго, упэнены ў тым, што зьдзейсьніў два антысацыяльныя ўчынкі: паленьне ды ўлез без чаргі. Я кінуў недапалак на падлогу ды запаліў яшчэ адну цыгарэту. Я злавіў позірк гішпанца, калі той заступіў маё месца. Ён меў усе падставы выйсьці зь сябе, паколькі я ўскочыў уперад яго, але ён зусім не раззлаваўся. Мы абмяняліся змоўніцкімі позіркамі. Ён зразумеў мой намёк. Цяпер і ён паліў.

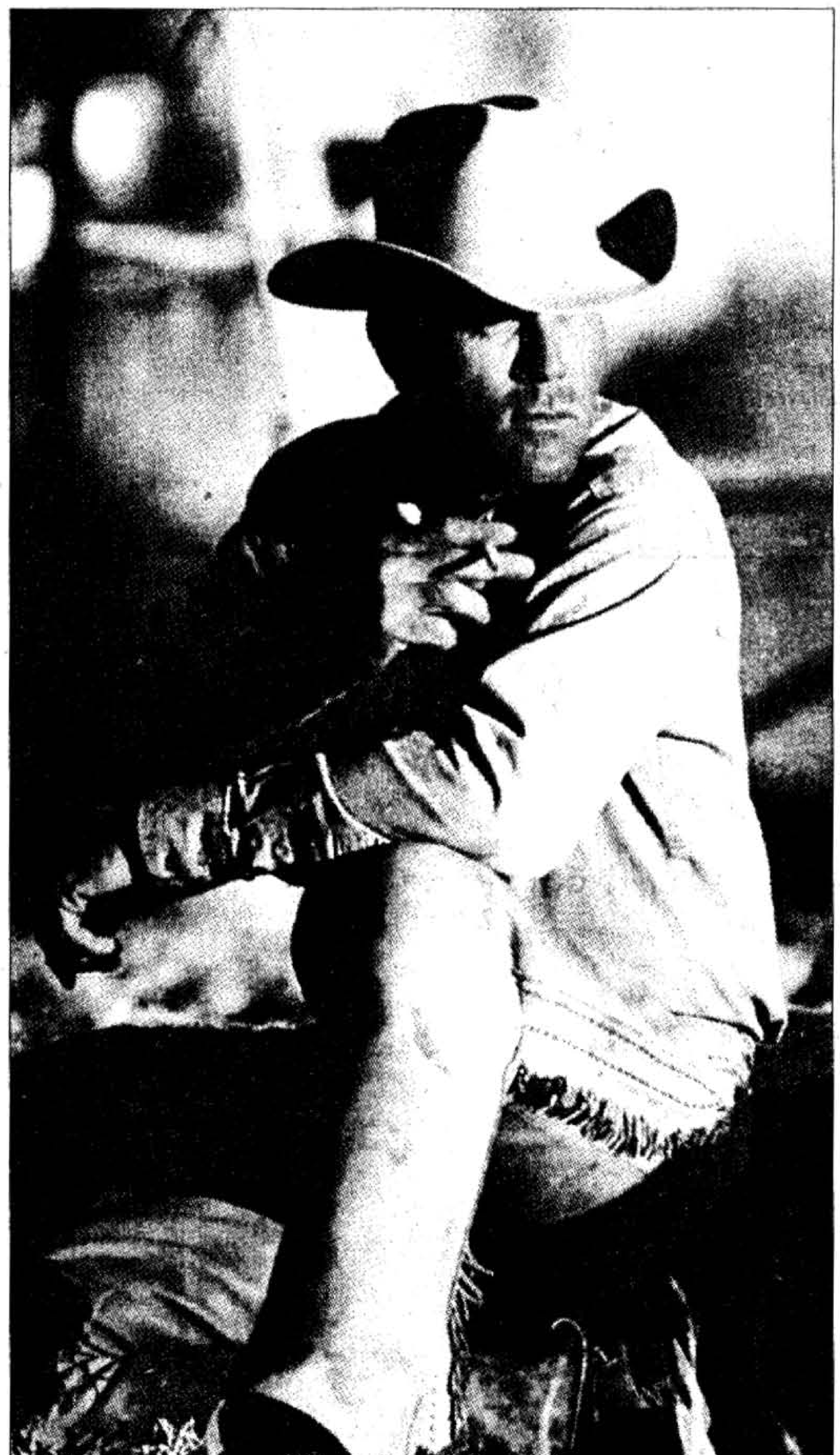

Калі я заходзіў у розныя шыкоўныя крамы на Мэдысан Авэню з цыгарэтай у зубах, то ведаў, што мяне папросяць не паліць. Але больш мне было цікава тое, ЯК гэта зробяць. Ці ветліва яны папросяць мяне не паліць? Ці са мной абыйдуцца як зь недачалавекам ды скажуць, каб я вымятаўся вон?

У першым выпадку ўсё адбылося надзвычай ветліва. Я зайшоў у сувэнірную краму Мэтраполіан Опэры ды пачаў расплёўваць атруту па кампакт-дысках з Равэлем. Празь некалькі сэкунд да мяне падышоў добра апрануты чалавек ды прашаптаў: «Прабачце, тут нельга паліць».

Ён вымавіў гэта з усьмешкай на твары, трохі прыжмурыўшы вока, не жадаючы спужаць чалавека, які, нягледзячы на кепскія звычкі, выглядаў на таго, хто напэўна хоча пераплаціць за вялікі набор кампакт-дыскаў. Усьмешка не пакінула ягонага твару нават і тады, калі я заўважыў: «Марыё Ланца паліў!» Магчыма гэта было так, а магчыма й не.

А вось у іншай краме — «Канрад і Кампанія» я не заўважыў ніякіх усьмешак, калі завітаў туды з уінстанам у зубах. Як толькі я пачаў патыхаць канцэрагенамі на сьпелыя бэльгійскія памідоры, я адразу ж быў аб'яўлены пэрсонай нон-грата. Да мяне падышла гандлярка ды сказала: «Ты ня можаш тут паліць. І ты мусіў бы гэта ведаць!»

Так, я мусіў бы гэта ведаць. Я быў нетактоўны, няўважлівы, нявыхаваны, нядбайны. З другога боку, я не паводзіў сябе як сын Хама, Чарльз Мэнсан ці Пол Пот. Я ня вынайшаў самаробнага ядравага прыстасаваньня і не пусьціў усё насельніцтва Афрыкі пад нож. А яна абышлася з мною як зь нейкім...

Гэтае здарэньне задало тон для ўсяго тыдня. Вымаляваліся дзьве мадэлі. Адна — ветлівыя джэнтльмэныгаспадары ў салідных установах, што не вышыбалі мяне за дзьверы. І другая —жанчыны, што гатовыя былі выдзерці мне вочы.

Аднаго дня я распачаў шпацыраваць у паўночным напрамку па Мэдысан Авэню, завітваючы ў кожную краму, што мела французскую назву ці імя. Я спрабаваў удаваць зь сябе француза, бо французы дымяць як паравозы. Як бы ня так! У Au Chat Botte не захацелі, каб я абкурваў саракадаляравыя дзіцячыя чэпчыкі. У Yves St. Laurent не захацелі, каб я дыміў на гальштукі. А гаспадар Godiva Chocolatier паказаў мне на надпіс «НЕ ПАЛІЦЬ» такім жэстам, які на любой мове азначаў, што я безнадзейны блазан. У краме тканін Pierre Deux касірка паглядзела на незапалены цьвік ад труны, што вытыркаўся з маіх вуснаў, з такім выразам, які недвусэнсоўна казаў: «Толькі паспрабуй, mon vieux». І толькі ў гастраноме Madison Marche на 75-ай вуліцы я здолеў бесьперашкодна папаліць. Натуральна, што Madison Marche належаў карэйцам.

Сумна тое, што калі ўсе, хто выступае супраць паленьня, лічаць сябе саюзьнікамі ў маральным ды экалягічным крыжовым паходзе, то курцы не адчуваюць такой еднасьці зь іншымі курцамі. Курцы могуць мець змушаную салідарнасьць — у барах, на п'янках, у прыбіральнях, але глыбока ў душы яны не адчуваюць інстынктыўнай салідарнасьці адзін з адным. Я зразумеў гэта, калі заўважыў пахмурную кабеціну, што адну за адной паліла цыгарэты на рагу 65-ай ды Мэдысан Авэню, і падыйшоўшы да яе з цыгарэціна ў зубах, прамармытаў ёй: «Нас засталося ня так і шмат?» Яна проста завярнулася ды сышла.

Працяг на старонцы 16.

Расклад хваробаў на заўтра

Сусьветная Арганізацыя Аховы Здароўя апублікавала вынікі сваіх пацігадовых дасьледаваньняў пад назвай «Глябальны цяжар хваробаў». Зьвесткі пра 107 хваробаў і 483 фактары, якія ўплываюць на здароўе і працягласьць жыцьця, даюцца ў разьбіўцы па рэгіёнах і асобных краінах.

Дасьледчыкі прадказваюць агульны рост дабрабыту і зьмяншэньне тых хваробаў, якія паходзяць ад жабрацтва. Хваробы на страўнік і кішэчнік, якія ў 1990 годзе былі прызнаныя другой па важкасьці прычынаю сьмяротнасьці, праз чвэрць стагодзьдзя зоймуць дзявятае месца. Хваробы немаўлятаў, што прыводзяць да сьмерці, пяройдуць з 3-га на 11-ае месца.

Людзі будуць лепей есьці і апранацца. Сьвет зробіцца сытнейшы і больш утульны, але не спакайнейшы і больш прыемны. Гвалт, які ў 1990 годзе знаходзіўся па-за межамі двух першых дзясяткаў, падымецца на 12-ае месца, а яшчэ на дзьве прыступкі вышэй апынецца жахлівы AIDS.

У 1990 годзе першая тройка прычынаў сьмяротнасьці выглядала наступным чынам: запаленьне лёгкіх, захворваньні на страўнік і кішэчнік, хваробы немаўлятаў. У 2020 годзе сьпіс узначаляць сардэчна-сасудзістыя хваробы. Затым пойдуць жорсткія дэпрэсіі (прадказваецца рэзкі рост самагубстваў) і сьмерць ад няшчасных выпадкаў.

У цэлым насельніцтва плянэты моцна пастарэе, бо супадуць дзьве тэндэнцыі: зьніжэньне нараджальнасьці і павелічэньне працягласьці жыцьця. Асабліва рэзкі рост чакае Афрыку. Тут жанчыны будуць жыць на 13 гадоў болей. Прапорцыя паміж насельніцтвам ва ўзросьце да і пасьля 45-ці гадоў павялічыцца на 200 працэнтаў — натуральна, на карысьць сталых людзей.

Паленьне, якому адводзілася 2,6 працэнта сьмяротных вынікаў у 1990 годзе, павялічыць сваю долю да 10 працэнтаў. Але гэта ў цэлым па плянэце. У краінах былога СССР і кантынэнтальным Кітаі, дзе створана моцная база спажываньня тытуню, доля такой сьмяротнасьці будзе значна вышэйшая.

Праз 25 гадоў будуць жыць болей усе людзі, акрамя расейскіх мужчынаў. У лепшым выпадку, яны крыху «падымуцца» да ўзроўню 1990 году. Жорсткія традыцыі паленьня прывядуць да таго, што ў 2020 годзе ў Расеі памрэ ад хваробаў, зьвязаных з гэтай звычкай, у чатыры разы болей мужчынаў, чым памірае цяпер.

Паводле газэты «Известия».

Kalandar

23 vieraśnia

U hety dzień... naradzilisia: baranesa Orczy (1865-1947), vuhorskaja piśmieńnica; John Boyd Orr (1880-1970), šatlandzki bijolah, laŭreat Nobeleŭskaj premii miru ŭ 1949 h.; amerykanski kinaaktor Mickey Rooney (1920).

24 vieraśnia

U hety dzień... naradzilisia: Cyprian Norwid (1821-1883), polski paet, jaki pamior u prytułku dla žabrakoŭ u Paryžy i tvorčaść jakoha była acenienaja tolki ŭ XX st.; Francis Scott Fitzgerald (1896-1940), amerykanski piśmieńnik, nazvany tak u honar aŭtara amerykanskaha nacyjanalnaha himnu; Howard Walter Florey, paźniej baron Florey of Adelaide (1898-1968), aŭstralijski navukoviec, jaki ŭ 1945 h. za adkryćcio penicylinu atrymaŭ razam z Alexandram Flemingam i Ernstam Chainam Nobeleŭskuju premiju ŭ halinie medycyny.

25 vieraśnia

U hety dzień... ŭ 1066 h. karol Anhlii Harold II pieramoh karala Narvehii Haralda Hardradu ŭ bitvie pad Stamford Bridge ŭ Yorkchir (Hardrada i brat karala Harolda Tostig zahinuli na poli boju).

Naradzilisia ŭ hety dzień: Michał Kleafas Ahinski (1765-1833), kampazytar i palityk; amerykanski piśmieńnik William Faulkner (1897-1962), laŭreat Nobeleŭskaj premii ŭ 1949 h.; rasiejski kampazytar Dmitrij Šostakovič.

26 vieraśnia

U hety dzień... u 1580 h. Francis Drake i jahonyja piaćdziasiat marakoŭ na karabli «Golden Hind» jak pieršyja anhielcy apłyli vakoł śvietu.

Naradzilisia ŭ hety dzień: francuski mastak Louis Andre Theodore Gericault (1791-1824); Ivan Pavłov (1849-1936), rasiejski fizyjolah, pieršy rasiejec, jaki atrymaŭ Nobeleŭskuju premiju (u 1904 h.); Barnes Wallis (1887-1979), brytanski inžyner, vynachodca «skačučych» bombaŭ, užytych u 1943 h.; brytanski paet amerykanskaha pachodžańnia Thomas Stearns Elliot (1888-1965); amerykanski kampazytar George Gershwin (1898-1937).

27 vieraśnia

U hety dzień... u 1605 h. vojski Rečy Paspalitaj pad kamandaj Jana Karala Chadkieviča pieramahli švedaŭ pad Kircholmam. U 1612 h. u Krakavie pamior Piotra Skarha. U 1825 h. George Stephenson kiravaŭ svaim ulasnym paravym lakamatyvam padčas adkryćcia čyhunačnaj linii z Stockton da Darlington, pieršaj rehularnaj pasažyrskaj linii.

Naradzilisia ŭ hety dzień: Samuel Adams (1722-1803), amerykanski palityk, adzin z syhnataraŭ Deklaracyji Niezaležnaści; Louis Botha (1862-1919), vajskavodca burskich siłaŭ i pieršy premjer Paŭdniovaj Afryki; anhielski kampazytar Cyril Scott (1879-1970).

28 vieraśnia

U hety dzień u 1864 hodzie na mitynhu ŭ Londanie byŭ zasnavany Pieršy Internacyjanal.

Naradzilisia ŭ hety dzień: anhielski baksior John Jackson, jakoha nazyvali «Gentleman Jackson» (1769-1845), jaki na praciahu vaśmi hadoŭ byŭ čempijonam Anhlii i pryznanym nastaŭnikam svajho «klasyčnaha mastactva», siarod jahonych vučniaŭ byŭ i lord Byron; Prosper Merimee (1803-70), francuski piśmieńnik; francuskaja kinaaktorka Brigitte Bardot (1934).

29 vieraśnia

U hety dzień... u 1829 h. na vulicach Londana źjavilisia pieršyja patruli rehularnaj palicyji (palicyjantaŭ prazvali «bobbies» ad imia Roberta Peela, ministra ŭnutranych spravaŭ).

Naradzilisia ŭ hety dzień: Horatio Nelson (1758-1805), brytanski admirał, jaki ŭvajšoŭ u historyju, zahinuŭšy ŭ bitvie pad Trafalgar; Enrico Fermi (1901-54), italjanski navukoviec, jaki pabudavaŭ pieršy amerykanski atamny reaktar, jon pieršy italjaniec, jaki atrymaŭ Nobeleŭskuju premiju ŭ halinie fizyki (u 1938 h.); polski prezydent Lech Wałęsa (1943), laŭreat Nobeleŭskaj premii miru ŭ 1983 h.

№ 25/96
23 — 29 верасня

Новае слова на рынку беларускае прэсы — штотыдзень 8 палосаў патрэбнае інфармацыі

інфарматар

НАША НІВА

ШТОТЫДНЁВЫ ІНФАРМАЦЫЙНЫ ДАДАТАК ДА ГАЗЭТЫ НАША НІВА

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ЗАБЕСЬПЯЧЭНЬНЕ BELARUSIAN PUBLIC RELATIONS ASSOCIATION

БІРЖА ПРАЦЫ • КНІГІ • РЫНАК • ТРАНСПАРТ • АДПАЧЫНАК • АДУКАЦЫЯ • СПАЖЫВЕЦ • ЗДАРОЎЕ • КІНО • ТБ • ТЭЛЕСАТ • РАДЫЁ • СПОРТ • МУЗЫКА • ЗА МЯЖОЮ

Дарагі сябра!

З наступнага нумару мы прапануем кожнаму чытачу **"Нашай Нівы"** непасрэдна ўзяць удзел у фармаваньні старонак інфармацыйнага дадатку **"Інфарматар"**. Усе Вашыя прапановы, заўвагі, пажаданьні будуць улічвацца рэдакцыяй. Якія тэмы Вас хвалююць, якую інфармацыю Вам хацелася б даведацца, якія рубрыкі Вы хацелі б бачыць сталымі, а якія зьменнымі? Мы верым, што больш шчыльныя кантакты з Вамі зробяць нашу інфармацыю больш спраўджанай і чытэльнай. Мы чакем Вашых лістоў на адрас рэдакцыі з пазначэньнем для **"Інфарматара"**.

✓ Супрацоўнікі Цэнтральнага ДАІ ў сувязі з плянавымі мерапрыемствамі менскай аўтаінспэкцыі і ўвядзеньнем новых беларускіх правілаў дарожнага руху папрасілі рэдакцыю праз старонкі **"Інфарматара"** яшчэ раз зьвярнуцца да кіроўцаў з інфармацыяй пра адказнасьць кіроўцы за правапарушэньні падчас яго знаходжаньня за стырном.

Адказнасьць кіроўцы

Кіроўцу трэба памятаць, што за парушэньне правілаў дарожнага руху, а таксама за неадпаведную эксплюатацыю аўтамашыны ён можа быць прыцягнуты да адказнасьці.

Заканадаўства адрозьнівае тры віды адказнасьці кіроўцы:

1. Адміністрацыйная адказнасьць

Яна вызначана за парушэньні правілаў дарожнага руху і нормаў, што дзейнічаюць у сфэры бясьпекі дарожнага руху.

Калі кіроўца зьдзейсьніў такую памылку, супрацоўнік ДАІ абавязаны скласьці пратакол аб адміністратыўным правапарушэньні, у ім падаецца дата, час і месца здарэньня, зьвесткі пра парушальніка, сутнасьць парушэньня і норма заканадаўства, якая парушана. Акрамя таго, засьведчваецца пасада і нумар службовага пасьведчаньня супрацоўніка ДАІ, які складаў пратакол.

Пратакол складаецца толькі ў прысутнасьці парушальніка. Пры гэтым яму тлумачыцца права абскарджваньня дзеяньняў службовай асобы.

Усе дзеяньні, якія робяцца супрацоўнікамі ДАІ, каб давесьці віну кіроўцы, павінны адбывацца ў прысутнасьці сьведкаў. Так, пры падазрэньні, што кіроўца знаходзіцца ў нецьвярозым стане, праверка адбываецца толькі ў прысутнасьці двух сьведкаў.

2. Крымінальная адказнасьць

Яна вызначаецца ў тым разе, калі парушэньне мела вынікам цяжкія наступствы. Практыка паказвае, што кіроўцы, якія сталі віноўнікамі падобных здарэньняў, вельмі рэдка караюцца пазбаўленьнем волі.

3. Грамадзянска-прававая адказнасьць

Ейнай асаблівасьцю ёсьць тое, што яна наступае незалежна ад наяўнасьці ці адсутнасьці віны. Паколькі аўтамабіль належыць да крыніцаў звышанай небясьпекі, гэта значыць да прадметаў, якія могуць выйсьці з-пад кантролю чалавека незалежна ад ягонае волі, заканадаўства вызначае павышаную адказнасьць.

Грамадзянска-прававая адказнасьць наступае незалежна ад адміністратыўнай і крымінальнай, гэта форма аднаўленьня маёмасных стратаў ахвяры.

Адказнасьць наступае за ўсякае нанясеньне шкоды маёмасьці ці здароўю грамадзянаў (установаў). Кіроўца, які нанёс такую шкоду, абавязаны кампэнсаваць усе страты, гэта значыць аплаціць рэпарацыю аўтамабіля, выплаціць кошт пашкоджанай маёмасьці, што была ў аўтамабілі, а калі шкода нанесена зхдароўю грамадзянаў, то аплаціць неабходныя выдаткі на лекаваньне.

Кілбасны выраб "Салямі"

На нашых прылаўках некалькі гатункаў кілбасы "Салямі" вытворчасьці Даніі. Прадаецца яна ў вакумным пакунку, каштуе дорага і павінна быць прадуктам, і смачным, і якасным. Зьвярніце ўвагу на кілбасу, на пакунку якой намаляваны мясьнік у чырвоным каптане. Экспэртыза зрабіла наступную выснову. Гэты кілбасны выраб з арганалептычнымі ўласьцівасьцямі, не характэрнымі для сыравэнджаных кілбасаў кшталту "Салямі", — колер ярка-ружовы, кансыстэнцыя друзлая, пах вэнджаньня слабы. Да таго ж доля солі і тлушчу не адпавядаюць надпісу на цэтліку.

Іншымі словамі, гэта ня толькі не "Салямі", але нават не кілбаса, а менавіта кілбасны выраб — кшталту нашых сасісак ці сардэлек. І не найвышэйшае якасьці. На Захадзе такія псэўдасалямі каштуюць значна таньней за сапраўдную сыравэнджаную кілбасу.

Есьці гэты дацкі выраб, безумоўна, можна. Шкоды ён Вам не прынясе. Але ці варта марнаваць вялікія грошы на прыгожы пакунак?

Калі Вы хочаце пачаставаць сыравэнджанай кілбасой, лепш купіце прадукт айчыннага вырабу — прынамсі, зроблены ён з натуральнай сыравіны дый каштуе меней.

Бясплатныя прыватныя абвесткі

Праца дома, укладаньне рэклямных цыркуляраў ад $ 5 на дзень. 2 капэрты, 1 з адваротнай адрэсай + купон б/а. 220073, Менск, а/с 26 "РНД".

Тэл. 49-68-88. Пазнаёмлюся з моладзьдзю, якая захапляецца беларускім рокам і бардаўскай песьняй (Вітаўт).

Тэл. 2304529. **МЯНЯЮ** 2-пакаёвую кватэру ў пас. Сноў плошчай 72-50-12, тэл., 2 лоджыі, выгоды, гаспадарчыя пабудовы, побач электрычка, — на кватэру ў Менску.

Новы беларускамоўны гурт "Інтэльмэдыя" шукае спонсараў для запісу першага альбому. Тэл. 48-47-42 (Руслан).

ЗДАРОЎЕ

Бясплатная псыхалягічная дапамога пры дэфіцыце плённых стасункаў, духоўнай адзіноце. Даведкі на тэл. 265-74-12 штосерады з 18 да 20 гадзінаў.

Зьвяртацца пасьля 23 верасьня.

ЗДАРОЎЕ

Дыстрыб'ютар Гербалайф. Па інфармацыю пра магчымасьці і прадукцыю зьвяртайцеся на тэл. 268-99-43 (з 9.00 да 11.00 у працоўныя дні).

ШУКАЮ ПРАЦУ

Бугальтар з досьведам працы і веданьнем кампутара прапануе свае паслугі. Тэлефон **2-264-263**

ВІНШУЮ!

Генадзя Кародчанкава, прад'юсара, віншую з 27-годзьдзем!!! Зычу посьпехаў і знайсьці сваё.

А.Шалахоўскі, журналіст.

ПРАФЭСІЯНАЛЫ

Печы й каміны. Майце справы з прафэсіяналамі.

Тэл. 24-29-74

Тэл. 49-68-88. Прадаю запісы В.Шалкевіча, Алена, Вольгі Акуліч, "Ліцьвіноў", Марускі і інш.

COPY

Тэл. 253-92-26. Паслугі ксэракопіі, выгадна, хутка.

Фартэпіяна, сальфэджа: індывідуальныя заняткі, падрыхтоўка да музычнае школы.

Тэл. **221-24-81.**

Тэл. 253-92-26. Набуду п/э пакавальныя пакеты.

Тэл. 20-87-46. Прадаю фільтар для ачысткі вады ЭКО-222. Гарантыя 1 год. Ачыстка вады 95%.

ПЕРАКЛАДЫ

Баўгарская, беларуская, польская мовы: *пераклады якой заўгодна складанасьці, індывідуальныя заняткі.*

Тэл. 221-24-81

КУПОН *Бясплатнай прыватнай абвесткі*

Імя і прозьвішча ____________________

Адрэса, тэлефон ____________________

Тэкст: ____________________

Запоўніце гэты купон і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна.

220123, Менск, а/с. 71

НАША НІВА

Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусі

АБАНЭМЭНТ на газэту **63125**

НАША НІВА

Колькасьць камплектаў

На 1996 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ____________________ (паштовы індэкс) (адрэса)

Каму ____________________ (прозьвішча, ініцыялы)

ДАСТАЎНАЯ КАРТКА

на газэту **63125**

НАША НІВА

ПВ	месца	Літэр

Кошт	падпіскі ______ руб.	Колькасьць камплектаў
	пераадрас. ______ руб.	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ____________________ (паштовы індэкс) (адрэса)

Каму ____________________ (прозьвішча, ініцыялы)

ПЛЯНАВАНЬНЕ ВЫДАТКАЎ

Найперш трэба дакладна разьмеркаваць паступленьне грошай — на тыдзень, на месяц, на год. Улічыць пры гэтым усе даходы — заробак, пэнсію, стыпэндыю, прыблізны кошт пладоў, сабраных на прысядзібнай дзялянцы і г. д.

Пасьля таго трэба ўлічыць сталыя плацяжы: за кватэру, камунальныя паслугі, утрыманьне дзяцей у садку, інтэрнаце. Далей — выдаткі, сума якіх зьмяняецца. Гэта — аплата міжгародніх тэлефонных размоваў, мыцьцё бялізны, чыстка вопраткі і меркаваныя выдаткі на харчаваньне сям'і.

Неабходна прадугледзець пэўную суму на неперадбачныя выдаткі, а таксама суму на сэзонныя выдаткі, канцэнтрацыя якіх у адным месцы сталася б вялікім цяжарам: плату за дровы, вугаль, бульбу на зіму, садавіну і гародніну для нарыхтовак і г. д. Напрыклад, гаспадыням трэба штомесяц купляць лішнюю кілю цукру, каб мець прыпас на час прыгатаваньня разнастайнага сочыва, джэмаў і г. д. Некаторыя прадукты, якія ня вельмі хутка псуюцца, трэба таксама купляць загадзя (напрыклад, да сьвяточнага стала).

Каб даведацца, ці можна зрабіць у гэтым месяцы незапланаваную пакупку (вопраткі, абутку), трэба суму ўсіх пералічаных намі выдаткаў вылічыць з агульнага даходу. Калі атрымаецца, што грошай для пакупкі ня хопіць, то лепш унесьці гэтыя грошы ў ашчадны банк, каб не выдаткоўваць іх на нейкія хатнія патрэбы. На ашчадную кніжку можна пакласьці і дадатковыя, незапланаваныя сумы. З часам дзякуючы гэтым, няхай і невялікім сумам, сям'я атрымае магчымасьць набыць каштоўную рэч.

Ёсьць сэнс пасьля заробку адразу ж купіць на ўвесь месяц у межах сумы, прадугледжанай на харчаваньне, асноўныя прадукты, якія ня хутка псуюцца, напрыклад, макарону, крупы, муку, гарбату, цукар, а таксама мыла, зубную пасту, парашок для мыцьця бялізны, чысткі посуду і г. д. Астатнія грошы трэба пакінуць на штодзённыя пакупкі. Каб выдаткоўваць грошы больш ці менш раўнамерна, можна падзяліць іхную рэштку на колькасьць дзён, на працягу якіх яны будуць растрачаныя. Памножыўшы атрыманую велічыню на 7, можна вызначыць, колькі грошай можам выдаткоўваць за тыдзень.

І ўсё ж, як паказвае жыцьцё, прадбачыць абсалютна ўсе выдаткі немагчыма. Таму мэтазгодна закладваць у месячны бюджэт так званы страхавы фонд у памеры 3-5%.

Нельга адмаўляць сабе ў выдатках на культурныя імпрэзы — кіно, тэатар, канцэрты, таму іх трэба прадбачыць у бюджэце, прыблізна прыкінуўшы, колькі разоў на год Ваша сям'я робіць звычайна сямейныя культпаходы.

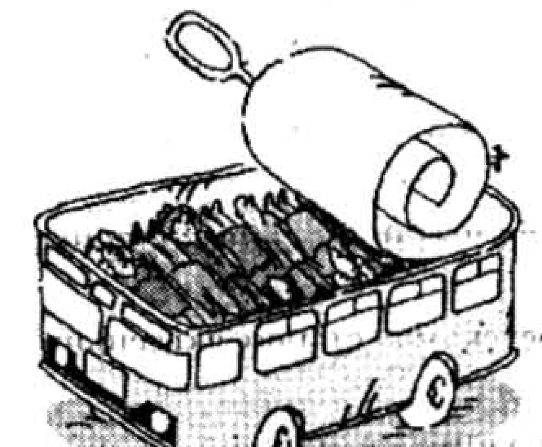

Ці трэба эканоміць на харчаваньні?

Безумоўна, эканоміць ня трэба. Аднак будаваць рацыён сям'і трэба такім чынам, каб ён не "зьядаў" большае часткі грошай.

Апошнім часам шмат кажуць і пішуць пра склад харчовых прадуктаў, іхную біялягічную вартасьць. Але гэтыя веды застаюцца для большыні людзей пустымі, калі іх не ўвязаць з такімі эканамічнымі парамэтрамі, як кошт і даступнасьць прадуктаў харчаваньня.

Пра вартасьць прадуктаў зазвычай мяркуюць паводле іхнага кошту: калі прадукт дарагі, значыць ён высокай якасьці, а танны, адпаведна, менш каштоўны. Што, напрыклад, можна купіць на 20.000 рублёў? Паўкілі мяса ці 1,5 кілі макаронаў. Узьнікае адчуваньне: выгуляў у колькасьці, але пэўна прагуляў у якасьці. Але за што мы, уласна, плоцім? За мяса, макарону? Не. Грошы, калі задумацца, мы плоцім за пэўны набор харчовых рэчываў.

Якім чынам можна набраць неабходную колькасьць калёрыяў, асноўных пажыўных рэчываў? Скажам, абед зь мяса й гароднiны будзе каштаваць даражэй, а з рыбы і бульбы — нашмат таньней, але паводле біялягічнай вартасьці танны абед зусім не саступіць дарагому. Вось і вырашайце, ці варта эканоміць на харчаваньні, а калі эканоміць, то як і на чым? Эканоміць на здароўі, пагаршаючы біялягічны склад сямейнага мэню, прынамсі неразумна. Але вось рэгуляваць кошт харчаваньня не на шкоду здароўю сваіх блізкіх цалкам магчыма. Галоўнае — спрабаваць як мага разумней выдаткоўваць Вашыя сродкі.

Перад Вамі тры мэню абеда, прапанаваныя кандыдатам эканамічных навук Ю.Ходаш. Бяз доўгіх падлікаў становіцца зразумела, што кошт гэтых трох абедаў адрозьніваецца, тымчасам як іхная калярыйнасьць і зьмесьціва ў іх бялкоў жывёльнага паходжаньня аднолькавыя. Блізкія і некаторыя іншыя характарыстыкі.

Інфармацыя да роздуму

У кожнай сям'і назапашваецца шмат лішніх рэчаў: тых, што практычна ня носяць, што выйшлі з моды, так і не выканаўшы свайго прызначэньня.

А наагул "пасіўны" гардэроб (так называюць спэцыялісты рэчы, якія амаль ня носяць) складае 20-22%. У лепшым выпадку гэтая вопратка і абутак чакаюць, калі ў сям'і падрастуць дзеці, у горшым — прадаюцца вельмі танна ці проста псуюцца і тады выкідаюцца.

Таксама і многія прадметы бытавой тэхнікі часьцей стаяць бяз справы, чым выкарыстоўваюцца.

Парк прадметаў культурна-бытавога прызначэньня ў разьліку на 100 сем'яў прыблізна вызначаецца наступнымі парамэтрамі: радыёпрыёмнікаў — 59, тэлевізараў — 107, магнітафонаў і прыставак да іх — 43, лядоўняў — 90, пральных машынаў — 73, матацыклаў —17, мапэдаў і мотавараў — 8, легкавых аўтамашынаў — 13, фотаапаратаў — 22, гадзіньнікаў — 98, піяніна і раяляў — 3. Разам з тым увесь час прастойвае 60% сокавыціскалак, 30% электрасамавараў, 40% вязальных машынаў і 10% электрамясарэзак.

Ёсьць багата сем'яў, дзе забясьпечанасьць магнітафонамі, тэлевізарамі, піяніна, фотаапаратамі, спартовымі і іншымі "прэстыжнымі" таварамі вышэйшая за сярэдні ўзровень у 1,5-5 разоў. Аднак свой вольны час большыня гаспадароў гэтых рэчаў бавіць, не карыстаючы зь іх.

Тады навошта марнаваць немалыя грошы на набыцьцё ўсіх гэтых рэчаў? Дваццаць працэнтаў уладароў адказалі на гэтае пытаньне больш ці менш шчыра: імі кіравала імкненьне быць ня горш за іншых.

Цяжка даваць канкрэтныя парады. Аднак, перш чым змарнаваць грошы на прэстыжныя тавары, падумайце, ці спатрэбяцца яны Вам потым.

	Калярыйенасьць, Ккал	Колькасьць бялку, г
Мэню № 1		
Салата з капусты	85	1,0
Суп з гародніны і фасолі	232	7.9
Рыба, тушаная ў тамаце	250	18,5
Гарнір — вараная бульба	239	2,9
Кісель са сьвежых ягадаў	143	0,3
Хлеб — 100 г	220	6,2
Агулам	1169	36,8
Мэню № 2		
Салата з гуркоў і памідораў са сьматанай	104	1,9
Капуста са шчаўем (суп)	234	7,1
Біфштэкс сечаны	410	20,3
Гарнір — кабачкі тушаныя	106	1,1
Кампот са сьвежых ягадаў	106	0,2
Хлеб — 100 г	220	6,2
Агулам	1180	36,2
Мэню № 3		
Закуска з рыбных гастранамічных прадуктаў зь зелянінай	165	8,7
Бурачнік	178	2,4
Індычка смажаная	170	15,0
Гарнір — зялёная салата і смажаная бульба	94/109	0,5/0,8
Сьвежыя ягады зь вяршкамі	238	3,0
Хлеб — 100 г	220	6,2
Агулам	1174	36,6

Каб не было пажару

Многія імпартныя электрапрыборы нельга ўключаць у нашыя разеткі — не падыходзяць вілкі. Што рабіць спажыўцам у такім разе?

Прычына неадпаведнасьці імпартных вілак нашым разеткам ня толькі ў розьніцы стандартаў. Гэтае адрозьненьне прынцыповае. За мяжой практычна ўсе электрапрыборы маюць павышаную ступень абароны, іншымі словамі, належаць да першае клясы бясьпекі.

Функцыянальна гэта рэалізуецца пры дапамозе дадатковага трэцяга проваду, які далучаецца да клямару зазямленьня. Калі нармальны рэжым працы прыбору парушаецца, гэты провад прымае на сябе электрычнае напружаньне з корпусу.

Сёньня ў Эўропе прыборы зь меншай ступеньню абароны практычна не выпускаюцца, і большыня адміністратыўных будынкаў і жылых дамоў абсталявана разеткамі першае клясы.

Пра бясьпеку нашага спажыўца пакуль яшчэ адпаведным чынам не паклапаціліся. У нашых бытавых прыборах трэці провад адсутнічае, вілкі разьлічаны на нулявую клясу бясьпекі, а разетак першае клясы ў нашых дамах звычайна няма, за выключэньнем будынкаў з электраплітамі. Ды і ў такіх дамах звычайна толькі адна разетка першае клясы, і падключыць да яе ўсю электратэхніку проста немагчыма.

Што ж рабіць спажыўцам у такой сытуацыі? Многія ўсялякім чынам спрабуюць прыстасаваць імпартную вілку да звычайнай

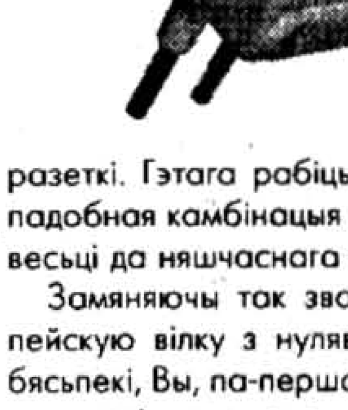

разеткі. Гэтага рабіць ня трэба: падобная камбінацыя можа прывесьці да няшчаснага выпадку.

Замяняючы так званую эўрапейскую вілку з нулявой клясай бясьпекі, Вы, па-першае, рызыкуеце трапіць пад напружаньне, калі выпадкова няслушна прымацавалі правады, а па-другое, пазбаўляецеся гарантыі на прыбор — бо з пашкоджаным провадам у Вас яго ня прымуць у рамонт.

Калі паспрабаваць уваткнуць эўравілку ў нашу разетку, растачыўшы пры гэтым дзірачкі, можна, па-першае, зламаць разетку і трапіць пад напружаньне, а па-другое, аслабіць кантакт вілкі з разеткай, што можа быць прычынай пажару.

Спрабуючы вырашыць гэтую праблему, многія фірмы наладзілі вытворчасьць пераходных прыладаў.

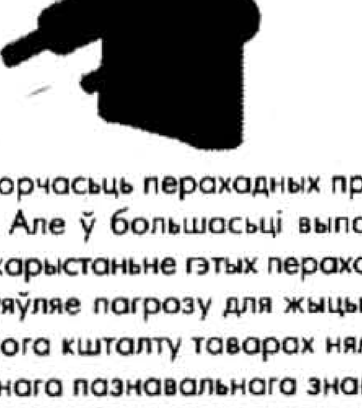

Але ў большасьці выпадкаў выкарыстаньне гэтых пераходнікоў уяўляе пагрозу для жыцьця. На такога кшталту таварах няма аніводнага пазнавальнага знаку, не пазначана краіны-вытворцы. Натуральна, што яны ніякіх сэртыфікатаў ня маюць. Вельмі кепска тое, што некаторыя крамы, якія гандлююць электрапрыборамі, дакамплектоўваюць іх гэтымі пераходнікамі, якія ня толькі хутка псуюцца, але й ненадзейныя ў многіх адносінах: вілка ў іх трымаецца няшчыльна і ў кожны момант кантакт можа парушыцца, а ў выпадку замыканьня плястмаса, зь якой яны зроблены, можа ня вытрымаць напружаньня і расплавіцца; акрамя гэтага, да мэталёвых частак можна выпадкова дакрануцца рукою і трапіць пад напружаньне.

Наша парада

Калі Вам не абыякавая ўласная бясьпека, не карыстайцеся ненадзейнымі пераходнікамі, а ўсталюйце ў сябе дома разеткі з абарончым кантактам.

У іх Вы будзеце ўключаць імпартныя прыборы. Вілкі прыбораў, выпушчаных у нашай краіне, таксама падыходзяць да гэтых разетак, хаця ўзровень іхнай бясьпекі ад гэтага не павялічваецца.

Перш чым карыстацца бытавымі электроннымі прыборамі, уважліва азнаёмцеся зь іхным маркаваньнем. Гэта дапаможа Вам пазьбегнуць непрыемнасьцяў.

БІРЖА ПРАЦЫ

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Акулін Эдуард. На каляды. Містэрыя ў 4-х актах (паводле народнага). — Менск: Беларуская Каталіцкая Грамада, 1996. — 48 с. 1.000 ас. ISBN 985-6340-01-3

Dyskusja / Дыскусія. Białorusko-polskie pismo społeczno-kulturalne. — 1996, №9, lipiec.

Lithuania. Kwartalnik poświecony problemóm Europy Środkowo-Wschodniej. — 1996, №1/2 (18/19), Numer podwojny ukrainski.

Чыстая рэвалюцыя

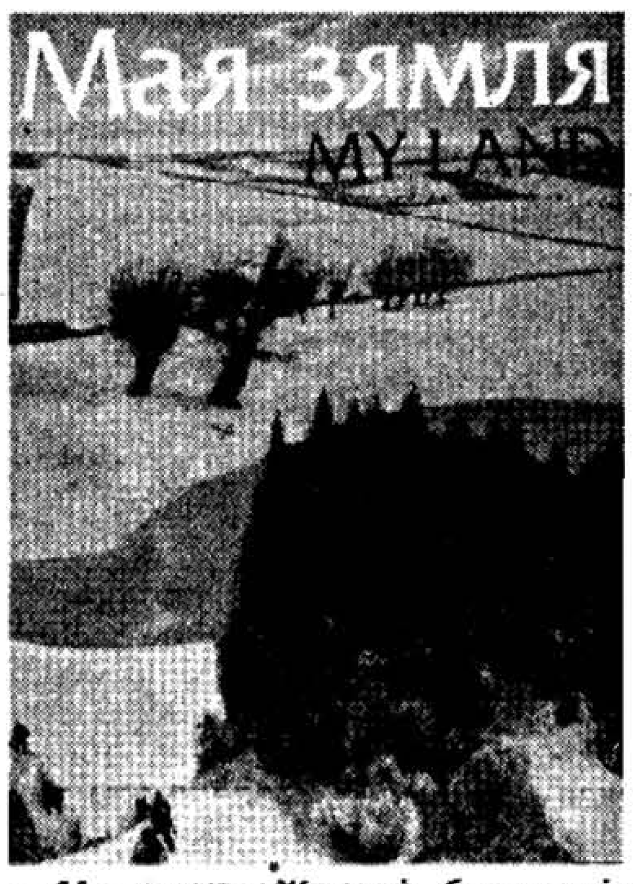

Мая зямля. Жывапіс беларускіх мастакоў / Альбом, беларуская і ангельская мовы. Укладальнік і аўтар уступнага тэксту — Валянціна Трыгубовіч. — Менск, 1996. 158 с. ISBN 985-6256-02-X

Сярод беларускіх жывапісцаў няма Зайцава, Волкава, Савіцкага. Гэта трапляе на вочы кожнаму, хто ў нейкай ступені знаёмы з гісторыяй жывапісу Беларусі. Аўтары кнігі прапануюць цалкам новую канцэпцыю гісторыі беларускага мастацтва XIX-XX ст. "Пры складаньні альбому ня ставілася мэта паказаць творчасьць усіх жывапісцаў, якія нарадзіліся, жылі і працавалі на беларускай зямлі, не нацыянальнасьць або грамадзянства браліся пад увагу, а толькі шчырая замілаванасьць краем і яго жыхарамі, глыбокае разуменьне іх клопатаў і праблемаў, прага ў мастацкай форме ўвасобіць хараство навакольля і самабытнасьць нацыі," — так фармулюе канцэпцыю выданьня Валянціна Трыгубовіч. Упершыню ў *нашай гісторыі* мастацтва ў адзіны шэраг былі пастаўленыя беларускія мастакі як з самой Беларусі, так і зь Беласточчыны, і зь Вільні, і з ЗША. Нацыянальнае беларускае мастацтва, зьлякалізаванае да межаў беларускага сьветаўспрыманьня, пашырылася да межаў сьвету.

Зусім рэвалюцыйнаю ўспрымаецца прапанаваная аўтарамі храналёгія. Замест недасканалага і штучнага падзелу на дакастрычніцкі (дарэвалюцыйны) і на пасьлякастрычніцкі (рэвалюцыйны і пасьлярэвалюцыйны) пэрыяды, зь якога зазвычай выпадала мастацтва Заходняе Беларусі да II сусьветнае вайны, не гаворачы ўжо пра мастацтва Віленшчыны і Беласточчыны па вайне, пра мастацтва беларусаў у эміграцыі, складальнікі запрапанавалі скразную храналёгію без разьбіваньня мастацтва на палітычную геаграфію.

Праўда, ідэя натуральнай храналёгіі стыляў, дзякуючы якой можна выбудаваць цэльную панараму беларускага мастацтва ў часе, аказалася заблытанай. Аўтары нічым не растлумачылі, чаму альбом пачынаецца з фрагмэнту фрэскі XII ст. Алюзія на тое, што наш жывапіс сягае ў такую старажытнасьць мусіла быць падтрыманая яшчэ нейкімі прыкладамі, альбо з тых жа часоў, альбо хоць па адным клясычным узоры з кожнага стагодзьдзя. Альбом, заяўлены як гісторыя беларускага жывапісу XIX-XX ст., уключае толькі... пяць твораў мінулага стагодзьдзя. Што б гэта значыла? Чаму менавіта гэтыя карціны, розных жанраў і рознага прафэсійнага ўзроўню? Калі гэта клясычныя творы, то чаму няма "Вечара ў Менскай губэрні" Гараўскага, "Зямлі" Рушчыца? Калі гэта напросту азнаямленьне з прыватнымі мастакоў, то сьпіс мусіў быць нашмат больш прадстаўнічы... Тэкст прадмовы ніяк не тлумачыць гэтае таямніцы. У некаторай ступені можна растлумачыць "правал" трыццатых-пяцідзясятых гадоў, да прыкладу, нежаданьнем дэманстраваць брутальзм тае пары, альбо яшчэ няпэўнасьцю ў "глыбокім разуменьні клопатаў" беларусаў тагачаснымі мастакамі. Аднак і ў гэтыя гады ствараліся неабсяжная галерэя пэйзажаў і натурмортаў...

Чаму ў альбоме няма манумэнтальнага жывапісу, калі зь яго альбом пачынаецца? Калі пачынаецца з партрэту выбітнай жанчыны, рэлігійнай асьветніцы Эўфрасіньні Полацкай, то чаму далей у альбоме амаль няма партрэтаў? Лягічна было б зьмясьціць клясычную жаночую галерэю. Альбо паставіць шэраг да партрэту Коласа. Партрэт народнага паэта работы Стэльмашонка, бясспрэчна, клясыка, але няўжо яго зьмясьцілі толькі дзякуючы кавалку краявіду за плячыма песьняра? Бо дзе партрэты Купалы, Багдановіча? Можна было наогул абысьціся без партрэтаў. Як і без гістарычнага жанру. Я маю на ўвазе Шчамялёва з Грамыкам, бо, з іншага боку, чаму няма гістарычнага жывапісу Філіповіча, Драздовіча, Сергіевіча і іншых?

Адбор жанраў аказаўся зусім няпэўны. Калі ёсьць нейкая кольскасьць натурмортаў, то іх можа быць неабмежавана, а калі партрэты, дык чаму толькі тры? Калі ёсьць міталягічны жанр, у адным прыкладзе — "Казачны сюжэт" Філіповіча, то чаму няма "Пагоні Ярылы" Драздовіча, альбо рэлігійнага жывапісу?

Што мусіла рэпрэзэнтаваць кніга? Розныя накірунні жывапісу, парадаксальныя ракурсы погляду аўтараў на творчасьць добра знаёмых мастакоў, альбо дэманстраваць найбольш характэрныя рысы іх творчасьці? Шмат рэчаў зусім факультатыўных. Можна было абысьціся і бязь "Дзісенскай керамікі" Марачкіна, і бяз "Поўдня" Масьленікава, і бязь "Зімкі" Ярэ? Калі яны прызначаны толькі для падтрымкі канцэпцыі канфрантацыі, парушэньня ерархіі і супрацьпастаўленьня стыляў, дык прыклады маглі быць больш красамоўныя, нават у межах творчасьці гэтых жа аўтараў.

Тое, што Вільня заставалася нашым апірышчам да самага апошняга часу, мы адчувалі суб'ектыўна. "Мая зямля" дакумэнтальна сьведчыць, што з кожным годам перад канцом імпэрыі сталіца краю станавілася ўсё больш вартаю, усё больш прывабнаю для тых пакаленьняў беларусаў, якія пачыналі сябе духоўна абрабаванымі бязь Вільні. Вільня ў беларускім жывапісе васьмідзясятых, як высветліецца, — гэта цэлая тэма. Тоўсцік, Янушкевіч, Альшэўскі... Сьвятое, чыстае, сьветлае места.

Выдатна, што ў альбоме знайшлося месца Харашэвічу, Баразьне і "аматару" Качану, чаго нельга было ўявіць сабе яшчэ колькі гадоў таму. Злом старых ерархіяў — зьява сама сабой здаровая, калі пры тым ня ломіцца падмурак. Калі ёсьць "Надвячорак" Рагалевіча, то дзе Шагал? Калі ёсьць "Бацькаўшчына" Бушчыка, то дзе Страмінскі? Сальвадор Далі заўсёды ставіў сябе толькі пасьля Пікаса.

"... Альбом — своеасаблівы вынік працы аддзелу выяўленчага мастацтва, даніна юбілеям, выставам, творчым экспэрымэнтам", — гэтак прадставіў альбом у сваёй прадмове Юрась Карачун. Сапраўды, вынік своеасаблівы. У кнізе створаны капітальны навуковы апарат, узорны для нашага часу, зь біяграфіямі мастакоў, з анатацыямі карцінаў, са зручнай даведкавай нумарацыяй, з ангельскім перакладам. Значыцца, рэвалюцыя ўсур'ёз, у межах чыстае красы. Але, як водзіцца, рэвалюцыяў без ахвяраў няма. Зайцаў, Волкаў, Савіцкі... Малевіч, Шагал, Страмінскі?

Сяргей Харэўскі

Кніга — поштай

На складзе БГФ "Наша Ніва" ёсьць кнігі:

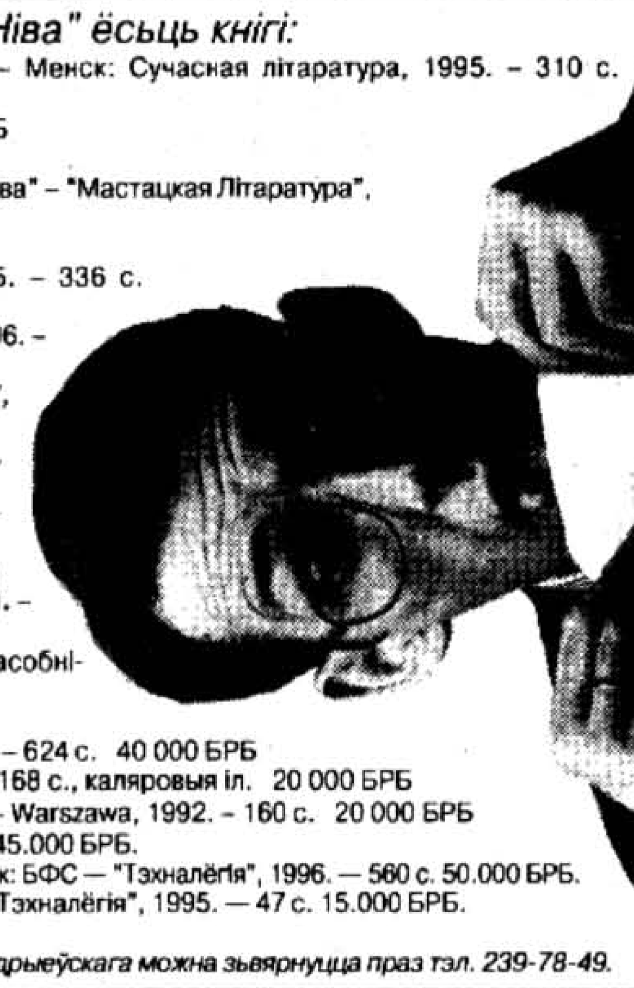

1. **Адам Глёбус. Толькі не гавары маёй маме... Зборнік інтымнае прозы.** – Менск: Сучасная літаратура, 1995. – 310 с. 39.000 БРБ
2. **Адам Глёбус. Скрыжаваньне.** – Менск: БАДППР – "Ковчег", 1993. – 46 с. 7.000 БРБ
3. **Юліяна Вітан-Дубейкаўская. Мае ўспаміны.** – Вільня, 1994. – 192 с. 24.000 БРБ
4. **Баляслаў Лесьмян. Пан Блішчынскі** / Пераклад з польскай. – Вільня-Менск: "Наша Ніва" – "Мастацкая Літаратура", 1994. – 93 с. 10.000 БРБ
5. **Вітаўт Кіпель. Беларусы ў ЗША.** – Менск, 1993. – 352 с. 25.000 БРБ
6. **Брэтон Ф., Пру С. Выбух камунікацыі.** – Менск: БФС – "Тэхналёгія", 1995. – 336 с. 24.000 БРБ
7. **Говард Майкал. Сучасная культурная актрапалёгія.** – Менск: БФС – "Тэхналёгія", 1996. – 486 с. 35.000 БРБ
8. **Лоўзі Дж. Гістарычныя ўводзіны ў філязофію навукі.** – Менск: БФС – "Тэхналёгія", 1995. – 328 с. 24.000 БРБ
9. **Энтані Сьміт. Нацыяналізм у дваццатым стагодзьдзі.** – Менск: БФС – "Эўрафорум", 1995. – 272 с. 20.000 БРБ
10. **Джын Эйчысан. Гаваркія істоты: Уводзіны ў псыхалінгвістыку.** – Менск: БФС – "Кліч", 1995. – 312 с. 20.000 БРБ
11. **Браян М. Фэйган. Уводзіны ў археалёгію.** – Менск: БФС, 1996. – 272 с. 24.000 БРБ
12. **Беларускі рок-н-рол: Тэксты ("Бонда", "Крама", "Мроя", "Новае Неба", "Уліс").** – Менск: "Ковчег", 1994. – 64 с. 7.000 БРБ
13. **Беларускі вайсковы строй і зброя XII-XVIII ст.** Камплект каляровых паштовак (12 асобнікаў). – Менск: НВФ "Vaukalaka", 1996. 25.000 БРБ
14. **Беларускі гістарычны агляд.** 1996, т. 3, сшытак 1. 35.000 БРБ
15. **Ш.Дэбаш, Ж.-М.Пант'е. Уводзіны ў палітыку.** – Менск: БФС – "Эўрафорум", 1996. – 624 с. 40 000 БРБ
16. **М.Грыгор'еў. Войска ВКЛ ад Сасаў да Касьцюшкі (1765-1794).** – Менск, 1994. – 168 с., каляровыя іл. 20 000 БРБ
17. **Z.Fedecki. Цёплыя вечары... ды халодныя ранкі, czyli co śpiewano w Feliksowie.** – Warszawa, 1992. – 160 с. 20 000 БРБ
18. **Юрг Штайнэр. Эўрапейскія дэмакратыі.** — Менск: БФС — "Лекцыя", 1996. — 343 с. 45.000 БРБ.
19. **Джон Бэрдшоў. Эканоміка. Ч. 1: Мікраэканоміка / Дапаможнік для студэнтаў.** — Менск: БФС — "Тэхналёгія", 1996. — 560 с. 50.000 БРБ.
20. **Ўэстан Ла Бар. Асабістасьць з псыхааналітычнага пункту гледжаньня.** — Менск: "Тэхналёгія", 1995. — 47 с. 15.000 БРБ.
21. **Фрагмэнты (філязофіі, культуралёгіі, літаратуры). №1, 1996.** 35 000 БРБ.

Зьвяртайцеся на адрас: Андрыеўскі Андрэй Паўлавіч, Менск 220094, а/с 89. У Менску да А.Андрыеўскага можна зьвярнуцца праз тэл. 239-78-49.

КАСЯ Ў ШКОЛЦЫ / Малюнкі А.Фядорчанкі. — Менск: Navia Morionum, 1996, 36 ст. Наклад 4000 асобнікаў.

Героі гэтай невялічкай, арыгінальна ілюстраванай дзіцячай кніжкі — кацяня, вожык, вавёрка, зайчаня... Але жывуць яны ў мястэчку, што вельмі нагадвае старыя беларускія гарады, дый гавораць беларускаю моваю — не "наркомаўкай", а сапраўднаю, "тарашкевіцай". Дарэчы, ледзь не ўпершыню ў Беларусі пасьля 1933 году кніжка для дзяцей выходзіць у нармальнай артаграфіі, адпаведнай жывой мілагучнай матчынай мове. Выдаўцы кніжкі імкнуліся працягнуць традыцыю беларускае кнігі нашаніўскай пары, першых беларускіх чытанак — нескладаны тэкст і малюнкі неназольна прапануюць "беларускую мадэль Сусьвету". Агрэсіўна-безаблічнаму "дысНэеўскаму" стылю, які сёньня ў сваім расейскім адбітку апанаваў нашыя кніжныя паліцы, яны паспрабавалі супрацьпаставіць больш сьціплы, графічны, але індывідуальны варыянт афармленьня. "Кася ў школцы" распачынае сэрыю "Зосіна палічка", дзе кожная кніжка будзе прысьвечана пэўнаму аспэкту штодзённасьці, асяродзьдзю, у якім існуе дзіця, — школе, хатняй гаспадарцы, вясковаму ці гарадзкому побыту; адначасна, што складаецца паміж дзецьмі ды Сусьветам. У канцы дадаецца невялічкі ілюстраваны слоўнічак, які дапаможа і бацькам і дзецям засвоіць беларускія словы, якія часам пачынаюць ужо забывацца.

У Менску кніжку можна набыць у кнігарнях: *"Цэнтральная", "Сьветач", "Падпісныя выданьні", "Мастацтва", "Кніжная скарбонка", "Вільнюс", "Сельскагаспадарчая кніга", "Акадэмкніга".*

УВАГА!

Восеньскі распродаж

З *45.000 да 35.000 (плюс 4000 руб. на паштовыя выдаткі)* зьніжаны кошты на апошнія 100 асобнікаў кніжкі Адама Глёбуса **"Толькі не гавары маёй маме... Зборнік інтымнае прозы"**. Гэта першая кніжка з сэрыі *"Сучасная літаратура"*, і яна цікавая менавіта сучаснаму чалавеку.

НОВЫ БЕЛАРУСКІ КНІЖНЫ ПРАЕКТ

Беларускі Гуманітарны Фонд "Наша Ніва" наладзіў распаўсюджаньне найноўшых беларускіх выданьняў у галіне гуманістыкі, а таксама мастацкае літаратуры. Наша мэта — зрабіць новую беларускую кнігу жывым фактарам сучаснае культуры.

Сыстэма "Новага беларускага кніжнага праекту" дзейнічае ў гарадах:

БЕРАСЬЦЕ

Кнігі Браяна М. Фэйгана "Ўводзіны ў археалёгію", Энтані Сьміта "Нацыяналізм у XX ст.", Ш.Дэбаша й Ж.-М.Пант'е "Ўводзіны ў палітыку" можна набыць у кнігарнях "СЬВІТАНАК" (бульвар Касманаўтаў, 120) і "АСЬВЕТА" (вул. Маскоўская, 57). У "Сьвітанку" таксама прадаецца камплект каляровых паштовак "Беларускі вайсковы строй і зброя XII-XVIII ст."

ГОМЕЛЬ

У памяшканьні Гомельскай абласной унівэрсальнай бібліятэкі (пл. Перамогі, 2) пры Аддзеле інфармацыйных тэхналёгіяў (тэл. 55-71-97) адкрыты кніжны аддзел. Гэта адзіная кропка ў 500-тысячным горадзе, дзе можна пабачыць такі асартымэнт сучасных беларускіх кніг — мастацкую літаратуру, дасьледаваньні ў галіне гуманістыкі, найноўшыя пераклады. Апроч кніжак тут таксама можна прыдбаць самыя апошнія запісы беларускае музыкі.

ГОРАДНЯ

Продаж кніжнай прадукцыі адбываецца ў шапіку "ВАСІЛЁК" (насупраць Унівэрсытэту).

МАЛАДЗЕЧНА

Кнігі можна набыць у шапіку ТБМ (на чыгуначным вакзале).Па даведкі можна зьвяртацца праз тэл. 6-71-70 да Алеся.

МЕНСК

Кніга Браяна М. Фэйгана "Ўводзіны ў археалёгію" прадаецца ў кнігарнях "Сьветач", "Акадэмкніга", "Кнігарня пісьменьніка", "Палітկніга". Кнігі Адама Глёбуса "Толькі не гавары маёй маме... Зборнік інтымнае прозы" й "Дамавікамэрон" прадаюцца ў крамах "Сьветач" і "Кнігарня пісьменьніка", у шапіку ў фае Нацыянальнай бібліятэкі.

СЬВЕТЛАГОРСК

Кнігі можна набыць у філіі БГАКЦ, Зялёная вул., дом 10, паверх 2. Тэл. (8-02342) 2-71-77.

КАСЭТЫ — ПОШТАЙ

На складзе БГФ "Наша Ніва" ёсьць касэты (кошт — 25.000 БРБ):

1. **НОВАЕ НЕБА.** Сон у трамваі.
2. **НОВАЕ НЕБА.** Go home (1995).
3. **НОВАЕ НЕБА.** Дзеці чорнага гораду (1991).
4. **КРАМА.** Камэндант (1995).
5. **КРАМА.** Хворы на Rock-n-Roll.
6. **КРАМА.** Гэй там налівай! (1994).
7. **N.R.M.** LaLaLaLa (1995).
8. **ULIS.** Life (1996).
9. **УЛІС.** Чужаніца (1991).
10. **УЛІС.** Краіна доўгай белай хмары (1990).
11. **БОНДА.** Найлепшыя песьні.
12. **МЯСЦОВЫ ЧАС.** Наша ўскраіна (1991).
13. **ПАЛАЦ.** Палац (1996).
14. **Песьні беларускіх бардаў** (1992).
15. **РЭНЭСАНС** (беларускі джаз).
16. **БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ КАЗКІ.**
17. **БЕЛАРУСКАЯ МУЗЫЧНАЯ ЛІТАРАТУРА** (1-3)
18. **БЕЛАРУСКАЯ ГІТАРНАЯ МУЗЫКА.**
19. **ЗАЛАТЫ ФОНД БЕЛАРУСКАГА РОК-Н-РОЛУ** (1-3).

Т.1: Бонда. Уліс. Мроя. Рэй. Мясцовы Час. Блізьняты.
Т.2: Бонда. Уліс. Мроя. Крама. Новае Неба. Мясцовы Час. Тутэйшыя хлопцы.
Т.3: Золотая середина. Отражение. Алексей Шедько & "Доктор Моро". Гранит. Метро. Сузор'е. Зартипо.
Т.4: Палац. Уліс. Крама. Новае Неба. Мроя.
Т.5: Зиндан. Why Not. Отражение. Инспектор. Red Dynamite. Флэт.

20. **МРОЯ.** Найлепшыя песьні з праграмаў 1987-90 г.
21. **УЛІС.** Блуканьне (1996).
22. **ВІКТАР ШАЛКЕВІЧ.** Смутны беларускі блюз (1996).
23. **КАМЭЛОТ.** У краіне талераў (1995).
24. **ZINDAN** (1994).
25. **КРАМА.** The Best (1996).

Зьвяртайцеся на адрас: 220094 Менск, а/с 89, Андрыеўскаму Андрэю Паўлавічу. У Менску да А.Андрыеўскага можна зьвярнуцца праз тэл. 239-78-49.

Рарытэт

Паведамленьне для аматараў «Нашай Нівы»

У рэдакцыі "Нашай Нівы" вы можаце замовіць рарытэтныя нумары з моманту аднаўленьня газэты ў Вільні:

№1-4 за 1991 г., №6-8 за 1992 г., №10, 12-18 за 1993 г., №1, 2, 6, 8-9, 12 за 1994 г., №5-8 за 1995 г.

Зьвяртайцеся на адрас:

Андрыеўскі Андрэй Паўлавіч, Менск 220094, а/с 89.

Паведамленьне для замоўцаў Літоўскае Мэтрыкі.

У Менск завезены шосты й восьмы тамы Мэтрыкі. Просьба да тых, хто не пакідаў пры замове нумароў сваіх тэлефонаў, зьвярнуцца да Андрэя Андрыеўскага праз тэлефон **239-78-49.**

Міхась Грыгор'еў. Войска ВКЛ ад Сасаў да Касьцюшкі (1765-1794) / Каляровыя ілюстрацыі А.Прыбылоў. Графічныя ілюстрацыі М.Лазоўскі. – Менск: Выдавец Зьміцер Салошкін, 1994.

Кніга прысьвечана 200-м угодкам паўстаньня Касьцюшкі. Зьмешчаны каляровыя ілюстрацыі абмундзіраваньня войска ВКЛ, графічныя рэканструкцыі зброі. Распачынаецца кніга з грунтоўнага нарысу пра вайсковую гісторыю Вялікага Княства другой паловы XVIII ст. Кніга рэцэнзавалася ў «Нашай Ніве» (№7, 1994).

ПАНЯДЗЕЛАК, 23

БТ

15.00 Навіны.
15.15 "Фліпэр".
16.00 ТБ – школе.
16.20 Студыя "Вакно".
16.40 На добры лад.
16.50 Майстроўня.
17.05 "Гэтага мы не вывучалі..."
17.20 "Пазнай сябе".
17.50 Музычны антракт.
18.00 Фінансавы час.
18.20 Эканамікст.
18.35 MTV.
18.50 Навіны.
19.45 Люстэрка.
20.05 Беларускі дом.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 Спартовы тэлекур'ер.
22.05 Фільматэка. "Гарачы сьнег".
23.45 Футбол. Чэмпіянат Беларусі. "Дынама" (Менск) – "Дынама-93". Т.2
0.35 Навіны.

ОРТ

14.00 Навіны.
14.20 "Горад сабак".
14.45 Маратон-15.
15.00 Зорны час.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 Джэм.
16.30 "Вакол сьвету".
17.00 Навіны.
17.20 "Новая ахвяра".
18.10 Час пік.
18.35 "Адгадай мэлёдыю".
19.00 "Мы".
19.45 "Дабранач, дзеці!"
20.00 Час.
20.40 "Багз – электронныя жучкі". "Надзея на посьпех".
21.45 Э.Радзінскі. "Тэатральны раман".
22.30 Кубак сьвету "Майстар-ралі-96".
22.45 Навіны.
22.55 "Лінія кіно". "Дом на пяску".

КАНАЛ "РАСЕЯ"

16.00, 19.00, 23.00 Весткі.
16.20 Блёк-нот.
16.35 "Чэленджэрс".
17.05 Залежыць ад цябе.
17.20 Праўда пра гербалайф.
17.30 L-клюб.
18.15 Момант ісьціны.
19.30 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Джэнтэльмэн-шоў.
21.00 Надвор'е на заўтра.
21.05 "На вастрыні нажа". М/ф.
22.00 Тэлескоп.
22.30 Арт-абстрэл.
23.20 Тавары – поштай.
23.30 Музыка ўсіх пакаленьняў.
23.45 "Ня сьпі і глядзі".

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

17.00 Мультфільм.
17.05 "Солці".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
18.55, 22.10, 23.45 Інфарм ТБ.
19.15 Спорт.
19.20 "Першае каханьне".
20.10 II Міжнародны тэатральны фэстываль імя А.П.Чэхава.
20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
20.55 Спартовы агляд.
21.05 "Жыцьцё Кліма Самгіна".
22.30 "Гістарычныя досьледы".
23.05 Хакей. Чэмпіянат Расеі.

IV КАНАЛ, НТВ

17.00 "Дзікая прырода: барацьба за жыцьцё".
17.30 Футбольны клюб.
18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 Сьвет кіно. "Туман".
20.30 "Стайня росту. Хто гэта".
21.35 Фэстываль міні-сэрыялаў. "Угода Райнмана".
22.30 Часінка.
23.20 Сусьветная шахматная Алімпіяда.
23.25 Тэніс апоўначы.

АЎТОРАК, 24

БТ

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 "Гэтага мы не вывучалі..."
8.30 Абібок.
9.00 ТБ – школе.
9.20 "Дзяжурная аптэка".
10.20 Тураб'ектыў.
15.00 Навіны.
15.15 "Фліпэр".
16.00 ТБ – школе.
16.30 Усё пра ўсё.
17.00 Заняткі Н.Наважылавай.
17.30 Музычны антракт.
17.40 Мотаспорт. Супэрбайк. Чэмпіянат сьвету-96.
18.15 Будзьце здаровыя.
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
18.50 Навіны.
19.35 "Дзяжурная аптэка".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.05 М/ф "Усё будзе добра".
23.50 Навіны.

ОРТ

14.00, 17.00, 22.30 Навіны.
14.20 "Горад сабак".
14.45 Квар'етэ "Вясёлая квампанія".
14.55 Мультытролія.
15.10 Чароўны сьвет, або Сінэма.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 ...Да шаснаццаці і старэйшым.
16.30 "Вакол сьвету".
17.20 "Новая ахвяра".
18.10 Гадзіна пік.
18.35 Адгадай мэлёдыю.
19.00 Тэма.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.40 М/ф "Вогненныя вёрсты".
22.15 Кубак сьвету "Майстар-ралі-96".
22.40 Хіт-парад.

КАНАЛ "РАСЕЯ"

6.00 Ранішні экспрэс.
6.25 Па дарозе на працу.
6.35 "Мак і Матлі".
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 23.00 Весткі.
7.20 Ранішні экспрэс-2.
7.50 У сьвеце капіталу.
8.00 Рэтра-шлягер.
8.25 "Дарагая рэдакцыя..."
9.00 "Санта-Барбара". М/ф.
9.50, 23.20 Тавары – поштай.
16.20 Блёк-нот.
16.35 "Чэленджэрс".
17.10 Залежыць ад цябе.
17.25 Тэлечасопіс "Здороўе".
17.35 Эх, дарогі!
18.00 Надзвычайны канал.
18.25 Губэрскія выбары – 96.
19.30 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Раз на тыдзень.
21.00 Надвор'е на заўтра.
21.05 Чырвоная паласа.
21.30 "Гамлет". М/ф. С. 1.
22.50 Мультфільм.
23.30 Музыка ўсіх пакаленьняў.
23.45 "Хто на што здольны".
23.55 Гукавая дарожка.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55, 23.20 Інфарм ТБ.
12.10 "Першае каханьне".
13.00 Тэрмін адказу – сёньня.
13.30 Парады садоўнікам.
13.40, 20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
14.10 Дэтэктыў на тэлеэкране. "Дэмпсі і Мэйкпіс".
14.55 Тэатральная правінцыя?
15.20 "Вуліца рыбакоў у Клайпедзе". Т/ф.
16.10 "Тата, маці і я – спартовая сям'я".
16.35 "Філязофія паводле Філа".
17.00 Дзіцячае ТБ: "Дзецям пра зьвяроў".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Першае каханьне".
20.10 Формула згоды.
20.55 Спартовы агляд.
21.05 Дэтэктыў на тэлеэкране. "Дэмпсі і Мэйкпіс".
22.15 "Дым". М/ф. С. 1.

IV КАНАЛ, НТВ

6.00, 9.00, 13.00 Сёньня.
6.20 "Містэр Ніхто, ці Небясьпечныя гульні". С. 1.
7.15 М/ф "Хто там сьпявае".
8.40 Расейскі альбом. Гурт "Нагу зьвяло".
9.20 М/ф "Цудоўныя гады".
9.45 Д/ф "Прыгадаем тыя гады. 1978".
10.40 М/ф "Туман".
12.05 "Угода Райнмана".
14.45 "З гісторыі расейскага партрэту. Рокатаў і Лявіцкі". Д/ф.
15.05 Ю.М.Лотман. Гутаркі пра расейскую культуру.
15.40 Заняткі маляваньня.
16.00 Музычныя навіны.
16.10 "Брадвэй" нашага юнацтва". Д/ф.
16.40 Навіны.
17.00 Д/ф "Дзікая прырода: барацьба за жыцьцё".
17.30 Жаночыя гісторыі. "Яе першы мужчына".
18.00, 21.00, 23.20 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 Фільм "Дарагі тата".
21.30 Футбол. Кубак UEFA.
23.40 Сусьветная шахматная Алімпіяда.
23.45 Скалалазаньне. Кубак сьвету.

СЕРАДА, 25

БТ

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 "Спаталі маю самоту". Д/ф.
8.30 Кампутарны палігон.
9.00 ТБ – школе.
9.30 "Дзяжурная аптэка".
10.30 Відзьма-нявідзьма.
15.00 Навіны.
15.10 "Фліпэр".
15.55 "Маёнтак".
16.30 Творцы.
16.55 Крэда.
17.15 Госьці ў хату.
17.45 "Востры кут".
18.15 Музычны антракт.
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
18.50 Навіны.
19.35 "Дзяжурная аптэка".
20.35 "Хто гэта?".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Аўта-парк.
22.10 Па старонках тэлемарафону "Памяць".
23.50 Супэргол.
0.20 Навіны.

ОРТ

11.00 Навіны.
11.10 "Кантакт".
11.55 "Ціхі Дон". С. 1.
13.40 "Казкі-невялічкі". Мультфільм.
14.00 Навіны.
14.20 "Горад сабак".
14.45 Кактус і К°.
14.55 До-мі-соль.
15.10 Покліч джунгляў.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 Тэт-а-тэт.
16.30 "Вакол сьвету".
17.00 Навіны.
17.20 "Новая ахвяра".
18.10 Час пік.
18.35 Адгадай мэлёдыю.
19.00 Аўтарская праграма.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.40 "Шастаковіч сьмяецца". М/ф.
21.00 Кубак сьвету "Майстар-ралі-96".
21.20 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Аякс" (Галяндыя) – "Грасхопэр" (Швэйцарыя). Трансьляцыя з Галяндыі.
23.20 Навіны.
23.30 Футбол. Ліга чэмпіёнаў.

КАНАЛ "РАСЕЯ"

6.00 Ранішні экспрэс.
6.25 Па дарозе на працу.
6.35 "Мак і Матлі".
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 23.00 Весткі.
7.20 Ранішні экспрэс-2.
7.50 У сьвеце капіталу.
8.00 Рэтра-шлягер.
8.25 "Дарагая рэдакцыя..."
9.00 "Санта-Барбара". М/ф.
9.50, 23.20 Тавары – поштай.
16.20 Блёк-нот.
16.35 "Чэленджэрс".
17.05 Залежыць ад цябе.
17.20 Телечасопіс "Здароўе".
17.30 "Астралёгія каханьня".
18.00 Клюб губэрнатараў.
18.25 Лідар-прагноз.
19.30 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 "Барылка мёду".
21.00 Надвор'е на заўтра.
21.05 Ад фортэ да п'яна.
21.35 "Гамлет". С. 2.
23.30 Музыка ўсіх пакаленьняў.
23.45 "Хто на што здольны".
23.55 "Ня сьпі і глядзі".

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55, 23.15 Інфарм ТБ.
12.10 "Першае каханьне".
13.00 Тэрмін адказу – сёньня.
13.30 Парады садоўнікам.
13.40, 20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
14.10 "Дэмпсі і Мэйкпіс".
15.00 Балет "Уваскрашэньне".
15.25 "На біс".
15.40 Каштоўнасьці Пецярбургу.
16.10 Асабістая справа.
16.35 "Філязофія паводле Філа".
17.00 Мультфільм.
17.05 "Солці".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Першае каханьне".
20.10 Толькі бяз панікі.
20.50 Спартовы агляд.
21.00 "Дэмпсі і Мэйкпіс".
22.15 "Дым". С. 2.

IV КАНАЛ, НТВ

6.00, 9.00, 13.00 Сёньня
6.20 "Містэр Ніхто, ці Небясьпечныя гульні".
7.10 М/ф "Забойства сярод сяброў".
8.40 М/ф "Музыкі".
9.20 М/ф "Цудоўныя гады".
10.05 Д/ф "Прыгадаем тыя гады. 1979".
11.00 М/ф "Дарагі тата".
12.40 "Доктар Вугал".
14.40 Д.Шастаковіч. Сёмая сымфонія. Дакумэнты. Роздум.
15.25 Мультфільм.
15.35 Расейская мова.
16.00 Музычныя навіны.
16.10 "Брадвэй" нашага юнацтва". Д/ф.
16.40 Навіны.
17.00 "Горац".
17.30 Жаночыя гісторыі. "Яе першы мужчына".
18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 Фільм "Вайна паліцыяў".
20.45 "Доктар Вугал".
21.35 "Выспа Эліс: чысьцільня для эмігрантаў". С. 1.
22.30 Часінка.
23.20 Сусьветная шахматная Алімпіяда.
23.25 Такое спартовае жыцьцё.
23.55 Кавярня "Абломаў".

ЧАЦЬВЕР, 26

БТ

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 Аўта-парк.
8.30 "Дзяжурная аптэка".
9.30 Тэлевізійны АРТ-клюб.
15.00 Навіны.
15.10 "Фліпэр".
15.55 ТБ – школе.
16.25 Канцэртны сэзон.
16.55 Арсэнал.
17.25 Заняткі Н.Наважылавай.
17.55 Музычны антракт.
18.05 Майстроўня.
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
18.50 Навіны.
19.00 Вэртыкаль.
19.35 "Дзяжурная аптэка".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.10 М/ф "Тэатар". С. 1.
23.15 "Крок".
0.15 Навіны.

ОРТ

8.00 Навіны.
8.15 "Новая ахвяра".
9.00 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Фэнэрбахчэ" (Турцыя) – "Ювэнтус". Т. 2.
9.55 "Салодкая казка". Мультфільм.
10.10 Клюб падарожнікаў.
11.00 Навіны.
11.10 "Пад дахам сьвету".
11.55 "Ціхі Дон". С. 2.
13.45 "Два скваплыя медзьведзяняты". Мульт.
14.00 Навіны.
14.20 "Горад сабак".
14.45 Лега-го!
15.10 Тын-Тонік.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 Рок-занятак.
16.30 "Вакол сьвету".
17.00 Навіны.
17.20 "Новая ахвяра".
18.05 Час пік.
18.30 Грай, гармонік любы!
19.00 Сам насам.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.40 М/ф "Шчаўчок".
22.55 Кубак сьвету "Майстар-ралі-96".
23.10 Навіны.
23.20 "Абоз".

КАНАЛ "РАСЕЯ"

6.00 Ранішні экспрэс.
6.25 Па дарозе на працу.
6.35 "Мак і Матлі".
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 23.00 Весткі.
7.20 Ранішні экспрэс-2.
7.50 У сьвеце капіталу.
8.00 Рэтра-шлягер.
8.25 "Дарагая рэдакцыя..."
9.00 "Санта-Барбара". М/ф.
9.50, 23.20 Тавары – поштай.
10.20 "Чорны прынц Аджуба". М/ф. С. 1.
16.20 Блёк-нот.
16.30 "Чэленджэрс".
17.00 Залежыць ад цябе.
17.15 Мультфільм.
17.25 Экспавесьнік.
17.35 Царская ложа.
18.00 Новае пятае кола.
18.40 "Цёмная" для С.Грыгар'янца.
19.30 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Рэк-тайм.
20.45 Лято-мільён.
21.00 Надвор'е на заўтра.
21.05 "Дакрананьне". М/ф.
22.45 Музыка на дэсэрт.
23.30 Музыка ўсіх пакаленьняў.
23.45 "Хто на што здольны".
23.55 Ня сьпі і глядзі.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55, 23.35 Інфарм ТБ.
12.10 "Першае каханьне".
13.00 Тэрмін адказу – сёньня.
13.30 Парады садоўнікам.
13.40, 20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
14.10 "Дэмпсі і Мэйкпіс".
15.00 "Фільм пра Фіму".
15.35 "Музычныя серады ў Н.А. Рымскага-Корсакава". Т/ф.
16.10 Парадоксы гісторыі.
16.35 "Філязофія паводле Філа".
17.05 Дзіцячае ТБ: "Заапаркі сьвету", "Муха-Цакатуха".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Першае каханьне".
20.10 "Асабістая справа".
20.55 Спартовы агляд.
21.05 "Дэмпсі і Мэйкпіс".
22.15 Закулісьсе.
22.55 "Тэлекампакт".

IV КАНАЛ, НТВ

6.00, 9.00, 13.00 Сёньня.
6.20 "Містэр Ніхто, ці Небясьпечныя гульні".
7.15 "Дзеці ў цемры". М/ф.
9.20 М/ф "Цудоўныя гады".
9.45 Д/ф "Прыгадаем тыя гады. 1980".
10.35 "Вайна паліцыяў". М/ф.
12.15 "Выспа Эліс: чысьцільня для эмігрантаў". С. 1.
14.35 Альфрэд Шнітке. "Паміж мінуўшчынай і будучыняй".
15.25 Ю.М.Лотман. Гутаркі пра расейскую культуру.
16.00 Музычныя навіны.
16.10 "Брадвэй" нашага юнацтва". Д/ф.
16.40 Навіны.
17.00 "Горац".
17.30 Жаночыя гісторыі. "Яе першы мужчына".
18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 Фільм "Узяць жывым ці мёртвым".
21.35 "Выспа Эліс: чысьцільня для эмігрантаў". С. 2.
22.30 Часінка.
23.20 Сусьветная шахматная Алімпіяда.
23.25 Кіно не для ўсіх. "Дзякуй за кожны новы ранак".

ПЯТНІЦА, 27

БТ

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 "Яшчэ ня вечар..."
8.30 "Гадзіна цішыні. Пасьля пленэру". Д/ф.
8.50 Мультфільм.
9.00 ТБ – школе.
9.30 "Дзяжурная аптэка".
10.30 "Люстэрка".
15.00 Навіны.
15.15 "Фліпэр".
16.00 Пэдагагічны экран.
16.40 "Радавод" на III фэстывалі беларускай полькі ў Чачэрску.
17.15 "Крок".
17.45 Музычны антракт.
17.55 "Кантрасты".
18.25 Эканамікст.
18.35 MTV.
18.50 Навіны.
19.35 "Дзяжурная аптэка".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.10 "Тэатар". С. 2.
23.25 "12, ці На ноч гледзячы".
23.45 Акаляда.
0.15 Навіны.

ОРТ

8.00 Навіны.
8.15 "Новая ахвяра".
9.10 Сам насам.
9.50 Смак.
10.10 "Дзень нараджэньня". Мульт.
10.20 Пакуль усе дома.
11.00 Навіны.
11.10 "Ад пятніцы да пятніцы".
11.55 "Ціхі Дон". С. 3.
14.00 Навіны.
14.20 "Горад сабак".
14.45 "Выспа Чунга-Чанга".
15.05 Шлях да Храма.
15.40 "Элен і хлопцы".
16.05 "Дзейныя асобы". "Новы дырэктар".
16.30 "Вакол сьвету".
17.00 Навіны.
17.20 "Новая ахвяра".
18.15 Чалавек і закон.
18.45 Поле цудаў.
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.40 М/ф "Сцэнар забойства".
22.30 Погляд.
23.10 Кубак сьвету "Майстар-ралі-96".
23.30 Навіны.
23.40 Поры году. "Восеньскія спакусы"

КАНАЛ "РАСЕЯ"

6.00 Ранішні экспрэс.
6.25 Па дарозе на працу.
6.35 "Мак і Матлі".
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 23.00 Весткі.
7.20 Ранішні экспрэс-2.
7.50 У сьвеце капіталу.
8.00 Рэтра-шлягер.
8.25 "Дарагая рэдакцыя..."
9.00 "Санта-Барбара". М/ф.
9.50, 23.20 Тавары – поштай.
10.20 Гандлёвы дом.
10.35 "Чорны прынц Аджуба". С. 2.
16.20 Блёк-нот.
16.35 "Чэленджэрс".
17.00 Імпэрыя гульняў.
17.50 Тэхнадром імя І.П.Кулібіна.
18.00 Вэртыкаль.
18.25 Бясконцае вандраваньне.
19.30 "Санта-Барбара". М/ф.
20.30 Сам сабе рэжысэр.
21.05 Надвор'е на заўтра.
21.10 "Прахіндыяда-11". М/ф.
22.50 Мультфільм.
23.30 Музыка ўсіх пакаленьняў.
23.45 Адамаў яблык.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55, 23.45 Інфарм ТБ.
12.10 "Першае каханьне".
13.00 Тэрмін адказу – сёньня.
13.30 Парады садоўнікам.
13.40, 20.40 Тэлеслужба бясьпекі.
14.10 "Дэмпсі і Мэйкпіс".
14.55 Дом кіно.
15.35 "Забытыя месцы". Т/ф.
16.10 Ток-шоў "Наўздагад".
16.35 "Філязофія паводле Філа".
17.00 Мультфільм.
17.05 "Солці".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Першае каханьне".
20.10 Бяз назвы.
20.55 Спартовы агляд.
21.05 "Дэмпсі і Мэйкпіс".
22.15 "Я – геній".
22.40 "Дым". С. 3.

IV КАНАЛ, НТВ

6.00, 9.00, 13.00 Сёньня.
6.20 "Містэр Ніхто, ці Небясьпечныя гульні".
7.05 М/ф "Боязь зьядае душу".
8.35 Расейскі альбом. Гурт "Маральны кодэкс".
9.20 М/ф "Цудоўныя гады".
10.05 М/ф "Узяць жывым ці мёртвым".
11.50 "Выспа Эліс: чысьцільня для эмігрантаў".
12.40 "Доктар Вугал".
14.40 "Паэзія садоў". Д/ф.
15.10 Мінарэт.
15.40 Расейская мова.
16.00 Музычныя навіны.
16.10 "Брадвэй" нашага юнацтва". Д/ф.
16.40 Навіны.
17.00 "Горац".
17.30 Футбольны клюб.
18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
18.35 Герой дня.
19.00 Фільм "Сёньня – новы атракцыён".
20.35 Расейскі альбом. Гурт "Нагу зьвяло".
21.35 "Выспа Эліс: чысьцільня для эмігрантаў". С. 3.
22.30 Часінка.
23.20 Сусьветная шахматная Алімпіяда.
23.20 Фільм "Мужы і палюбоўнікі".
0.55 Начны канал. Эратычныя шоў сьвету.

СУБОТА, 28

БТ

8.00 Навіны.
8.15 "Сугучнасьць".
8.35 "Лёс мой і надзея".
9.05 Сутнасьць.
9.35 Здароўе.
10.10 Заняткі Н.Наважылавай.
10.40 Усё пра ўсё.
11.05 "Ералаш".
11.25 Творцы.
12.10 "Лілёвы шар". М/ф.
13.25 Шматгалосьсе.
13.55 Каляж.
14.30 "Эўрапейская дваццатка MTV".
15.15 Сьвет прыроды і захапленьняў.
15.55 Майстроўня.
16.25 Прэм'ер-кіно.
17.15 Чацьвертае вымярэньне.
17.50 "Я люблю джаз".
18.30 Галерэя.
19.05 "Я родам з дзяцінства". М/ф.
20.40 Калыханка.
21.00 Навіны.
21.45 Музычны антракт.
21.55 "Доўгага жыцьця сіньёры!" М/ф.
23.45 Відзьма-нявідзьма.

ОРТ

6.50 Фільм "Страказа".
8.25 Слова пастыра.
8.40 Хатняя бібліятэка.
9.00 Навіны.
9.15 Не пазяхай!
9.45 Ранішняя пошта.
10.20 Смак.
10.45 Трацякоўка.
11.10 Разумнікі і разумніцы.
11.55 Поры году. "Восень".
13.25 Відавочнае-неверагоднае.
14.00 Навіны.
14.20 Сэрыял "Вяртаньне на выспу скарбаў".
15.15 Вакно ў Эўропу.
15.40 У сьвеце жывёлаў.
16.20 "Кола гісторыі".
17.00 Навіны.
17.20 "Ералаш".
17.30 Поры году. "Восеньскі маратон".
19.15 "Дваццаць восем хвілінаў пра каханьне".
19.45 Дабранач, дзеці!
20.00 Час.
20.40 "Віетнам. Да запатрабаваньня".
21.40 Кубак сьвету "Майстар-ралі-96".
21.55 Брэйн рынг.
22.45 Поры году. "Восеньская саната".

КАНАЛ "РАСЕЯ"

7.00 Лукамор'е.
7.30 "Маўглі".
7.50 "Мак і Матлі".
8.15 "Матч-рэванш". Мультфільм.
8.35 На вашыя лісты.
9.00 Тавары – поштай.
9.15 Мультфільм.
9.30 Вашае права.
10.00 Весткі аб адзінаццатай.
10.15 Экспартлес.
10.30 Добрай раніцы.
10.55 21 кабінэт.
11.25 Ананімныя суразмоўцы.
11.50 Мультфільм.
12.00 "Паэт у Расеі – болей, чым паэт".
12.25 Прасьцей за простае.
13.00, 19.00, 23.40 Весткі.
13.20 "Сафі". Тэлесэрыял.
14.15 Нічога, апрача...
14.30 Дэ факта.
14.55 Сьпяваюць драматычныя артысты.
15.20 Свая гульня.
15.55 Футбол. Чэмпіянат Расеі.
18.00 "Каралева Марго".
19.35 Суботні вечар у стылі "джаз".
21.00 Надвор'е на заўтра.
21.05 Двайны партрэт.
21.55 "Боб Робэртс". М/ф.
23.55 Праграма "А".

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

9.25 Па рацэ плыве сякера.
9.55, 11.55, 13.55, 15.55, 18.55 Інфарм ТБ.
10.10 "Гонар маю".
10.40 Нязьведанае.
11.10 Ток-шоў "Наўздагад".
11.40 Страсьці-мардасьці.
12.10 "Вясельле ў Малінаўцы". М/ф.
13.40 Мультфільм.
14.10 Па ўсёй Расеі.
14.25 "У.Высоцкі. Песьні-маналёгі". Т/ф.
14.40 Маёнткі.
15.10 Спартовы агляд.
15.25 Парадоксы гісторыі.
16.10 Дзіцячае ТБ: "Казкі народаў сьвету".
16.40 "Ад і да..." Футбол – гульня для мужчынаў.
17.05 Іржавыя праўды.
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Вялікі фэстываль.
19.25 "Балзігар – сапраўдны гулец". М/ф. С. 1.
20.55 Сьвецкая хроніка.
21.10 Блеф-клюб.
21.45 Колаверць.
22.05 Раман з героем.
22.30 "Місіс Айрыс едзе ў Пары". М/ф.

IV КАНАЛ, НТВ

6.00 Сёньня.
6.20 М/ф "Цудоўныя гады".
6.45 "Круты Уокер: правасудзьдзе па-тэхаску".
7.30 М/ф "Кавярня "Багдад".
9.00 Д/ф "Прыгадаем тыя гады. 1981".
9.55 М/ф "Сёньня – новы атракцыён".
11.20 "Выспа Эліс: чысьцільня для эмігрантаў".
12.10 Найлепшыя цыркі сьвету. "Арэна блазнаў".
14.00 Шчыра ваш.
14.30 "Славянскі дэтэктыў". Д/ф.
15.35 Крок з кола.
16.05 Навіны кіно.
16.25 Ток-шоў "Кар'ера".
17.00 "Горац".
17.30 "Я і мой сабака".
18.00, 21.00 Сёньня.
18.30 "Алег Пянькоўскі – двайны агент". Д/ф.
19.00 "Выспа Эліс: чысьцільня для эмігрантаў".
20.00 Надоечы.
20.45 Лялькі.
21.35 Фільм "Рудая Соня".
23.10 Трэцяе вока.
23.55 Сусьветная шахматная Алімпіяда.
24.00 Начны канал. "Плэйбой".

НЯДЗЕЛЯ, 29

БТ

8.00 Міжнародны кур'ер.
8.30 "Касьлінскі Гран-пры". Д/ф.
8.40 "Кола часу".
9.10 "Канон".
9.35 Тэлебом.
10.10 Найлепшыя хіты MTV.
10.40 Вяршыня сьвету.
11.10 "Усё нармальна, мама!"
11.40 Тураб'ектыў.
12.00 "Цыркі сьвету".
13.15 Мост.
13.40 Студыя "Вакно".
14.30 Жывая гісторыя.
14.45 "Вайна ў паветры".
15.15 Музычны салён Э.Язерскай.
15.55 Тэатар у фатэлі.
16.30 Абібок.
17.00 Футбол. Чэмпіянат Беларусі. "Дынама-93" (Менск) – МПКЦ (Мазыр). Т. 2.
17.45 Кампутарны палігон.
18.15 М/ф "Неспакойная нядзеля".
19.40 Калыханка.
20.00 Рэзананс.
20.50 Спортовы тэлекур'ер.
20.55 Навіны-ТВ.
21.10 Ток-шоў "Карамболь".
21.45 "Сінэма". "Скалалаз".
23.45 Аксамітавы сэзон.

ОРТ

7.00 "Ералаш".
7.10 Фільм "Залаты гадзіньнік".
8.25 Мультфільмы нашага дзяцінства. "Казка пра рыбака і рыбку".
9.00 Навіны.
9.15 "Недарожныя нататкі" Д.Крылова.
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Ранішняя зорка.
11.00 "Вайсковая крама".
11.30 Грай, гармонік любы!
12.00 Правінцыйныя гісторыі.
12.30 "Падводная адысэя каманды Кусто".
13.25 Сьмехапанарама.
14.00 Навіны.
14.20 "Вялікі Шастаковіч". М/ф.
15.10 Клюб вандраваньняў.
15.55 Аднойчы.
16.10 Мультфэервэрк.
16.50 "Ералаш".
17.20 Шчасьлівы выпадак.
18.05 Клюб "Белы папугай".
19.00 Час.
19.40 М/ф "Місія".
22.05 Футбольны агляд.
22.35 Навіны.
22.45 "Трыюмф" у Парыжы.

КАНАЛ "РАСЕЯ"

7.00 Лукамор'е.
7.30 "Маўглі".
7.50 "Ішоў трамвай па горадзе..." Д/ф.
8.00 Спортлято.
8.10 "Мак і Матлі".
8.35 Пілігрым.
9.05 Вуснамі дзіцяці.
9.30 Прысяга.
10.00 Весткі аб адзінаццатай.
10.15 Расейскае лята.
10.55 Прыз гурта "Сава".
11.00 Чалавек на Зямлі.
11.25 Кнігарня.
11.50 "Я была шчасьлівай..."
12.30 Прасьцей за простае.
13.00, 23.05 Весткі.
13.20 "Сафі".
14.15 Нічога, апрача...
14.30 Дыялёгі пра жывёлаў.
15.00 Караоке па-расейску.
15.25 Песьня Расеі.
16.10 Футбол бязь межаў.
16.40 "Ва ўсіх на вуснах".
17.00 Чароўны сьвет Дыснэя.
18.00 "Каралева Марго".
19.00 Люстэрка.
19.55 Надвор'е на заўтра.
20.00 "Дзяўчаты". М/ф.
21.40 "Ню".
22.35 У Ксюшы.
23.20 "Нататкі пра тэатар".
24.00 Рэпартэр.
0.15 Вінілавыя джунглі.

САНКТ-ПЕЦЯРБУРГ

9.25 Тата, маці і я – спартовая сям'я.
9.55, 11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 20.55 Інфарм ТБ.
10.10 Авэртайм.
10.40 "Запісана залатымі літарамі". Д/ф.
11.10 Храм.
11.40 Увесь гэты цырк.
12.10 "Авадзень". М/ф.
13.45 Мультфільм.
14.10 Яшчэ адна Расея.
15.10 "Каханьне і жыцьцё жанчыны".
16.10 Спартовая праграма.
16.35 Дзіцячае ТБ: "Паласатая музыка", "Казка за казкай".
17.35 Паказвае ЛОТ.
18.40 Каштоўнасьці Пецярбургу.
19.25 "Балзігар – сапраўдны гулец". С. 2.
20.45 Мультфільм для дарослых.
21.10 Ноў смокінг.
21.55 Міжнародны агляд.
22.25 "Паглядзім".
22.40 Баскетбол. Чэмпіянат Расеі.

IV КАНАЛ, НТВ

6.00 М/ф "Цудоўныя гады".
6.25 "Круты Уокер: правасудзьдзе па-тэхаску".
7.10 М/ф "Стэла".
8.55 Д/ф "Прыгадаем тыя гады. 1982".
9.50 "Выспа Эліс: чысьцільня для эмігрантаў".
10.30 Д/ф "Алег Пянькоўскі – двайны агент".
10.55 М/ф "Рудая Соня".
12.20 Надоечы.
13.00 Лялькі.
14.05 Хатнія гадаванцы.
14.25 Уздым пераваротам.
14.55 Мультфільм.
16.25 Дывэртысмэнт.
17.00 "Горац".
17.30 "Сто да аднаго".
18.00 Сёньня.
18.30 "Чалавек у масцы".
19.10 "Зьніклыя цывілізацыі. "Тыбэт".
20.00 Вынікі.
21.10 Фільм "Дзетсадаўскі паліцыянт".
23.10 Сусьветная шахматная Алімпіяда.
23.15 Найлепшыя шоў і вар'етэ сьвету. "Легкадумны Парыж".

23.09 – 29.09

КІНО. МЕНСК

АЎРОРА *(Прытыцкага, 23, тэл. 533-360, 533-361)* – Праз каналізацыю, 23-29 – 16.30 Паміж анёлам і д'яблам, 23-29 – 18.30, 20.30 Працуе бар Для дзяцей: Вам і ня сьнілася, 23-25 – 14.30 Таямніцы мадам Вонг, 26-27 – 14.30 Хітрая варона (мультфільм), 28-29 – 14.30
БЕРАСЬЦЕ *(пр. газэты "Праўда", 25, тэл. 728-660, 716-888)* – Каханьне і магія, 23-26 – 16.00, 19.00; 27-28 – 17.30; 29 – 18.00, 21.00 Назіральнік жарсьці, 23-26 – 17.30, 20.30; 27-28 – 16.00, 19.00; 29 – 19.30 Інфармацыйна-забаўляльная праграма 27-28 – 20.30 Для дзяцей: Дыскатэка 29 – 16.30 Робат Джокс, 23-26 – 14.30 Карапеўствa крывых люстэркаў, 27-29 – 14.30
ВІЛЬНЯ *(Каліноўскага, 55, тэл. 655-262)* – Залатое вока, 23-28 – 14.00, 21.30; 29 – 14.00 (ільготны), 21.30 Жахочыя жарсьці, 23-29 – 16.10, 17.30, 18.50, 20.10 Інфармацыйна-забаўляльная праграма "Ўсьмешка" 24, 28-29 – 21.00 Інфармацыйна-забаўляльная праграма "Для тых, каму за 30" 27 – 20.30 Альтэрнатыўная дыскатэка 26 – 21.00 Кіна-дыска-шоў для падлеткаў 29 – 15.00
ДРУЖБА *(Ташкенцкая, 9, тэл. 409-013, 408-254)* – Ізноў патрапіўся, 23-24, 28-29 – 17.00 Спакушэньне, 23-24, 28-29 – 18.50, 20.40 Інфармацыйна-забаўляльная праграма 27-28 – з 20.30 да 23.30 Начная інфармацыйна-забаўляльная праграма 27-28 – з 22.00 да 5.00 Працуюць бар, більярд, гульнявыя апараты
КАМСАМОЛЕЦ *(Жылуновіча, 39, тэл. 454-194)* – Паварот лёсу, 23-29 – 16.20, 19.00, 20.30 Незаконнае ўварваньне 23-29 – 13.30, 17.00, 20.20 Шукаецца герой, 23-29 – 12.00, 15.00 Заля індыйскага фільму: Кветка ў пылу (2 сэрыі), 23-29 – 14.00, 18.00 Для дзяцей: Гномікі ў ваннай (мультфільмы), 23-25 – 10.30; 26-29 – 11.00
КАСТРЫЧНІК *(пр. Ф.Скарыны, 73, тэл. 329-325, 329-429)* – На халяву, 23-26 – 14.00, 15.40, 19.20, 21.00; 28-29 – 14.00 (ільготны), 15.40, 19.20, 21.00 Блакітная прорва, 23-29 – 17.20 Інфармацыйна-забаўляльная праграма "Максшоў" (тэл. 232-00-30), 23-29 – 22.00
КІЕЎ *(бульвар Шаўчэнкі, тэл. 373-270)* – Тэрмінатар, 24-27, 29 – 14.00; 28 – 14.00 (ільготны) Зьвер, 24-29 – 16.50, 18.40, 20.30 Відэапаказ 23-29 – 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Для дзяцей: Мы з Шэрлакам Холмсам (мультфільмы), 24 – 13.30 Піраты XX стагодзьдзя, 29 – 13.30
МАСКВА *(пр. Машэрава, 13, тэл. 231-448, 231-533)* – Фірма (2 сэрыі), 23-29 – 16.20, 20.50 Старыя буркуны-2, 23-29 – 19.00
МІР *(Казлова, 4а, тэл. 333-771)* – На залатым ганку сядзелі...(стэрэафільм), 23-27 – 14.30; 28-29 – 14.30, 16.00 Прынада, 23-27 – 16.00, 18.00, 20.00; 28-29 – 18.00, 20.00 Эйс-Вэнтура-2 ("Покліч прыроды"), 23-29 – 13.00, 17.00, 21.00 Кроўныя сувязі, 23-29 – 15.00, 19.00 Інфармацыйна-забаўляльная праграма 27-29 – з 20.30 да 23.30
ПАРТЫЗАН *(Талбухіна, 18, тэл. 663-526)* – Фарынэлі-кастрат, 23-29 – 17.30, 21.00 Сьляды чырвонай памады, 23-25, 27-29 – 16.00, 19.30; 26 – 16.00 (ільготны), 19.30 Да дня старых людзей: Сустрэча блякаднікаў Ленінграду Першамайскага раёну, "Законны шлюб" (мастацкі фільм, дабрачынны сэанс), 27 – 12.00 Для дзяцей: Плянэта малпаў (кіналекцыя), 25 – 14.30
ПЕРАМОГА *(Інтэрнацыянальная, 20, тэл. 237-245)* – Ваўчыная кроў, 23-29 – 15.00, 17.00 Амаль цяжарная, 23-29 – 19.00 Інфармацыйна-забаўляльная праграма 25-29 – 21.00 Інфармацыйна-забаўляльная праграма для дзяцей і падлеткаў 29 – з 16.00 да 18.00 Дэнс-шоў 27-28 – з 24.00 да 6.00
ПІЯНЭР *(Энгельса, 20, тэл. 278-945)* – Жандар і жандармэткі, 23-27 – 13.00, 15.00; 28-29 – 13.40, 17.20 Памерці за... 23-27 – 17.00,, 19.00; 28-29 – 19.10 Для дзяцей: Восеньскі падарунак фэяў, 23-25 – 10.00 Найлепшы з найлепшых, 23-25 – 11.30; 28-29 – 15.30 Там, на невядомых сьцежках, 26-27 – 10.00 Прыгоды чароўнага глёбуса, ці Гарэзы вядзьмаркі, 28-29 – 10.30 Баляда пра годнага рыцара Айвэнга, 28-29 – 12.00
РАДЗІМА *(Лізы Чайкінай, 16, тэл. 426-779)* – Падстаўная асоба, 25-29 – 15.00, 18.30; 23 – 15.00 (ільготны), 18.30 Дух помсты, 23, 25-26 – 16.50, 20.20; 27-29 – 16.50 Музычна-забаўляльная відэапраграма 23, 25-26 – з 18.00 Іа 22.00 Музычна-забаўляльная праграма 27-29 – з 19.00 да 22.00 Відэазаля: Дарагі хлопчык (для дзяцей), 25-29 – 16.00 Сумленная гульня, 25-29 – 18.00 Жанчына-васа. 25-29 – 20.00 У кінатэатры працуе відэабар Для дзяцей: Вялікія прыгоды Зора, 25-26 – 10.30; 28-29 – 13.30
РАКЕТА *(Рабочы зав., 3, тэл. 260-620)* – Эмануэль вандруе па сьвеце, 23-26 – 17.00, 20.30; 28-29 – 16.40, 20.10 Няма дзе схавацца, 23-26 – 18.40; 28-29 – 18.20 Відэапаказ 23-25 – 16.50, 19.00; 28-29 – 15.30, 17.40 Для дзяцей: Чынгачгук – Вялікі Зьмей, 28-29 – 15.00
САЛЮТ *(пр. Ракасоўскага, 150а, тэл. 474-167)* – Непрыстойная прапанова, 23-26 – 16.00, 18.40; 27 – 16.30, 20.20; 28-29 – 14.00, 17.40, 21.20 Джоні-Прыгажун, 23-26 – 17.00, 20.40; 27 – 18.30; 28-29 – 16.00, 19.40 Начны танцавальны рух 27-28 – з 21.00 да 6.00
СУЧАСЬНІК *(Харкаўская, 70а, тэл. 515-563)* – Маладая лэдзі Чатэрлей, 23-24, 26, 29 – 16.30, 18.00, 21.20; 25, 27-28 – 16.30, 18.00 Гудзонскі ястраб, 23-24, 26, 29 – 19.30 Інфармацыйна-забаўляльная праграма "Аранжык", 25, 27-28 – з 20.00 да 23.00 Для дзяцей: Паліцэйскі сабака, 26, 28 – 14.30 Кінг Конг жывы, 29 – 14.30
СЬЦЯГ *(Вялікамorская, 3, тэл. 211-009)* – Вяртаньне ваўчыцы, 23-24, 27 – 16.10; 28-29 – 12.00, 16.10 Спакушэньне, 23-24, 27-29 – 18.00 Сысьці ад мафіі (2 сэрыі) 23-24, 27 – 19.30; 28-29 – 13.50, 19.30 Для дзяцей: Лятучы карабель (мультфільмы), 28 – 11.00 Чараўнік Смарагдавага гораду, 29 – 11.00
УДАРНІК *(Жукоўскага, 15б, тэл. 259-630)* – І сланы бываюць няверныя, 23-24, 29 – 17.10; 28 – 15.30 Пад мянушкай "Зьвер", 23-24, 29 – 15.30; 25, 28 – 17.20 Танцор дыска (2 сэрыі), 23-24, 29 – 18.50; 25, 28 – 19.00
ЭЛЕКТРОН *(Казінца, 117, тэл. 789-563)* – Жандар і жандармэткі, 23-29 – 12.40, 17.40 Ваўчыца, 23-29 – 14.20, 19.20 Бэстыя ў чорным, 23-29 – 16.00, 21.00 Для дзяцей: Крот і мядзьведзі (мультфільмы), 28-29 – 11.30
ВІДЭАСАЛЁН:
"Касьмічныя пехацінцы". Рэжысэр Джон Вэйднэр, у ролях – Білі Ўірт, Эдвард Альбэрт, Мэг Фостар. ЗША. 1996 г.
Фантастычны баявік пра барацьбу касьмічных дэсантнікаў з тэрарыстамі.
23-29 верасьня – 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00

Тэатры 24-30 верасьня

ПАЧАТАК У 19.00

Белдзяржфілярмонія

27.09 – **камэрны расейскі аркестар народных інструмэнтаў** *(г. Уладзімір)*. Мастацкі кіраўнік – А.Антонаў. Салісты – Н.Папова (сапрана), У.Дзіц (бас). У праграме: Чайкоўскі, Вярстоўскі, Гаўрылін, Рымскі-Корсакаў, Гарадоўская, Сьвірыдаў, расейскія народныя песьні.

28.09 – **Дзяржаўны камэрны аркестар Рэспублікі Беларусі.** Мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжэр – І.Э.Райль (Нямеччына). Дырыжэр – М.Кац (Францыя). Саліст – Ц.Сергеена (фартэпіяна). У праграме: Ё.С.Бах, А.Дворжак, Г.Малер, В.А.Моцарт. Фундатар аркестра – кампанія "Туссон".

Дзяржаўны тэатар музычнай камэдыі

30.09 – Упершыню ў Беларусі **ансамбаль песьні і танца "Ўсход"** *(Кітайская Народная Рэспубліка)*. У праграме: Манчжурскія танцы, старажытныя народныя танцы кітайскіх правінцыяў, жаночае і мужчынскае сольнае сьпяваньне. Канцэрт арганізаваны пры садзейнічаньні амбасады Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусі.

Нацыянальны Акадэмічны Вялікі Тэатар Опэры і Балету

24.09 – прэм'ера **"Князь Ігар"** (опэра);
25.09 – **"Стварэньне сьвету"** (балет);
26.09 – **"Іялянта"** (опэра);
27.09 – **"Жарсьці"** (балет);
28.09 – **"Рыгалета"** (опэра)
29.09 ў 11.30 – прэм'ера **"Кругаверць"** (балет), **"Прывал кавалерыі"** (балет), увечары – **"Вясельле Фігара"** (опэра).

ГРАМАФОН

СЯРГЕЙ ПРЫЛУЦКІ

Я чую твой сьмярдзючы пах
на чыстае зямлі,
я бачу як цынізм зьнявag
зьнікае ў вышыні.
Ты — дэспат Беларусі.
Ты — здраднік, бацька безь сям'і.
Ты — служка д'яблаў рускіх.
Ты — той, хто прокляты людзьмі.
Зьнікае праўда і сумленьне
у час дыскусій і развag.
Ты ж, стоячы на каленях,
патрабуеш да сябе павag.
Твой перадсьмяротны сутаргавы крок
(далей ад нас — бліжэй да здрады)
застанецца апошнім.
Не патрэбен нам ялок,
які на нашых сьлінах нажываецца
беспакарана.
29.04.96 г.

ШАРАМЕЦЕВА ГАННА

Там ля апошнке мяжы
паміж зямлёй і апраметнай
зьвінца чорнае імшы —
прытулак цемры беспрасьветнай.
Канае вера на крыжы.
Да праўды доўгая дарога.
Слабыя мкнуцца да імшы
каб дзёрзка вырачыся Бога.
... Пакліча чорная імша
туды, адкуль няма вяртаньня.
Высока ўздымецца душа
у сьветлым ружанцы каханьня.

ВІДЭА 8–21 верасьня 1996 г.

БЛІЗКА ДА СЭРЦА (UP CLOSE AND PERSONAL)
ЗША, 1996, 125 хв. Маст/кам адзнака: 4.0/4.0. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Джон Эўнэт, у р. Робэрт Рэдфард, Мішэль Пфайфэр. Супэрхіт, зборы каля $ 55 млн.! Мэлядрама.

МУЛЬТФІЛЬМЫ ЎОЛТА ДЫСНЭЯ
55 хв.

ЦЁМНАЯ ПАРОДА (DARK BREED)
ЗША, 1995, 101 хв. Маст/кам адзнака: 2.5/4.0. Узр. абм.: ад 16 гадоў.

Рэж. Рычард Пэпін, у р. Джэк Скалія, Джонатан Бэнкс. Фантастычны баявік.

ПЕРАМОЖЦА (WINNER)
ЗША, 1996, 91 хв. Маст/кам адзнака: 3.0/3.5. Узр. абм.: ад 13 гадоў.
Рэж. Алекс Кокс, у р. Майкал Мэдсан, Рэбэка Дэ Марнэй. Баявік + камэдыя.

ПАЛОНЬНІКІ НЯБЁСАЎ (HEAVEN'S PRISONERS)
ЗША, 1995, 130 хв. Маст/кам адзнака: 3.5/4.0. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Фіп Жаану, у р. Алек Болдуін, К. Лінч. Баявік + прыгоды.

М.С. ХАМЭР
45 хв. Музыка.

НІКОЛІ НЕ ЗДАВАЙСЯ (NEVER SAY DIE)
ЗША, 1994, 100 хв. Маст/кам адзнака: 3.0/4.0. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Есі Ўэйн, у р. Фрэнк Загарына, Білі Драга. Баявік.

ДАНТЫСТ (DENTIST)
ЗША, 1996, 95 хв. Маст/кам адзнака: 3.0/4.0. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Браян Юзна, у р. Корбін Бэрнсан, Молі Хоган. Жахі.

КЛЮБНАЕ ТАВАРЫСТВА (CAFE SOCIETY)
ЗША, 1995, 108 хв. Маст/кам адзнака: 4.0/3.0. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Раймaнд Дэ Фэліта, у р. Фрэнк Ўэйлі, Пітэр Галяхер. Мэлядрама.

ДАМБА (DUMBO)
64 хв. Мультфільм студыі Ў. Дыснэя.

КІТАЙСКАЯ ЧАКАЛЯДА (CHINESE CHOCOLATE)
ЗША, 1996, 100 хв. Маст/кам адзнака: 4.0/3.5. Узр. абм.: ад 16 гадоў. Рэж. Ян Куі і Кі Чанг, у р. Джэймс Пэрсэл, Дыяна Пэнг. Мэлядрама.

МОЙ ДЗЯДЗЬКА — ІНШАПЛЯНЭТНІК (MY UNCLE: THE ALIEN)
ЗША, 1996, 91 хв. Маст/кам адзнака: 2.5/3.5. Узр. абм.: ад 13 гадоў.

Рэж. Генры Чар, у р. Хэйлі Фостэр, Бо Рычард. Фантастыка + камэдыя.

ПЯЧОРНАЯ БРАМА (CARVER'S GATE)
ЗША, 1996, маст/кам адзнака: 2.0/4.0. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
У гал. р. Майкал Парэ. Фантастыка + баявік + жахі.

ІНТЫМНАЯ СУВЯЗЬ (PRIVATE AFFAIR)
ЗША, 1991, маст/кам адзнака: 3.0/3.5. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
У р. Саманта Філіпс, Сіндзі Манэла. Трылер.

БРАТЫ-НЯЎДАЧНІКІ (MISERY BROTHERS)
ЗША, 1995, маст/кам адзнака: 3.5/4.0. Узр. абм.: ад 13 гадоў. У р. Дэбі Данінг, Норм Кросьбі. Камэдыя.

ЧАЛАВЕК-КЕНГУРУ (KANGAROO MAN)
ЗША, 1995, маст/кам адзнака: 3.5/3.5. Узр. абм.: ад 13 гадоў.
У р. Мітчэл Ліктэнстайн, Чэн Вэн-Мін. Камэдыя.

КРАНУТЫ ПРАФЭСАР (THE NUTTY PROFESSOR)
ЗША, 1996, 95 хв. Маст/кам адзнака: 4.0/4.5. Узр. абм.: ад 13 гадоў.
Рэж. Том Шэдыяк, у р. Эдзі Мэрфі, Джэймс Кобурн. Супэркамэдыя, зборы каля $ 130 млн.!

НЕВЫНІШЧАЛЬНЫ ВІЖ (SPY HARD)
ЗША, 1996, 80 хв. Маст/кам адзнака: 3.5/4.0. Узр. абм.: ад 13 гадоў.
Рэж. Фрэд Фрыдбэрг, у р. Лэсьлі Нільсан, Нікагадаўт Шэрыдан. Супэркамэдыя, зборы амаль $ 30 млн.!

ДЗЕНЬ НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ (INDEPENDENCE DAY)
ЗША, 1996, 140 хв. Маст/кам адзнака: 4.0/5.0. Узр. абм.: ад 13 гадоў.
Рэж. Ролянд Эмэрых, у р. Джэф Голдблюм, Біл Пулман, Ўіл Сьміт. Супэрхіт, зборы большыя за $ 300 млн.!!! Фантастыка + баявік + іншапляnэтнікі.

ГУСІНАЯ СКУРА (GOOSEBUMPS)
ЗША, 1996, 40 хв. Маст/кам адзнака: 3.0/3.5. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Ўільям Фрут, у р. Рэбэка Хэндэрсан, Люсі Пікок. Жахі.

МІСІЯ: НЕМАГЧЫМАЯ (MISSION: IMPOSSIBLE)
ЗША, 1996, 110 хв. Маст/кам адзнака: 4.5/4.5. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Браян Дэ Пальма, у р. Том Круз, Жан Рэно, Эміліё Эстэвэс. Супэрбаявік, зборы каля $ 190 млн.!

ПРЫГОДЫ ГУФІ
60 хв. Мультфільмы студыі Ў.Дыснэя.

КАЗААМ (KAZAAM)
ЗША, 1996, 90 хв. Маст/кам адзнака: 3.5/3.5. Узр. абм.: можна ўсім.
Рэж. Пол Глэйзэр, у р. Шакіл О'Ніл, Фрэнсіс Капра. Супэркамэдыя, зборы $ 20 млн.!

ЭДЗІ (EDDIE)
ЗША, 1996, 100 хв. Маст/кам адзнака: 3.5/3.5. Узр. абм.: ад 13 гадоў.
Рэж. Стыў Рэш, у р. Ўупі Голдбэрг, Дэніс Фарына. Супэркамэдыя, зборы $ 35 млн.!

АПОШНІ ТАНЕЦ (LAST DANCE)
ЗША, 1996, 100 хв. Маст/кам адзнака: 4.0/3.0. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Брус Бэрэсфорд, у р. Шэран Стоўн, Рэндзі Куэйд. Супэрхіт, $ 12 млн.! Трылер.

КАШТОЎНАЯ ЗНАХОДКА (PRECIOUS FIND)
ЗША, 1996, 83 хв. Маст/кам адзнака: 3.0/3.5. Узр. абм.: ад 16 гадоў.
Рэж. Філіп Мора, у р. Рутгер Хаўэр, Джоан Чэн. Фантастыка + баявік.

Тэст: Лякі для пазногцяў

Амэрыканскай арганізацыяй спажыўцоў было пратэставана восем найменьняў лякаў для пазногцяў самых розных фірмаў. Паколькі незалежна ад капрызаў моды чырвоныя лякі ўсіх адценьняў заўсёды карыстаюцца попытам, для выпрабаваньняў браліся лякі вішнёва-чырвоных колераў, якія ўяўляюць сабой аднародныя "пасты" і забясьпечваюць эмалепадобнае пакрыцьцё пазногцяў.

Практычныя выпрабаваньні

Ляк для пазногцяў павінен класьціся роўна і гладка.

Ідэальны манікюр павінен быць ужо пасьля нанясеньня двух слаёў.

Ляк павінен хутка сохнуць і трымацца прынамсі тыдзень.

Такімі крытэрамі кіраваліся экспэрты пры ацэнцы лякаў.

Каб вызначыць, чаго напраўду варты тавар, прафэсійная манікюрка наносіла на пазногці манэкенак кожны зь лякаў, які праходзіў праверку, двума слаямі з інтэрвалам прыблізна ў пяць хвілінаў. Разам з кансыстэнцыяй, непразрыстасьцю і глянцаватасьцю ляку яна ацэньвала, наколькі лёгка той наносіцца на пазногці і наколькі роўна кладзецца.

На трэці і чацьверты дні спэцыялісты аглядалі пазногці кожнай манэкенкі, каб высьветліць, ці не пацьмянела пакрыцьцё, а таксама ацаніць, наколькі пацёрся, аблупіўся ці растрэскаўся ляк. Большыня лякаў па-ранейшаму не пацьмянелі і былі амаль без пашкоджаньняў. Аднак два лякі патрэскаліся: "*Cutex Color Quick*" і "*Maybelline Long Wearing Nail Color*". Ужываючы іх, Вы будзеце хадзіць зь недагледжанымі пазногцямі менш як праз тыдзень.

Каб ацаніць час высыханьня, выпрабавальнікі наносілі слой кожнага ляку — строга пэўнай таўшчыні — на пласьціны, якімі карыстаюцца пры тэставаньні фарбавальнікаў. Ляк "*Cutex Color Quick*" ("*Хуткі колер*") спраўдзіў сваю назву: ён стаў сухім навобмацак менш чым праз чатыры хвіліны. У лякаў "*Chanel Vernis Laque*", "*Wet 'N' Wild*" і "*Maibelline Long Wearing Nail Color*", якія сохнуць найбольш марудна, на гэта пайшло каля васьмі хвілінаў.

Усе лякі, акрамя аднаго, атрымалі агульную ацэнку "вельмі добра". Выключэньне — "*Maibelline Long Wearing Nail Color*", які атрымаў адзнаку "добра".

Ці дапамагаюць базавае і верхняе пакрыцьці?

У фэшэнэбэльных салёнах каляровы ляк наносяць паміж бясколерным базавым і верхнім слаямі. Вытворцы сьцьвярджаюць, што базавы слой спрыяе больш трываламу злучэньню каляровага ляку з паверхняй пазногця, а верхні надае манікюру бляск і забясьпечвае дадатковую абарону.

У цяперашніх выпрабаваньнях выкарыстоўваліся самы танны з падтэставых лякаў "*Wet 'N' Wild*" і самы дарагі "*Chanel*" разам з базавымі і верхнімі пакрыцьцямі, выпушчанымі адной фірмай. Агульны вынік быў лепшы, чым пры выпрабаваньнях без дадатковых пакрыцьцяў.

Ідэальны манікюр

Усякі ляк будзе добра выглядаць і доўга трымацца, калі жанчына ўмее дагледзаць за сваімі пазногцямі. Вось

некалькі парадаў.

Надавайце пазногцям форму пры дапамозе дыямэнтавай пілкі. Не абточвайце пазногаць надта моцна з бакоў — гэта пасла бляе яго і робіць вельмі ломкім. Авальная ці квадратная формы лічацца найлепшымі. Падпілоўвайце пазногаць ад бакоў да цэнтру і толькі ў адным кірунку: рух пілкі ў двух кірунках можа выклікаць ягонае расслаеньне. (Калі пазногаць ужо адслойваецца, паспрабуйце яго адсьлігаваць, каб прыбраць адмерлыя слаі.)

Каб ляк трымаўся болей, перад тым, як яго нанесьці, памыйце рукі з мылам — гэта прыбярэ з паверхні пазногцяў тлушч і бруд. Карыстайцеся шчоткай для пазногцяў.

Перад фарбаваньнем пазногцяў флякон трэба ўзбоўтаць.

Манікюркі найчасьцей наносяць ляк трыма мазкамі: адным у цэнтры пазногця і двума зь ягоных бакоў. Чым таньчэйшы слой ляку, тым хутчэй ён высахне.

Каб часткова зьняць лішні слой ляку, карыстайцеся адмысловым сродкам, але ня вадкасьцю для зьняцьця ляку.

Каб ня змазаць, ня выпацкаць сьвежы ляк, перш чым нанесьці сьвежы слой, пераканайцеся, што папярэдні ўжо высах. Перад тым, як займацца хатнімі справамі дайце пазногцям высахнуць.

Працэс сушкі пазногцяў можна паскорыць, скарыстаўшы ручны фэн, пры гэтым струмень паветра не павінен быць гарачым і моцным. Звычайны фэн, як высьветлілася, больш эфэктыўны, чым правераная тэстам адмысловая сушылка для пазногцяў "*Aloise Nail Dryer*". ("*Aloise*" — невялікая сушылка вэнтылятарнага тыпу, якая працуе ад дзьвюх батарэек; За адзін прыём яна высушвае пазногці на адной руцэ). Усякі мэтад сушкі з дапамогай вэнтылятара будзе больш эфэктыўным, калі яго ўжываць пасьля нанясеньня кожнага слою ляку.

Калі праз некалькі дзён манікюр выглядае неахайным, нанясіце адразу па ім сьпярша каляровы, а потым верхні слой ляку. Каб пазбавіцца ад трэшчыны, адшліхтуйце пашкоджанае месца бакавой паверхняй запалкавай пушкі і зьверху нанясіце новы слой ляку.

Пры выпрабаваньнях прафэсійная манікюрка наносіла кожны ляк на пазногці манэкенак, ужываючы пашыраны мэтад: пазногці праз адзін пакрываюцца і падтэставым і кантрольным (які быў ацэнены як сярэдні ў папярэдніх тэстах) лякамі. Думка прафэсійных манікюрак і дасьведчаных кансультантаў легла ў аснову ўсіх ацэнак, апроч ацэнкі хуткасьці высыханьня (яна была вымерана ў лябараторных умовах) і агульнай адзнакі, на якую ўплывала яшчэ і думка манэкенак. Дарэчы, іхныя меркаваньні практычна супалі зь меркаваньнямі спэцыялістаў.

Найменьні лякаў	Колер	Агульная адзнака (0–100: К З Д ВД В)	Хуткасьць высыханьня	Нанясеньне	Роўнасьць	Непразрыстасьць	Мажлівасьць трэсканьня	Трываласьць
Avon Color Last Plus Nail Enamel	Persian Red		****	****	***	****	*****	****
Revlon Creme Nail Enamel	Love That Red #40		***	*****	****	****	****	****
Estee Lauder Perfect Finish Nail Lacquer	Renegade Red #05		***	*****	****	****	*****	****
Cutex Color Quick	Rushin' Red #14		*****	****	****	*****	***	***
Cover Girl Nail Slicks with Built-in Topcoat	Classic Red #520		***	*****	***	****	****	****
Wet 'N' Wild Nail Color/Vernis A Ongles	#414		**	****	****	****	*****	****
Chanel Vernis Laque Creme Nail Enamel	Coco Crimson #156.053		**	****	****	****	*****	****
Maybelline Long Wearing Nail Color	Red Hot Red #16		**	*****	***	***	***	***

***** выдатна ****вельмі добра ***добра **задавальняльна *кепска

Пратэставаныя лякі ня маюць талюолу.

Выбраны найбольш папулярны чырвоны колер; усе лякі — "пасты" — найбольш пашыраная разнавіднасьць.

Хуткасьць высыханьня падчас лябараторнага тэсту склала ад чатырох да васьмі хвілінаў для розных лякаў.

Ацэнка *Нанясеньне ляку* паказвае, наколькі той лёгка кладзецца на пазногаць і наколькі зручна карыстацца прапанаваным пэндзлікам.

Роўнасьць — гэта значыць дасканаласьць пакрыцьця, мае на ўвазе адсутнасьць напльываў і сьлядоў ад пэндзліка.

Непразрыстасьць у значнай ступені ацэньвалася паводле таго, наколькі добра пакрываліся лякам сьветлыя часткі паверхні пазногцяў — іхныя лункі і кончыкі.

Мажлівасьць трэсканьня — гэта заўжды непрыемна. Самыя кепскія ў гэтым пляне лякі губляюць усялякі выгляд ужо праз чатыры дні.

Турботы з распушчальнікамі

У 1993 годзе група абаронцаў навакольнага асяродзьдзя "As You Sow" ("Што пасееш") з Каліфорніі падала ў суд на вытворцаў і пастаўнікоў лякаў для пазногцяў. Яны патрабавалі трымацца закону, а менавіта — на тавары, якія мае талюол у якасьці распушчальніка, даваць папераджальныя надпісы. Выпрабаваньні на жывёлах паказалі, што талюол пры доўгім узьдзеяньні на арганізм здольны вельмі шкодна ўплываць. Мяркуючы, што папераджальныя надпісы могуць выклікаць празьмерны неспакой, вытворцы ўрэшце пагадзіліся выключыць талюол са зьмесьціва лякаў.

Аднак у продажы па-ранейшаму шмат лякаў з гэтым рэчывам. Жанчыны, якія фарбуюць пазногці раз на тыдзень, ня вельмі рызыкуюць, у большай небясьпецы знаходзяцца прафэсійныя манікюркі. У прынцыпе кожны чалавек можа зьвесьці да мінімуму ўзьдзеяньне талюолу і іншых лёгкіх арганічных складнікаў ляку, ужываючы гэтыя сродкі ў памяшканьнях, што добра праветрываюцца, і трымаючы флякончык зь лякам на дастатковай адлегласьці ад твару.

Раней пры вытворчасьці ляку шырока скарыстоўваўся і фармальдэгід — таксама небясьпечнае для нашага здароўя рэчыва. І вось, з-за адносна высокага ўзроўню алергічных захворваньняў у карыстальнікаў, ён практычна выключаны са зьмесьціва лякаў, але па-ранейшаму карыстаецца ў асобных сродках для ўзмацненьня пазногцяў.

Калі жадаеце захаваць пазногці здаровымі

• Пазьбягайце агрэсіўных манікюраў. Зарагавелую скуру трэба асьцярожна ссоўваць з дапамогай драўлянае палачкі (лепш з памаранчавага дрэва), загорнутай у вату. Скуру лепей не зразаць — гэтым Вы рызыкуеце занесьці інфэкцыю. Многія дэрматолягі выступаюць таксама супраць рэчываў, якія зьнішчаюць зарагавелую скуру, бо апошнія маюць у сваім складзе канцэнтраты, якія зьнішчаюць скуравыя покрывы. Лепей выкарыстоўваць спэцыяльныя крэмы, асабліва добрыя звычайныя ўвільготнікі.

• Будзьце асьцярожныя са штучнымі пазногцямі. Калі насіць іх няправільна, яны могуць паслужыць прычынай грыбковай інфэкцыі, у выніку якой пазногці губляюць колер і форму і патаўшчаюцца. На лекаваньне падобных захворваньняў можа спатрэбіцца ад шасьці месяцаў і болей.

• Абараняйце свае пазногці. Часьцей карыстайцеся ўвільготнікамі для пазногцяў, не забывайцеся на прагумленыя бавоўняныя пальчаткі пад-

час мыцьця посуду і прыборкі памяшканьня. Зімнія пальчаткі ці рукавіцы абароняць Вашы пазногці ад холаду і сухога надвор'я. Мэдыкі раяць карыстацца тымі вадкасьцямі для зьняцьця ляку, што замест ацэтону маюць ацэтат, які, у адрозьненьне ад першага, ня сушыць пазногцяў. Яны таксама прапануюць здымаць стары ляк за дзень да новага манікюру, каб даць магчымасьць пазногцям "падыхаць".

• Будзьце скептыкамі. Ня вельмі давярайце сродкам, на якіх напісана, што яны пажыўныя ці паляпшаюць стан пазногцяў. Якіх бы вітамінаў, мінэралаў і дабавак яны ня мелі — зрабіць гэтага яны ня могуць, бо пазногці, як і валасы, — зьмярцьвелая тканка, і зьмяніць іхную структуру немагчыма. Улічыце, што тавар, на якім напісана, што ён узмацняе пазногці, ня здольны на гэта паводле вызначэньня. Кожны ляк можа надаць фантастычную трываласьць мяккім пазногцям, а некаторыя віды лякаў маюць мікраскапічныя валокны, якія надаюць пазногцям дадатковую трываласьць. Але як толькі Вы здымеце ляк, пазногці стануць такімі ж мяккімі, якімі былі да таго.

Наша парада

У лік найлепшых лякаў трапілі "Avon Color Last Plus Nail Enamel" і "Revlon Creme Nail Enamel"; яны вельмі добра выконвалі свае функцыі нават бяз базавага і верхняга слаёў.

Калі Вам тэрмінова спатрэбіцца манікюр, варта выкарыстаць ляк "Cutex Color Quick". Ён вельмі хутка высыхае, але і трымаецца няшмат.

Калі Вы чалавек цярплівы, падумайце пра тое, каб патраціцца яшчэ і на пакупку ляку для нанясеньня базавага і верхняга пакрыцьцяў. Ужываньне гэтых дадатковых слаёў навочна прадэманструе Вам розьніцу паміж звычайным і трывалым манікюрам.

Пазногці папярэджваюць!

Ненафарбаваны пазногаць здольны шмат што распавесьці доктару пра Вашыя хваробы. У здаровага чалавека скура пад пазногцямі ружовага колеру. Бледныя ці белаватыя пазногці гавораць пра магчымую анэмію; блакітнае адценьне пазногцяў з-за паніжанай колькасьці тлёну ў крыві можа сыгналізаваць пра атручваньне, сэрцавую няздатнасьць ці хранічныя захворваньні лёгкіх.

Дэфармацыя пазногцяў, напрыклад, утварэньне "восьпін" ці скручваньне (калі пазногаць выгінаецца ўгору, утвараючы лыжкападобную форму), а таксама адсланеньне пазногця ад пазногцевага ложа могуць выклікацца самымі рознымі захворваньнямі, ад псарыязу і анэміі і да парушэньняў функцыі шчытападобнай залозы.

Ненармальнае разрастаньне пазногця, вядомае як "урослы пазногаць" можа адлюстроўваць сур'ёзныя зьмены ў арганізьме, зьвязаныя з ракам лёгкіх ці запаленчымі захворваньнямі страўнікава-кішачнікавага тракту.

НАЙБУЙНЕЙШЫЯ ЦЭНТРЫ СУСЬВЕТНАГА БІЗНЭСУ

GENEVE

Жэнэва — адзін з самых прывабных і прыгожых гарадоў Эўропы. Разьмешчаная ў сэрцы Эўропы, яна застаецца найбольш зручнай базай для больш чым 200 буйных міжнародных установаў. Жэнэва — эўрапейская рэзыдэнцыя Арганізацыі Аб'яднаных Нацыяў, а таксама дае дах такім установам, як Міжнародны Чырвоны Крыж, Міжнародная Арганізацыя Працы, Сусьветная Арганізацыя Аховы Здароўя і Сусьветнае Мэтэаралягічнае Бюро.

У 1953 годзе Жэнэва стала штаб-кватэрай CERN — Эўрапейскага цэнтру ядзерных выпрабаваньняў. Тут былі ажыцьцёўлены найбольш удалыя пэрспэктыўныя распрацоўкі ў галіне ядзернай фізыкі.

У Палэкспа, велізарнай выстаўнай залі ў заходняй частцы гораду, штогод адбываюцца прэстыжныя аўтасалёны і іншыя гандлёвыя выставы.

Пры ўсім сваім міжнародным прэстыжы Жэнэва, аднак, толькі невялікі горад, насельніцтва якога не перавышае 170 тыс. чалавек. З гледзішча культуры й камэрцыі яна дае Вам усё, што *можна толькі пажадаць*.

"НН" прапануе практычную інфармацыю для наведнікаў гэтага гораду.

ПРАЦОЎНЫЯ ГАДЗІНЫ

з панядзелка да пятніцы:

Офісы: 8 — 12 і 13.30 — 17. *Банкі*: 8.30 — 16.30. *Пункты абмену валюты* ў аэрапортах і на вялікіх вакзалах працуюць штодня да 22.00. *Крамы*: 8 — 12.15 і 13.45 — 18.30, у суботу да 11 гадзінаў.

АФІЦЫЙНЫЯ СЬВЯТЫ (НЕПРАЦОЎНЫЯ ДНІ):

1-2 студзеня — Навагоднія сьвяты;
9 красавіка — Перадвелікодная Пятніца;
11 красавіка — Велікодная Нядзеля;
12 красавіка — Чысты Панядзелак;
20 траўня — Ушэсьце;
30 траўня — Сёмуха;
31 траўня — Тройцын Панядзелак;
1 жніўня — Дзень Швэйцарскай Канфэдэрацыі;
24 сьнежня — Куцьця;
25 сьнежня — Каляды;
26 сьнежня — Першы дзень Калядаў;

МЫТНЫЯ ІНСТРУКЦЫІ

Безпадатковаму ўвозу падлягаюць наступныя рэчы: асабістыя рэчы, прадукты (на адзін дзень), 2 л алькагольных напояў мацункам да 7,5 градусаў ці 1 л — мацункам болей за 7,5 градусаў, 400 цыгарэтаў, 100 цыгараў ці 500 г тытуню (пры ўвозе з эўрапейскіх краінаў — палова гэтае нормы), падарункі на суму, якая не перавышае 100 швэйцарскіх франкаў.

ГРАШОВАЕ АБАРАЧЭНЬНЕ

Швэйцарскі франк (SF) падзяляецца на 100 сантымаў. Манэты: 5, 10, 20, 50 сантымаў; банкноты вартасьцю ў 10, 20, 50, 100, 500, 1000 франкаў.

МОВА

Швэйцарыя — шматмоўная краіна. Дзяржаўныя мовы: нямецкая ў Паўночнай, Цэнтральнай і Ўсходняй Швэйцарыі, француская ў Заходняй Швэйцарыі, італьянская ў Паўднёвай Швэйцарыі, рэтараманская ў Паўднёва-Ўсходняй Швэйцарыі. Швэйцарыя падзяляецца на 26 кантонаў, горад Жэнэва належыць да кантону Жэнэва, дзе галоўная гутарковая мова — француская.

ЗНАКАМІТЫЯ ШВЭЙЦАРСКІЯ ПРЫВАТНЫЯ ШКОЛКІ

Цудоўныя Швэйцарскія краявіды, разьмяшчэньне краіны ў цэнтры Эўропы, моўная і культурная разнастайнасьць, палітычная стабільнасьць, сучасныя турыстычныя інфраструктуры, і, апроч таго, шырокі падыход да адукацыі і культуры ператварылі Швэйцарыю — раней, чым якую іншую краіну, — у ідэальнае месца для разьвіцьця прыватнай школьнай адукацыі. Навучаць сваіх дзяцей у закрытай Швэйцарскай школе стала марай для многіх бацькоў ня толькі ў Эўропе, але і ва ўсім сьвеце.

Апошнім часам у гэтых школах пачало навучацца ўсё болей і болей дзяцей з СНД. Шырокая праграма навучаньня, інтэнсіўны курс некалькіх замежных моваў, насычаная спартовая праграма — галоўныя асаблівасьці міжнародных Швэйцарскіх школак, якія лічаць найлепшымі ў сьвеце.

Усю неабходную інфармацыю пра прыватныя школкі Вы маеце магчымасьць атрымаць у Жэнэўскім Бюро інфармацыі SWISS PRIVATE SCHOOL ASSOCIATION на адрасе: SERVICE SCOLAIRE, CASE POSTALE 43 CH-1211 GENEVA.

ВЫТВОРЧАСЬЦЬ ГАДЗІНЬНІКАЎ

Гэта адна з найстарэйшых галінаў Швэйцарскай прамысловасьці, значная частка прадукцыі якой ідзе на экспарт. Пачатак вытворчасьці гадзіньнікаў быў пакладзены ў кантоне Юра. У цяперашні час яна пераважна месьціцца ў Жэнэве і карыстаецца бліскучай рэпутацыяй ва ўсім сьвеце.

ГАТЭЛІ

Усяму сьвету вядома Швэйцарская гасьцінч

насьць. Не выпадкова большасьць вядомых гатэляў знаходзіцца ў гэтай краіне. Гэта абумоўлена тым, што менавіта ў Швэйцарыі разьмяшчаюцца знакамітыя інстытуты для навучаньня гатэльнаму мэнэджмэнту, сэрвісу і харчаваньню.

Жэнэва шмат укладае ў гэтую галіну: разам з шыкоўнымі гатэлямі тут нямала гатэляў першаклясных і проста добрых — салідных, зручных для справавых людзей. Сярод супэргатэляў вылучаецца пяцізоркавы *HOTEL LE RICHMOND JARDIN BRUNSWICK*. Пачатна ад 1875 г. чатыры пакаленьні сямейства Армледэр аддавалі ўсе сілы й фантазію на ўтрыманьне гэтага шыкоўнага гатэлю. Ён мае ў сабе замкнёнасьць прыватнага клюбу і чароўныя крозы тэатра (зь лёгкім напамінам пра закулісныя таямніцы). Кожны нумар, кожныя апартамэнты прыбраныя ў адпаведным стылі, што ставарае ўражаньне камфорту і вытанчанасьці. Адзінарны нумар — 390-450 SF. Нумар на дваіх — 500-600 SF. Тэлефон: 022/731 1400. Факс: 022/7316709.

*BEU-RIVAGE ******

13, quai du Mont-Blanc.

Разьмешчаны проста на беразе Жэнэўскага возера. Гэта гатэль са старадаўнімі традыцыямі, нядаўна быў рэканструяваны. Адзінарны нумар — 260-300 SF. Двайны нумар — 360-410 SF. Тэлефон: 022/7310221. Факс: 022/7389847.

*DES BERGUES ******

33, quai des Bergues.

Шыкоўны, разьмешчаны ў цэнтры гатэль з выглядам на Жэнэўскае возера, побач зь бізнэс- і гандлёвым цэнтрам гораду. Адзінарны нумар — 280-315 SF. Двайны нумар — 350-390 SF. Тэлефон: 022/7315050. Факс: 022/7321989.

*BRISTOL ******

10, rue du Mont-Blanc.

У цэнтры гораду. Адзінарны нумар — 245-300 SF. Двайны нумар — 265-350 SF. Тэлефон: 022/7323800. Факс: 022/7389039.

*INTERCONTINENTAL ******

7-9, chemin du Petit-Saconnex.

Гатэль-люкс, разьмешчаны ў фэшэнэбэльным квартале недалёка ад Эўрапейскай рэзыдэнцыі ААН, новага выстаўнага цэнтру і Дому Канфэрэнцыяў. Адзінарны нумар — 210-240 SF. Двайны нумар — 250-280 SF. Тэлефон: 022/7346091. Факс: 022/7342864.

*NOVA HILTON INTERNATIONAL ******

19, quai du Mont-Blanc.

Шыкоўны сучасны гатэль, разьмешчаны на беразе Жэнэўскага возера, зьвернуты фасадам да Манбляну; побач з цэнтрам гораду і бізнэс-раёнам. Адзінарны нумар — 290-395 SF. Двайны нумар — 390-495 SF. Тэлефон: 022/7319811. Факс: 022/7386432.

Гатэлі першае клясы:

*AMBASSADOR *****

21, quai de Bergues.

У самым цэнтры гораду, з выглядам на Рону. Адзінарны нумар — 125-150 SF. Двайны нумар — 230-250 SF. Тэлефон: 022/7317200. Факс: 022/7389080.

*AUTEIL *****

33, rue de Lausanne.

Адзінарны нумар — 147-170 SF. Двайны нумар — 215-235 SF. Тэлефон: 022/7314400. Факс: 022/7387492.

*DE BERNE *****

26, rue de Berne.

Разьмешчаны ў бізнэсовым раёне гораду. Адзінарны нумар — 155-180 SF. Двайны нумар — 195-220 SF. Тэлефон: 022/7316000. Факс: 022/7311173.

*SUISSE ****

10, place Cornavin.

Разьмешчаны насупраць чыгуначнага вакзалу, за некалькі хвілінаў хадзьбы ад Жэнэўскага возера. Адзінарны нумар — 130-145 SF. Двайны нумар — 145-160 SF. Тэлефон: 022/7326630. Факс: 022/7326239.

*ASTORIA ****

6, place Cornavin.

Разьмешчаны насупраць вакзалу. Адзінарны нумар — 105-125 SF. Двайны нумар — 135-160 SF. Тэлефон: 022-7321025. Факс: 022-7317690.

*INTERNATIONAL ET TERMINUE ****

20, rue des Alpes.

Адзінарны нумар — 65-95 SF. Двайны нумар — 90-135 SF. Тэлефон: 022/7328095. Факс: 022/732184.

Як і іншыя эўрапейскія гарады, Жэнэва мае шмат танных пансіёнаў, якія ганарацца сваёй ахайнасьцю і абслугоўваньнем.

ЧАЯВЫЯ

Плата за абслугоўваньне заўсёды ўключаецца ў рахунак рэстарана ці гатэлю, а таксама пры аплаце таксоўкі. Дадатковыя чаявыя не патрабуюцца, хаця, вядома, будуць прынятыя з удзячнасьцю.

КРАМЫ

У чароўнай Жэнэве можна знайсьці нямала крамаў ад невялікіх дарагіх boutiques да велізарных унівэрмагаў, якія ўражваюць колькасьцю мясцовых і імпартных тавараў цудоўнае якасьці. Вы можаце набыць тут усё, адусюль, усё самае лепшае. Калі Вы жадаеце набыць добры гадзіньнік, вытанчаныя ювэлірныя вырабы, Жэнэва менавіта тое месца, якое Вам трэба. Шыльды на вуліцах так і блішчаць знакамітымі імёнамі — ад Rolex, Piaget, Patek Philippe і Davidoff да Gucci і Hermes. Дарагія крамы разьмешчаны ў цэнтры гораду на rue de Phone, rue de Marche, rue Ceard. У Жэнэве знаходзіцца галоўнае прадпрыемства знакамітай гадзіньнікавай фірмы Patek Philippe. Дэманстрацыйныя залі і фірмовая крама Patek Philippe служаць месцам сустрэчаў для аматараў гадзіньнікаў з усяго сьвету: rue du Rhone 41, quai General-Guisan 22.

Упрыгожаная ручной вышыўкай сталовая бялізна, фартухі, насоўкі сапраўды вартыя Вашай увагі (а таксама тых коштаў, якія за іх прызначаюць). Швэйцарскія вайсковыя кішэнныя нажы розных памераў і коштаў будуць прыемным і карысным сувэнірам.

Большасьць крамаў разьмешчана ў цэнтры гораду. Самы новы гандлёвы цэнтар Жэнэвы Confederation Centre на rue de la Confederation 8 прапануе пакупнікам шырокі выбар тавараў.

У ЧАСЫ АДПАЧЫНКУ

Жэнэва адкрые перад Вамі багатую панараму культуры і мастацтва. Агляд разнастайных музэяў, наведваньне тэатраў і опэрнай залі зойме ў Вас багата часу. Знакамітыя артысты з усяго сьвету дапамогуць цудоўна скончыць Ваш дзень. Клясычная музыка карыстаецца попытам у Жэнэве з часоў Рэфармацыі, тут даюць больш за 700 канцэртаў на год. Каля 300 джаз/рок выступаў на год яшчэ больш абцяжараць Ваш выбар праграмы на вечар.

Калі ж Вы жадаеце забаваў іншага кшталту, Вам варта пашукаць шчасьця ў Grand

Casino на quai du Mont-Blanc.

ДЗЕ МОЖНА СМАЧНА ПАЕСЬЦІ

У Жэнэве шмат рэстарацыяў, густоўная кухня і незабыўная атмасфэра добразычлівасьці, якая прывабляе наведнікаў. Далей мы падаем адрэсы некалькіх рэстарацыяў з цудоўнай кухняй.

Les Continents, тэл. 3216091, 7-9 Petit-Saconnex. Рэстарацыя клясы люкс для вячэры пры сьвечках.

Le Bearn, тэл. 32100284, quai de la Poste. Цудоўная рэстарацыя клясы люкс.

Le Cygue, тэл. 731981119, quai du Mont-Blanc. Стыльная рэстарацыя з выглядам на Жэнэўскае возера.

Le Patio, тэл. 736667519, boulevard Helvetique. Утульная рэстарацыя ў стылі бістро.

Le Saint-Germain, тэл. 328262461, boulevard Saint-Georges. Цудоўная рэстарацыя, якая спэцыялізуецца на стравах з рыбы і малюскаў.

Yse-Fung Hotel, la Reserve, тэл. 7741741301, route de Lausanne, 1293 bellevue. Выдатная кітайская кухня.

Акрамя рэстарацыяў вышэйшае клясы ёсьць мноства недарагіх і невялікіх страўняў, дзе добра і разнастайна кормяць, дзе Вы можаце павячэраць, згубіўшы ня вельмі шмат часу і атрымаўшы асалоду ня толькі ад ежы, але і ад традыцыйна гасьціннага прыёму.

НАЧНОЕ ЖЫЦЬЦЁ

Прыемным штрыхам Вашага вечара можа стаць наведваньне бара, дыска- ці начнога клюбу.

Бары: *Bar American* — 31 boulevard Helvetique; *La Couple* — 116 rue du Rhone; *Piano Bar* — 15 rue Pierre Fatio.

Дыскатэкі: *Gran Casino Discotheque* — rue du Mont-Blanc, 19; *La Byblos* — r.d.i. Boulangerie, 3; *Velvet Club* — rue Jeu de l'Arc, 7; *Whisky Bar* — rue du Prince 9-11.

Начныя клюбы: *La Garconniere* — pl.Bemont, 22; *Moulin Rouge* — av. de Mail, 1; *Palasis Mascotte* — rue de Berne, 43; *Pussy Cat* — rue de Glacisde rive, 15.

Жэнэва Вас чакае.

СКАЖЫ МНЕ, ЯКАЯ Ў ЦЯБЕ ГРУПА КРЫВІ...

На думку асобных замежных навукоўцаў, ад групы крыві залежаць тэмпэрамэнт і здароўе чалавека, ягоны характар. Гэта сутнасна ўплывае на сумяшчальнасьць у шлюбным жыцьці. Найбольш несумяшчальныя муж і жонка, якія маюць падабенства ў агрэсіўных рысах характару (агрэсіўнасьць, сквапнасьць).

Прадстаўнікі, якія маюць **I групу крыві**, – энэргічныя, камунікабэльныя, валодаюць моцнай воляй і "прабіўной" здольнасьцю. Кіроўныя пасады – самае адпаведнае месца для іх. Працуюць бяз стомы і здольныя за кароткі час зрабіць утрая больш за астатніх. Ад прыроды надзелены цудоўным здароўем. Жывуць доўга: верагоднасьць дасягнуць узросту 75 гадоў у іх на 60 працэнтаў большая, чым у людзей зь іншай групай крыві. Ёсьць меркаваньне, што людзі з I групай крыві дужэйшыя фізычна, бо псыхічна вельмі ўстойлівыя.

Уладальнікі **II групы крыві** ветлівыя, сьвядомыя, захоўваюць працаздольнасьць нават ва ўмовах моцнага стрэсу. Сумленныя, старанныя. Хутка прасоўваюцца на службе. Іхнае "так" заўсёды надзейнае. Найверныя сябрам, каханым, сваякам. Інтэлегентныя. Карацей, уладальнікі гэтай групы крыві – сама дасканаласьць. На жаль, здароўе ў іх кволае. Маюць схільнасьць да "хваробаў цывілізацыі" – інфаркту міякарда, атэрасклерозу, брулекаменнай хваробы, дыябэту, пухлінаў.

III група крыві уласьцівая натурам чульлівым, тонкім, таленавітым. Гэта надзейныя калегі і сябры. У працы ставяць перад сабой і перад іншымі высокія патрабаваньні. Іхная чуйная душа надзейна хаваецца за вонкавым спакоем і раўнавагай. Але калі ідзецца пра каханьне, пачуцьці могуць прарваца бурна і нястрымана. Жанчыны з гэтай групай больш раўнівыя за мужчынаў і ўвогуле занадта самастойныя, непастаянныя, дзейнічаюць паводле настрою. Як гэта ні дзіўна, носьбіты III групы больш здаровыя, чым людзі з I групай.

У носьбітах **IV групы крыві** жывуць, прынамсі, дзьве душы. Зрэдку гэта слугуе крыніцай пакутлівых сумневаў і клопатаў. Гэта бура жарсьці заўжды глыбока схаваная ад чужых вачэй. У каханьні, сяброўстве і сям'і гэтыя людзі блізкія да ідэалу партнэра: яны мараць пра шчасьце для сябе і робяць шчасьлівым і свайго абранніка. Пра IV групу генэтыкі шмат ня кажуць, бо яна сустракаецца вельмі рэдка, што ўскладняе досьледы.

У ПАПЯРЭДНІХ НУМАРАХ (№1 – 23):
Кошты на менскіх рынках: Камароўка (ІНФ. №1, 7, 10, 21); Рэчавы рынак "Дынама" (ІНФ. №2, 8); Аўтарынак (ІНФ. №3, 12); Кошты на кампакт-дыскі (ІНФ. №4); Кошты на кватэры ў Менску. Кошты на офісы (ІНФ. №5, 17); Кошты на будаўнічыя матэрыялы (ІНФ. №6); Кошты на кампутары. Менск (ІНФ. №9); Кошты на філязофска-гуманітарную літаратуру (ІНФ. №18); Кошты на кватэры ў Менску (ІНФ.№24).
Транспарт: Расклад руху пасажырскіх цягнікоў ад станцыі Менск-Пасажырскі (ІНФ. №1,15); Расклад руху прыгарадных цягнікоў ад станцыі Менск-Пасажырскі (ІНФ. №2, 12); Расклад руху аўтобусаў ад а/с Менск-Цэнтральны і Менск-Усходні (ІНФ. №3, 16, 17); Расклад рэйсаў пасажырскіх самалётаў і ўсё пра аўтазапраўныя станцыі (ІНФ. №5).
Адукацыя: Замежнае навучаньне ў 1996 годзе (ІНФ. №1); Платнае навучаньне ў Менску. Камэрцыйныя ВНУ (ІНФ. №2), Дзяржаўныя ВНУ. Платнае навучаньне (ІНФ. №3-4); ВНУ. Акадэміі (ІНФ. №8-10).
Біржа працы: Аналіз стану рынку працы паводле зьвестак Менскага гарадзкога цэнтру занятасьці насельніцтва (ІНФ. №1-9); Новыя вакансіі і працоўныя месцы на Беларусі (ІНФ. №1-24).
Адпачынак: Вучымся гуляць у прэфэранс (ІНФ. № 1-15); Вучымся гуляць у більярд (ІНФ. № 16-24); Тэсты, шахматныя і інтэлектуальныя задачы (ІНФ. №1-24).
Спажывец: Тэлефонныя коды гарадоў Беларусі, краінаў блізкага і далёкага замежжа (ІНФ. №2); Твае правы, пасажыр (ІНФ. №2); Як купляць і прадаваць кватэру. Што азначае спэцыяльнае маркаваньне (ІНФ. №3); Месяцовы пасяўны каляндар (ІНФ. №4); Як вызначыць якасьць мясных і рыбных прадуктаў (ІНФ. №5); Пра новыя даляры. Праўда пра цыгарэты. Штрыхавы код — як яго расшыфраваць (ІНФ. №6); Як выбіраць абутак (ІНФ. №7); Міжнародная сыстэма гатэляў (ІНФ. №10); Каб вырасла рэпа вялікая...(ІНФ. №11); Як набыць аўтамабіль у Нямеччыне (ІНФ. №18 Заканчэньне); Вучымся эканомна кіраваць аўтамабілем (ІНФ. № 12, 15, 17); Зрабі сам (ІНФ. № 16); Соньнік (ІНФ. № 15, 17, 18 Заканчэньне); Спажывецкі тэст — прасы (ІНФ. № 20); Спажывецкі тэст — тэлевізары (ІНФ. № 21); Кошты на аўто ў Польшчы (ІНФ. № 21, 22); Гумкі (ІНФ. № 23); "Time Share": Як пазьбегнуць непрыемнасьцяў (ІНФ. № 23). Інвэстыцыйныя фонды: некалькі парадаў дробнаму ўкладальніку (ІНФ. № 23); Пырскі шампанскага (ІНФ. № 23); Рыбныя прадукты (ІНФ. №24); Гарэлка: Чаго баяцца? (ІНФ. №24).
Інструктар: Друкарня ў кожнай кватэры; За родную школу; Зьбіраемся ў падарожжа (ІНФ. № 19); Апэрацыя "ВАП" (ІНФ. №24).
Здароўе: Перш чым зьвяртацца да лекара. Як кінуць паліць (ІНФ. №4); Прыродныя атруты (ІНФ. №10); Атлетычныя клюбы, шэйпінг, аэробіка, тэнісныя корты (ІНФ. №18); Комплексная ацэнка забруджаньня асяродзьдзя Менску і вобласьці (ІНФ. № 19); Тэст: асьпірын (ІНФ. № 22); Небясьпечныя лекі (ІНФ. № 22); Пра шкоду пасіўнага паленьня (ІНФ. № 22); Без дыеты не абысьціся (ІНФ. № 23); Перш чым купіць цацку, панюхайце! (ІНФ. № 23).
Гаспадарка: Газ у нашым доме. Як чытаць цэтлікі на вопратцы. (ІНФ. №5); ЖЭС. Рамонт жытла. Пункты прыёму замоваў на будаўніча-рамонтныя працы (ІНФ. №6); Як мыць і чысьціць посуд. Калі заліло кватэру... (ІНФ. №8); Як пабудаваць садовы домок. Дом і дзялянка (ІНФ. №9).
Грамафон: Старонка вершаванага радка (ІНФ. №6, 8, 11, 17, 19, 20, 24).
Харчаваньне: Якую гарбату мы п'ем. Пра часнык (ІНФ. №7); Бары, рэстарацыі, кавярні Менску (ІНФ. №15).
Спорт: Вынікі спаборніцтваў і інш. (ІНФ. №7, 9, 19).
Бібліятэка: Новыя паступленьні ў кнігарні. Рэцэнзіі (ІНФ. №9, 10, 11, 15, 16, 18-24).
За мяжою: Хто такія ньюёрцы; Ліставаньне з навучальнымі ўстановамі ЗША (ІНФ. №17).
Беларусь і сьвет: Індзейцы у Беларусі (ІНФ. № 21).
Адвакат: Ахова правоў чалавека. Міжнародная Амністыя (ІНФ. №17).
Псыхалёгія: Сцэнар чалавечага жыцьця пішацца яшчэ ў дзяцінстве (ІНФ. №24); Калі Ён купаецца, усе павінны залезьці ў ваду і пляскацца (ІНФ. №24).
ЧЫТАЙЦЕ Ў НАСТУПНЫХ НУМАРАХ:
Рынак: Новыя кошты на розныя тавары.
Грамафон: Новыя вершы нашых чытачоў.

БІЛЬЯРД

ЗАНЯТАК 8

(Працяг. Пачатак у N 16)

"Дугавік" ёсьць разнастайнасьць бакавога французскага ўдару, калі гуляльны шар стаіць у растуле лузы, а бітак знаходзіцца на вялікай ад яго адлегласьці, ды яшчэ замазаны іншымі шарамі (мал. 31).

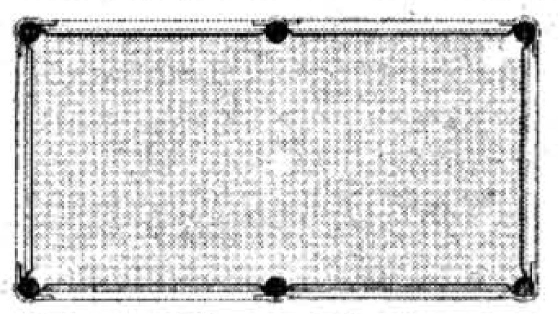

Каб згуляць шар у лузу, бітак б'юць улева і ўніз ці ўправа і ўніз, каб ён моцна круціўся вакол вэртыкальнай восі.

У першым выпадку "свой" закруціцца злева направа, атрымаўшы таксама й паступальны рух направа ад лініі, якая злучае цэнтры шароў, пры складваньні гэтых двух рухаў накіруе бітак па дузе (парабале). Апошні абыдзе справа шар, які замінае, і накіруе заселы шар у лузу.

Пры ўдары "свайго" шара справа і ўніз бітак закруціцца справа налева і такім жа чынам пойдзе па дузе абыдзе перашкоду злева. Удар выконваецца ня надта моцна, каб, абышоўшы шар, "свой" згубіў моц дадзенага яму штуршка і пакаціўся ў бок гуляльнага шара.

"Пераскок" – гэта такі ўдар, калі бітак, пераскочыўшы праз гуляльны шар, б'е апошні й накіроўвае яго ў лузу (мал. 32).

Выконваецца пераскок двума спосабамі.

Першы спосаб: працяглы й моцны ўдар "свайго" пад кутом 30° у ніз шара. У гэтым разе бітак, адштурхнуўшыся ад паверхні стала, падскочыць угору і, пераляцеўшы праз шар-перашкоду, пакоціцца проста.

Другі спосаб: трымаючы кій у плашчыне, паралельнай паверхні стала, падводзяць ягоны тонкі канец пад бітак, затым хутка ўскідваюць яго й перакідваюць праз шар. Гэты спосаб прыгожы, але не такі надзейны, як папярэдні.

Удар "пісталетам" ("тычком") уяўляе сабою разнастайнасьць удару кіем у бітак.

Бывае, што шары на стале разьмяшчаюцца так, што гуляльны шар-мішэня знаходзіцца ў раёне лузы ў добрай для гульні пазыцыі, а бітак спыніўся паблізу іншых шароў так, што згуляць яго звычайным ударам ці з дапамогай машынкі не ўяўляецца магчымым ці мэтазгодным, бо існуе вялікая імавернасьць стушаваць, г. зн. закрануць кіем адзін з шароў і атрымаць штраф. У такіх выпадках удар выконваецца адной рукой "пісталетам". Кій бярэцца за турняк, ураўнаважваецца ў руцэ (знаходзіцца на вісу) і пасьля прыцэльваньня б'ецца ў бітак "тычком". Каб рука не стампяпася падчас прыцэльваньня, бывае, перад ударам тонкі канец кія кладзецца на тканіну. Застаецца добра ўзяць "прыцэл", прыўзьняць кій і ўдарыць.

Для многіх добрых спартоўцаў шары, што стаяць для гульні "пісталетам", як кажуць, – "мёртвыя шары".

Удар "абрыколь" можа выконвацца пры гульні ў лузу "чужога" ці "свайго".

Калі паміж павіслым над лузай шарам-мішэняй і біткам ёсьць прамежкавыя шары – "маска", то згуляць шар можна біткам, які пускаюць у бок ад "маскі" і які адбіваецца адным з бортаў (мал. 33).

Іншы варыянт мае назву "абрыколь з-за губы лузы". Увіям, у адказнай партыі гульня йдзе ў апошнім шары і адзін з гульцоў паставіў "чужы" шар у кутнюю лузу і адгуляўся так, што бітак стаў за губу лузы (мал. 34).

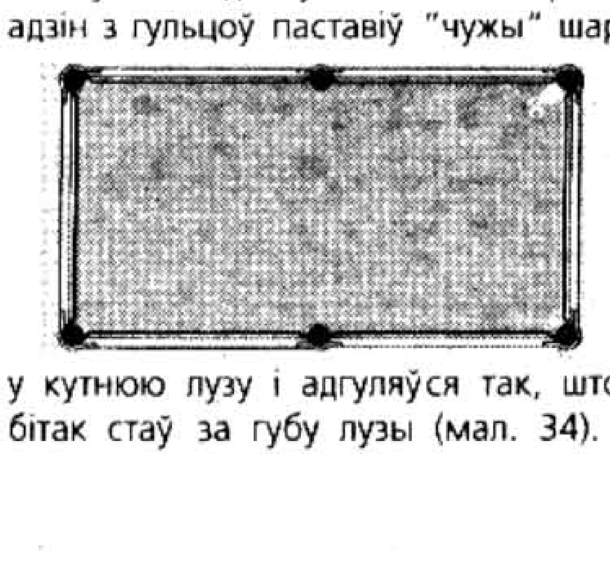

Гулец, верагодна, павінен даць промах і зрабіць падстаўку. Але сапраўдны майстар можа ва ўсім бляску прадэманстраваць сваё ўменьне, ударыўшы бітак крутым правым "эфэ". Бітак, адбіты ад борта "шрубам", пойдзе ўправа й пакладзе шар.

Яшчэ адзін варыянт "абрыколя" – гульня ў лузу "свайго" шара, адбітага сьляпша ад борта, а ўжо потым ад шара ці шароў.

Удар "контртушам" – цяжкавыканальны ўдар, асабліва для тых, хто ня ўвесь час адпрацоўвае яго на трэнінгу.

Сутнасьць гэтага ўдару ў тым, што пасьля першага сутыкненьня бітка й гуляльнага шара апошні, адбіўшыся ад борта, другі раз б'ецца аб бітак,

пасьля чаго падае ў сетку лузы (мал. 35).

Гэты ўдар практыкуецца ў тых выпадках, калі бітак і шар-мішэня знаходзяцца блізка ад бортаў і лузаў. Удараюць пры гэтым ня проста "ў лоб" прыцэльнага шара, а ў ягоную бакавую частку, з разьлікам на прамежкавы дуплет, і пры паўторным сутыкненьні – на патрапленьне ў лузу, а бітак ад удару неабходна накіраваць падалей ад лузы, адводзячы яго далёка назад.

"Контртуш" небясьпечны тым, што кожная памылка й адсутнасьць ювэлірнае тэхнікі лёгка прыводзяць да падстаўкі, а ў адказны момант гульні й да паразы.

Удар "масэ" выконваецца ударам кія ў верхнюю частку бітка пад крутым кутом – амаль пэрпэндыкулярна да паверхні більярду. Лічыцца цяжкавыканальным ударам і выконваецца найперш замежнымі майстрамі ў карамбольных партыях. У нас гэты ўдар практыкуецца рэдка з-за таго, што ягонае выкананьне шмат у чым залежыць ад велічыні і якасьці шароў.

Працяг у наступным нумары

ШАХМАТЫ

1п. Ход чорных. Як каралю трапіць у запаветны кут?

2п. Белыя пачынаюць і робяць мат за сем хадоў.

3п. Ход белых. Ці здолее конь спыніць пешніка?

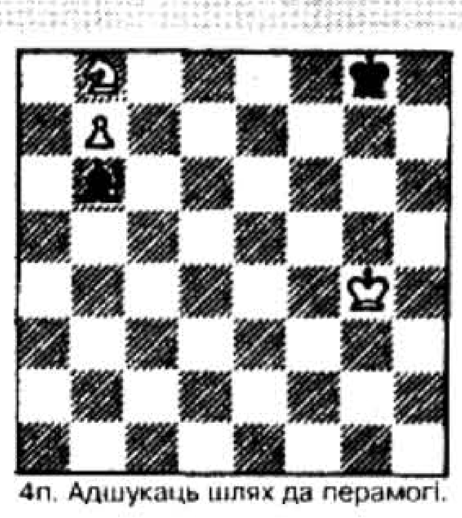

4п. Адшукаць шлях да перамогі.

5п. Ход белых. Як павінна скончыцца барацьба?

6п. Ход белых. Ацаніць становішча.

Адказы ў наступным нумары

АДКАЗЫ НА ПАПЯРЭДНІЯ ЗАДАНЬНІ

Шахматы

Тлумачэньні:
Кароль — **Кр**;
Гетман (Фэрзь) — **Г**;
Вежа (Тура) — **Вж**;
Вышнік (Слон) — **В**;
Конь — **К**.

1п. 1. Вжg1+. Памылкова 1. Вж: g7? з-за 1 ... Вжh3+! 1 ... Kph2. Вжg2+ Kph1. Калі 2 ... Kph3, то 3. Kpg1+-. 3. Kpg Вжh6 4. h8Ф Вж : h8 5. Вжа2+-

2п. Чорныя перамагаюць, выкарыстоўваючы эфэктны прыём — перакрыцьце. 1 ... g5! Не дасягае мэты 1 ... Kpb6 з-за 2. Kpb4!= (памылкова 2. Вж :g6+?, бо пасьля 2 ... Вжс6 чорныя перамагаюць). 2. Вж : g5 Вжс4+ 3. Kpb3 Вжh4!! Вырашальны ход. 4. gh h2, і белыя бясьсільныя супраць зьяўленьня гетмана чорных.

3п. 1. а7! Вже8. Калі 1 ... Вже;+, то 2. Kpg6 Вжа5 3. Вжс+-. 2. Вже1! Памылкова 2. Вжа1 Вжа8 3. Kpg6 b5= і 2. Вжс1 Kpf7!=. 2 ... Вжа8 3. Вже7 b5 4. Вжb7+-(Ф.Пракоп).

4п. Могуць 1. f5! gf 2. Вжа; Креб хепска і 2 ... Kpf6 3. Kpf4++-. Kpf4 Вжg7 (3 ... Вжd3 4. Вже5+ Kpf6 5. Вж : f5+Kpg6 6. Вжg5+ Kph6 7. Вжd5+-) 4. Вжа6+! Kpd 5 5. Kp : f5 Вжf7+ 6. Kpg6 Вже7 7. Kp : h5 Вж :e3 8. Kpg6 Вжg3+ 9. Kpf7 Вжf3+ 10. Kpg7 Вжg3+ (10 ... Вжh3 11. h5!+-) 11. Вжg6 Вжh3 12. Вжg5+ Kpe6 13. h5+-.

5п. 1. Вжg6! Ставіць чорных у становішча цуцванга. Недастаткова 1. е7 Вже8 2. Вж : е4 Kph7 3. Kpe3 Kp : h6 4. Kpd4 Kpg5 5. Kpd5 F5 6. Вже1 f4=. 1 ... е3 2. Kpf1! е2+ 3. Kpe1 fe 4. h7+!+- (Ф.Пракоп).

6п. Перамога. 1. g7 Вжg6 2. Вжа1 пагражае 3. Вжа8. 2 ... Kpb6 (b86 d6) 3. с7 Kp :с7 4. Вжа8!+- (Л.Прокеш).

Забаўкі

1 4 2 6 3 В

ЗАБАЎКІ

Задача 1

Устаўце фігуру, якой нестае

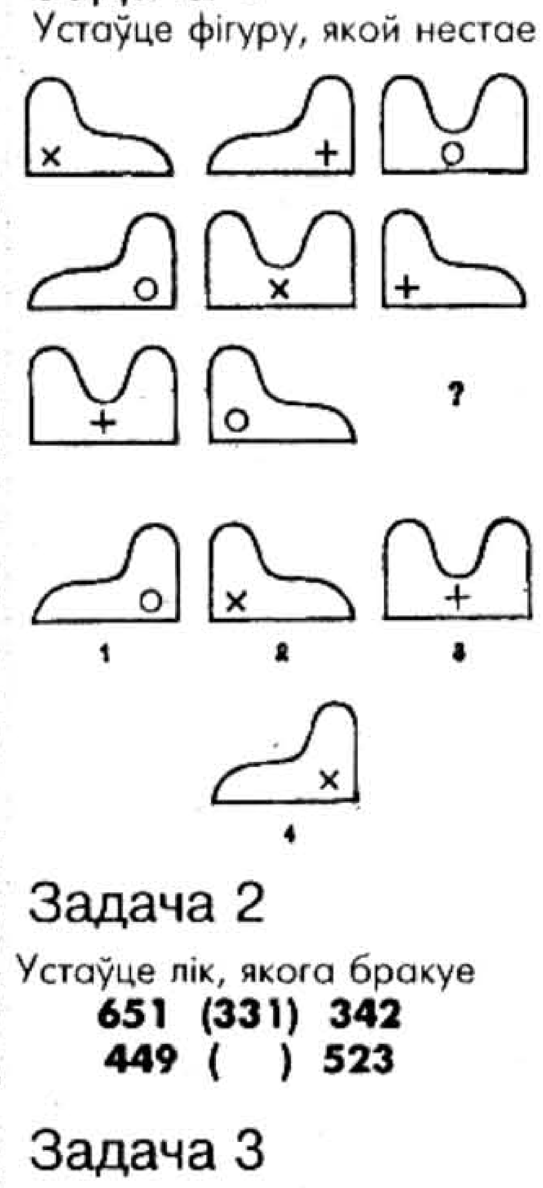

Задача 2

Устаўце лік, якога бракуе

651 (331) 342
449 ( ) 523

Задача 3

Падстаўце слова, якога бракуе

PLASTICHE=PESTILENCE=?

LASCIVIOUS PISTACHIO SENTIMENT PUMPERNICKEL

Адказы ў наступным нумары

У лягерах, турмах, на катарзе...

Лёс ваеннапалонных II-й сусьветнай вайны

Тыя страшныя ваенныя гады збольшага яшчэ не асьветленыя ў гістарычных дасьледаваньнях. Лягчэй і прасьцей казаць пра перамогі. Апісваць шматколернасьць пераможнага салюту ў гонар выйграных баёў, безумоўна, больш прыемна, чым горыч паразаў. Распавесьці пра апошні дзень вайны — задача больш высакароднае, чым пра яе трагічны пачатак.

Адна з самых драматычных гісторыяў ваенных часоў — лёс савецкіх ваеннапалонных, які рэзка розьніўся ад лёсу іх ангельскіх, францускіх або амэрыканскіх таварышаў.

Але страшна ня тое, што мы ніколі не даведаемся сапраўдных статыстычных зьвестак чалавечых стратаў, страшна іншае —людзей не шкадавалі. Зьдзіўляцца гэтаму не выпадае. Бясконцы сьпіс мільёнаў бязьвінна забітых у гады даваенных рэпрэсіяў быў працягнуты гэткім жа доўгім сьпісам неапраўданых стратаў, асабліва напачатку вайны.

У першы тыдзень вайны Заходні фронт панёс вялізныя страты ў асабовым складзе. Толькі баявыя страты склалі звыш 500 тысячаў чалавек (77 працэнтаў штатнага складу). У першыя дні вайны ў дзейную армію на тэрыторыі Беларусі было мабілізавана звыш 400 тысячаў чалавек, і большая частка зь іх загінула альбо апынулася ў палоне, так і не патрапіўшы ні ў якія сьпісы. Вось чаму можна дапусьціць, што лічба загінулых у баях у чэрвені-ліпені 1941 году складзе звыш 600 тысячаў, а палонных — ня менш за 400 тысячаў чалавек.

У канцы чацьвертага дня вайны як на правым, так і на левым крыле Заходняга фронту нямецкія танкавыя злучэньні прасунуліся ў глыбіню савецкай тэрыторыі да 200 км. Узьнікла пагроза поўнага акружэньня савецкіх войскаў. Дырэктыва войскам на агульны адыход была атрыманая зь вялікім спазьненьнем, у выніку чаго была практычна цалкам зьнішчаная і ўзятая ў палон Беластоцкая групоўка войскаў.

Пасьля двухдзённых баёў на подступах да Менску ударным групоўкам 3-й і 2-й нямецкіх танкавых групаў удалося на шэрагу ўчасткаў прарваць абарону 13-й арміі. 28 чэрвеня яны злучыліся ў раёне сталіцы Беларусі, перахапіўшы шляхі адыходу большасьці дывізіяў 3-й і 10-й арміяў, якія атрымалі загад трымацца да канца, ня маючы боезапасаў і зброі. Дзясяткі тысячаў салдатаў і афіцэраў былі кінутыя на волю лёсу ў раёне Налібоцкай пушчы.

Хутка яны папоўнілі дзясяткі лягераў для ваеннапалонных, якія былі насыпех створаныя на тэрыторыі рэспублікі. Нечуваныя зьверствы і лютасьць учынялі гітлераўцы ў лягерах для ваеннапалонных. Пра іх утрыманьне там можна меркаваць, у прыватнасьці, з прыкладу стацыянарнага лягеру «Шталяг №352», які знаходзіўся за пяць кілямэтраў на паўночны захад ад Менску паблізу вёскі Масюкоўшчына. Гэты лягер — узор тыповых нацысцкіх лягераў сьмерці для ваеннапалонных. Іх разьмяшчалі ў бараках, разьлічаных на 60-70 чалавек, па 400-500. Зімой 1941-1942 гадоў у лягеры «Шталяг №352» 80 працэнтаў палонных утрымлівалася пад адкрытым небам. У лістападзе-сьнежні 1941 году тут загінула каля 25 тысячаў ваеннапалонных, у студзені 1941-га — сакавіку 1942 году — яшчэ звыш 30 тысячаў. За тры гады існаваньня лягеру ў ім загінула больш за 80 тысячаў савецкіх ваеннапалонных. У цяперашні час устаноўленыя імёны ня болей за 8 тысячаў загінулых.

Згодна з выніковай зводкай нямецкага камандаваньня, усяго за гады вайны ў палон патрапілі 5.754 тысячы савецкіх салдатаў і афіцэраў, у тым ліку ў 1941-м — 3.335 тысячаў, а ў 1945-м —34 тысячы.

Паводле іншых зьвестак зь нямецкіх крыніцаў, да 1 сьнежня 1941 году было захоплена ў палон 3.807 тысячаў савецкіх вайскоўцаў.

Улічваючы, што большасьць палонных у 1941 годзе загінула ад рэпрэсіяў, голаду, хваробаў (да вясны 1944 году ў лягерах засталося толькі 1,1 мільёна чалавек), лічбу ў 3.335 тысячаў палонных трэба лічыць заніжанай за кошт памерлых у лягерах безь неабходнай рэгістрацыі, а таксама тых 200 тысячаў палонных, якія яшчэ ў 1941 годзе былі залічаныя у нямецкую армію ў якасьці дапаможнага пэрсаналу — «дабраахвотных памочнікаў».

Таму агульную колькасьць палонных трэба павялічыць да 6,2 мільёнаў чалавек, зь якіх ад 100 да 200 тысячаў зьбеглі з палону, 1.836 тысячаў пасьля вайны вярнуліся на Радзіму (да 70 працэнтаў зь іх папоўнілі шэрагі савецкага ГУЛАГу. — **І.К.**), ад 100 да 200 тысячаў (амаль выключна выхадцы з Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны) засталіся ў акупацыйных зонах Нямеччыны і Аўстрыі і так і не змаглі вярнуцца на Радзіму, і прыкладна 4 мільёны загінулі ў фашысцкім палоне.

Як ні сумна прызнаваць, — усё гэта было. Былі сотні тысячаў загінулых у баях за Радзіму, былі тысячы расстраляных на загад №270 ад 16 жніўня 1941 году, дзясяткі тысячаў асуджаных былых ваеннапалонных. І забываць пра гэта мы ня маем права, бо гэта нашыя дзяды, іх сябры, знаёмцы, суседзі. Таму згадаем сёньня добрым словам салдатаў і афіцэраў, якія загінулі у лягерах, турмах, на катарзе. І перададзім гэтую памяць нашым дзецям.

Лета 1941 г. Савецкія палонныя капаюць сабе магілу.

З дакумэнтаў

Зь дзёньніка начальніка Генэральнага штаба сухапутных войскаў Нямеччыны генэрал-палкоўніка Ф.Гальдэра

«27 чэрвеня 1941-га году, 6-ы дзень вайны.

На фронце групы арміяў «Цэнтар» апэрацыя разгортвалася згодна з плянам. Праціўнік пакінуў Беласток, тым самым мяшок на Захадзе звужаецца. Праціўнік спрабуе выйсьці з акружэньня праз Наваградак і Ружаны ў паўночна-ўсходнім і паўднёва-ўсходнім кірунках. Нягледзячы на абвастрэньне становішча на асобных участках нашага фронту, гэтыя спробы праціўніка безвыніковыя.

2 ліпеня 1941-га году, 11-ы дзень вайны.

У паласе групы арміяў «Цэнтар» завершана ліквідацыя акружанай групоўкі праціўніка ў раёне Беластоку. Глаўкам занепакоены адносна акружанай групоўкі праціўніка, якая засталася ў раёне Навагрудку».

Дакумэнт Вэрмахту

Камандзір войскаў групы арміяў «Цэнтар»

Штаб-кватэра

8 ліпеня 1941 г.

Загад

Бой у раёне Беласток-Менск завершаны. Войскі групы арміяў змагаліся з чатырма расейскімі арміямі, у склад якіх уваходзіла каля 32 стралковых, 8 танкавых дывізіяў, 6 мотамэханізаваных брыгадаў і 3 кавалерыйскія дывізіі. Зь іх разгромлена:

22 стралковыя дывізіі,

7 танкавых дывізіяў,

6 мотамэханізаваных брыгадаў,

3 кавалерыйскія дывізіі.

Баявая моц астатніх злучэньняў, якім удалося пазьбегнуць акружэньня, таксама значна паслаблена. Страты праціўніка ў жывой сіле вельмі вялікія.

Падлік палонных і трафэяў да сёньняшняга дня выявіў:

287.704 палонных, у тым ліку некалькі камандзіраў корпусу і дывізіяў...

Нашыя страты былі не вышэйшыя за тыя, якія здольныя панесьці мужныя войскі...

Фон Бок,
генэрал-фэльдмаршал

Дакумэнт Чырвонай Арміі

Апэратыўная зводка штабу 4-й арміі Заходняга фронту №01

24 чэрвеня 1941 г.

1. Рэшткі частак 28 ск, 6 і 42 сд пасьля абарончых баёў... ня маюць баяздольнасьці.

2. 75 сд — зьвестак няма...

3. 55 сд... не вытрымала наступу мотамэхчастак праціўніка пры моцнай авіяцыйнай падрыхтоўцы, пачала адыход...

5. 14 мк, актыўна абараняюся, неаднаразова пераходзячы ў контранаступ, панёс вялікія страты ў матэрыяльнай частцы і асабовым складзе і да 25.6 не ўяўляў баяздольнага злучэньня...

6. З 49 сд з моманту выхаду па трывозе сувязі няма...

Хаатычны адыход падразьдзелу, а часам і часткі, прыходзіцца спыняць і паварочваць на фронт камандзірам усіх ступеняў, пачынаючы ад камандзіра арміі, хоць гэтыя меры, нават насуперак прымяненьню зброі, належнага эфэкту не далі...

Начальнік штабу 4-й арміі
палкоўнік Сандалаў

З загаду Стаўкі Вярхоўнага Галоўнага Камандаваньня Чырвонай Арміі №270

16 жніўня 1941 г.

... Загадваю:

1. Камандзіраў і палітработнікаў, якія падчас бою зрываюць зь сябе знакі адрозьненьня і дэзэртуюць у тыл альбо здаюцца ў палон ворагу, лічыць злоснымі дэзэртырамі, сем'і якіх падлягаюць арышту як сем'і тых, хто парушыў прысягу і прадаў сваю Радзіму.

Абавязаць усіх вышэйшых камандзіраў і камісараў расстрэльваць на месцы падобных дэзэртыраў.

2. ... калі начальнік альбо частка чырвонаармейцаў замест арганізацыі адпору ворагу палічаць за лепшае здацца ў палон —зьнішчыць іх усімі сродкамі, як наземнымі, так і паветранымі, а сем'і тых чырвонаармейцаў, хто здаўся ў палон, пазбавіць дзяржаўнай дапамогі.

3. Абавязаць камандзіраў і камісараў дывізіяў тэрмінова зволніць з пасадаў камандзіраў батальёнаў і палкоў, якія хаваюцца ў шчылінах падчас бою і баяцца кіраваць ходам бою на полі бітвы, зьніжаць іх у пасадзе як самазванцаў, пераводзіць у шарагоўцы, а пры неабходнасьці расстрэльваць іх на месцы...

Стаўка Вярхоўнага Галоўнага Камандаваньня Чырвонай Арміі

Старшыня Дзяржаўнага Камітэту Абароны І.Сталін

Заг. Старшыні Дзяржаўнага Камітэту Абароны В.Молатаў

Генэрал-палкоўнік М.С.Шумілаў (былы камандзір 11-га стралковага корпусу 8-й арміі):

«Боезапасы загадвалася не выдаваць... Аднак 20 чэрвеня, усьвядоміўшы набліжэньне небясьпекі, я загадаў выдаць патроны і снарады ў падразьдзелы і пачаць мінаваньне асобных накірункаў.

21 чэрвеня ў штабе корпусу знаходзіўся член Ваеннага савету акругі... які праз начальніка штабу загадаў адабраць боезапасы. З апытаў штаб арміі адносна распараджэньня па гэтым пытаньні, але адказу не атрымаў».

Дырэктыва Вярхоўнага Галоўнага Камандаваньня Чырвонай Арміі -

1 траўня 1945 г.

«Камандзір войскаў 1 і 2 Беларускіх, 1, 2, 3 і 4 Украінскіх франтоў. Тав. Берыя, тав. Мяркулаву, тав. Абакумаву, тав. Голікаву, тав. Хрулеву, тав. Голубеву.

Ваеным Саветам франтоў сфармаваць у тылавых раёнах лягеры для разьмяшчэньня і ўтрыманьня савецкіх грамадзянаў на 10.000 чалавек кожны. Усяго сфармаваць: у 2 Беларускім фронце — 15, у 1 Беларускім фронце — 30, у 1 Украінскім — 30, у 4 Украінскім фронце — 5, у 2 Украінскім — 10, у 3 Украінскім фронце — 10 лягераў...

Праверку былых вайскоўцаў Чырвонай Арміі даручыць органам контрразьведкі «СМЕРШ», грамадзянскіх асобаў — камісіі НКВД, НКГБ, «СМЕРШ»...

І.Сталін

Пастанова Дзяржаўнага Камітэту Абароны №1926 сс ад 24 чэрвеня 1942 г.

«Аб членах сем'яў здраднікаў Радзімы»

1. Устанавіць, што паўналетнія члены сем'яў асобаў (вайскоўцаў і цывільных), асуджаных ваеннымі органамі альбо Асобай нарадай пры НКВД СССР да вышэйшай меры пакараньня арт. 58-1 «а» КК РСФСР і адпаведным артыкулам КК іншых саюзных рэспублік за пераход на бок ворага, якія здаліся ў палон альбо патрапілі ў акружэньне і за спробу здрады Радзіме і здрадніцкія настроі, падлягаюць арышту і высылцы ў аддаленыя мясцовасьці СССР на тэрмін 5 гадоў.

Членамі сем'яў здрадніка Радзімы лічацца: бацька, маці, муж, жонка, сыны, дочкі, браты і сёстры, калі яны жылі сумесна са здраднікам Радзімы альбо знаходзіліся на яго ўтрыманьні да моманту зьдзяйсьненьня злачынства ці да моманту мабілізацыі ў армію ў сувязі з пачаткам вайны.

Публікацыю падрыхтаваў Ігар Кузьняцоў

Ала Дудаева

Вершы ў перакладах Сержука Сокалава

1988 год

Паўзла марудна і абложна,
Як праз душу, нуда-туга.
Было і змрочна, і трывожна,
Так безнадзейна, так вастрожна
Ля шэрых твараў наўкруга.
Але сьвятлець патроху стала
І маскі падаць – дзень за днём.
Ды не мыляецца на стала
Той, хто ня йдзе... А мы – ідзём,
А мы ляцім з парывам пары,
Як лісьце восеньню ляціць.
Мільгаюць сонца, цені, твары,
І шлях наш не перакруціць!

Ды калі гэта зноў падман,
Расея, бедная Расея!
Капейкі за душу ня дам...

***

Скарб у тваёй душы прыціх,
стаіўся –
Крый Бог сканаць раней,
чым адшукаць яго.
Бо дарма ты тады на белы сьвет
зьявіўся.
Жыцьцё – нішто... Ці ў ім зрабіў
ты ўсё?
Усё, што мог, – сказаць аб тым
напоўню
Ані ня ўсе па-шчырасьці змаглі б
«Я не растану ў гэтым бляску
поўні,
Драбочак застанецца на зямлі».

***

Ідзе ў натоўпе чалавек
Нага ў нагу бы ўсе і кожны,
А гора б'ецца у вачох,
Туманіць шлях смугой абложнай,
Бяда чужая – не бяда.

Мінаем стрэчных зь вялай мінай,
Калі ратунак – дабрыня
Таксама ўбачым толькі сьпіны.
Жывем, ня ведаем – нашто?
Не халадзім другіх, ня грэем –
Зьбіраем горамі дабро,
Але пры гэтым не дабрэем.

***

Квітней ілюзія мая,
Табой жыла ня толькі я,
Табой жывіліся краіны,
Ішлі дзяржавы шляхам згіну,
Як ты распыльвалася ў дым
І не было ўжо па-за ім
Ад ідэалаў – сапраўды –
ані драбку –
нічога... Ды
Бясспрэчным будзе назаўжды,
Што сьціжмы новых пакаленьняў
Пакуты пройдуць і сумненьні,
Шуканьні веры, горыч здрад
І усё паўторыцца назад.

І будзе зноў – любоў, палон,
Надзей і вышняй веры скон,
Канец ілюзій – хросны цяг,
Але ў адновах сэнс жыцьця.

Радзіме

Хлусьня – красуня, – ведама даўно,
Ды праўду ей ня здолець
– сілы мала.
Сьвятло гісторыі ўскрые ўсё адно
Архіваў патаемныя завалы.

Найпершай пекніцай лічылася
калісь...
Надзёваў бляск, пазлота, руж...
ды сёньня
Ты голая і блядая стаіш
Перад судом. І сьвішча хтось
з сутоньня:
Што твая ганьба сэрцайку майму?
Мне горка, як і ўсім,
Ды выслухай прызнаньне:

Ня поблісь у табе любіла я,
А Краю ледзьве чутнае дыханьне.
Ты дыхаеш глыбока,
Грай, скачы!
Бяз нудных строяў – цудныя імгненьні.
Хай сьвішча цэлы сьвет,
Трымай надзеяў вольны рух
І не спыняй памкненьняў.
Табе яшчэ ісьці, квітнець, крыляць,
Хаця гадоў прабеглі навальніцы.
Ізноў нам больш няма чаго губляць,
І твой усьмех празь сьлёзы зіхаціцца.

«Машкарад»

У хвілі жорсткае гаркоты
Праз твары бачу душы я,
Нібыта вылезьлі з балота
Спароджы рознага зьвяр'я.
Наўтоп балюе! То – рагоча,
То – танчыць громна, як мажджэр,
Але ва ўсьмешках бачаць вочы
Ваўчыны вызьвер і ашчэр!
Вось тут – ліса. Ажно да млосьці
Хітруе, круціцца і што ж?
Салодка, ціха скажа штосьці,
Затым з-за сьпіны ўсадзіць нож...
Вось трус пужлівы лёгка скача.
Вось цяжка тупае сьвіньня,
Няўжо між вамі ў скоках вашых
На некага ўдаю і я?
Гляджу вакол – ня бачу твару,
А пысы ўсе, як у зьвяроў
І цяжка ў гэтай кучы пару
Знайсьці людзей, альбо сяброў.
Ды іскры розуму ня долу,
А ўвысь вядзе XX век.
Як недалёка ад жывёлы
Сыйшоў усёж ткі чалавек!

Сяргей Патаранскі

Паэт і міліцыянт

Апавяданьне

З часу іхняга вясельля мінула гады два, калі ён яшчэ студэнтам апошняга курсу міліцэйскай Акадэміі прывязаўся да адзінаццацікласьніцы Ніны і нечакана ўліўся ў яе жаночую сям'ю, якая жыла тады на прыватным сэктары. Бабуля, маці і дачка, – зразумела, дом дзе цьвіка ня ўбіта. Спачатку Костаў заходзіў у госьці менавіта каб які цьвік і ўбіць, гарбаты папіць, пакуль у адзін цудоўны момант не спакусіў Ніну. Саграшылі яны ў садзе за домам, у стозе сена, калі пайшлі біць яблыкі і не было нікога са старэйшых.

Ці кахала яна яго? Або, можа быць, спачатку шкадавала? Гэта была проста неабходнасьць мець побач моцныя мужчынскія рукі. Як мужчына Костаў быў прыгожы, але менавіта гэтая прыгажосьць была ёй агідная. Таму яна ўвесь час шукала нечага новага. Гэта ператварылася для яе ў гульню. Пра якую ня ведаў ніхто, акрамя яе самой.

***

Зь Сяргеем Ніна пазнаёмілася, калі паступала ў інстытут. Яна вырашыла сур'ёзна займацца акторствам, і прырода дала ёй такую магчымасьць. Зусім неспрактыкаваная ў сваім новым захапленьні дзяўчына ўсёй сваёй сутнасьцю даверылася яму – хлопчыку, які тады быў даволі вядомай у інстытуце асобай, бо сваімі рэжысэрскімі работамі і выхадкамі шакаваў, а часам бянтэжыў «усю тэатральную грамадзкасьць» інстытуту. Ён вырашыў дапамагчы ёй.

Першы раз Сяргей прыйшоў да яе ў дом, калі яна захварэла і некалькі дзён не зьяўлялася ў інстытуце.

Цяпер яна ляжала ў ложку. Увайшла маці і паведаміла, што да яе прыйшлі, і за ёй увайшоў ён. Яна адразу села, утаропіўшы ў яго вочы, і з захапленьнем і зьдзіўленьнем сказала:

– Як ты мяне знайшоў?!

– Мне далі адрас твае аднакурсьнікі.

– Ну заходзь. Сядай. Мама, зрабі нам гарбаты.

– Мы ж будзем есьці кавун, – пачуўся голас з кухні.

– Я зусім забыла. Будзем есьці кавун. Ты любіш кавун?

– Так.

– На вуліцы цудоўнае надвор'е! Толькі, на жаль, мне нельга ўставаць.

– Што з табой?

– Ды так, прастыла, – яна шмыгнула носам.

– Прастыла. Я так і ведаў, – і ён дастаў з-за пазухі невялікі слоік мёду, – лячыся.

– О-о! Ты проста геній. Зрэшты, у гэтым я ніколі не сумнявалася.

– Еш і папраўляйся, – сказаў і ён азірнуўся. – У цябе вельмі цікавая кватэра.

– Так, я люблю ўтульнасьць. Вунь гэта я, – яна ўказала на драўляную статуэтку.

– Ты пазіравала? – цяпер ён разглядаў фігурку зблізу.

– Гэта было маё першае каханьне. – Пасьля паўзы прамовіла яна. – Акуратней, калі ласка.

Сяргей паставіў статуэтку і вярнуўся да ложку.

– А гэты натурморт мне падараваў адзін чалавек, які таксама мной захапляўся.

– А ты ім?

– Я яго ўспрымала як прыяцеля.

– Ты так многа кахала?

– Не, зусім крыху.

Ён разглядаў яе разьняволеную фігуру на вялізным ложку і выпадкова прыгадваў уласны верш.

– Хочаш, я табе пачытаю?

– Давай, – сказала яна і ўселася зручней.

– Мы ляжым з табой у стозе сена,
там, дзе ноч пакінула адзеньне
і па небе голаю гуляе
адзінокай птушкаю ў сусьвеце.

Ты і я – магічныя фігуры
ў фантастычным одуме сусьвету,
а над намі мірныя аблокі
цішыню маўклівую вартуюць.

Над ложкам красавалася шыкоўная карціна з жоўтым абрусам і яблыкамі, якая надавала пакою яшчэ большы спакой і велічнасьць.

– Добра, мабыць, спаць пад такой прыгажосьцю, – ўголас падумаў паэт.

– Нам добра.

Хлопцаператоргнула.

– Я табе не казала, у мяне ёсьць муж.

– Муж?

– Так, муж.

Гэта ж трэба было ўмудрыцца выскачыць у сямнаццаць гадоў, – зноў падумаў ён.

– І даўно вы жывяцё разам?

– Гады паўтары.

Павісла маўчаньне. Госьць падумаў – што ён тут робіць, і адчуў сябе ніякавата.

– Ты яго кахаеш? – прамовіў ён праз паўзу.

– Ня ведаю.

– Тады чаму вы разам?

– Ня ведаю.

«Глупства суцэльнае, – падумаў хлопец. – Навошта мучыць сябе ды іншых. Падманваць?»

На гэта яна прамаўчала і загарнулася ў коўдру яшчэ глыбей. Зь вітальні пачуліся цяжкія, мяккія крокі. Праз хвіліну ўвайшоў Костаў. Яны павіталіся. Сяргей адзначыў памужчынску прыгожую акругласьць выгаленага твару. Гаспадар зьмерыў госьця празорлівым поглядам і спытаў у жонкі: хто гэта?

– Гэта – Сяргей, – сказала яна, – Ён вучыцца на рэжысэра.

– Ну і як справы ў рэжысуры? – пацікавіўся Костаў.

– Нічога, – адказаў будучы рэжысэр.

– Зараз будзем есьці кавун. Вы пакуль паразмаўляйце, –прамовіў Костаў і выйшаў.

– Мы размаўляем ужо цэлую гадзіну, – сказала Ніна, і гэта быў знак да таго, каб паскорыць працу на кухні.

Пасьля Ніна папрасіла распавесьці, як справы ў інстытуце. Сяргей пачаў расповед, а хворая раптоўна заснула, і калі ён заўважыў гэта, то вырашыў не будзіць яе і проста выйсьці.

***

У калідоры стаялі Костаў, які рэзаў кавун, і бабуля. Яна каштавала чырвоны мякіш, які яшчэ не пасьпеў набраць трывалага соку.

– Не дасьпеў. Нясмачна, – прамовіла старая, выціраючы рот.

У гэты момант у дзьвярах зьявіўся Сяргей і гаспадар спытаў:

– Ты ўжо сыходзіш?

– Так, трэба ісьці, – адказаў Сяргей, зірнуўшы на кавун.

– Вазьмі хоць кавалак, – прапанаваў Костаў.

І госьць, узяўшы нарэзаную ўсьмешку, выйшаў на вуліцу, за весьніцы.

***

Сьвяціла бледнае восеньскае сонца. Імжыў дождж і неслабы вецер разьдзьмуваў утрапёныя і змучаныя сьцягі. Стотысячным голасам шумеў агалцелы праспэкт. Калёна дэманстрантаў рухалася да вялізнага пляцу ў цэнтры гораду. А насупраць іх стаяў і чакаў шэраг міліцэйскага брудназялёнага кардону. Ззаду іх гатовыя былі падтрымаць вадамёты.

З боку міліцыі чуліся патрабаваньні разысьціся, а ў адказ наўтоп крычаў: «Фашысты! Забойцы!»

Сяргей апынуўся ў першых шэрагах дэманстрацыі, ззаду падштурхоўвалі наперад, а крыкі і хуткая хада ўзбуджалі яго. Людзі набліжаліся да міліцэйскага кардону. Напружаньне ўзрастала, і пярэднія з дэманстрантаў маглі заўважыць нэрвовасьць на каменных тварах міліцыянтаў.

– Фашысты! Забойцы! – раўло паветра.

Раздалася каманда, і па наўтопе ўдарылі струмяні халоднай вады. Крыкі разам сьціхлі і дэманстранты кінуліся ў адкрытую бойку зь міліцыяй. Паляцелі сьцягі, замільгалі дубінкі, шквал вады і віскат людзкіх галасоў закладвалі вушы. Пачалася звалка і мітусьня.

Сяргей, абліты з ног да галавы, першы патрапіў пад дубінкі. Лаючыся і губляючы ад жудаснага болю прытомнасьць, ён няспынна супраціўляўся, машучы нагамі і рукамі, пакуль урэшце не згубіў сілы і не паваліўся на зямлю. Нехта з усёй моцы ўдарыў яму пад жывот, і пасьля ён толькі адчуў, што ягонае цела некуды цягнуць.

***

Апрытомнеў ён толькі тады, калі быў зноў абліты вадой. Ён расплюшчыў вочы і ўбачыў перад сабой знаёмы твар. Але адразу ня скеміў: хто гэта? Акруглы выгалены твар... Ды гэта ж муж Ніны! Што ён тут робіць?.. Ці гэта ён біў мяне?

Хлопца паднялі і ўсадзілі на стол. Праверылі кішэні –пуста, адзеньне парванае. Костаў пачаў задаваць пытаньні, але затрыманы маўчаў.

– І гэта ты мяне біў? – сказаў урэшце паэт.

– Біў. Гэта быў загад.

– А сумленьне, што, не спрацоўвае?

Костаў прамаўчаў, робячы выгляд, што не заўважыў пытаньня, нешта запісваў, тады ісьцец паўтарыў.

– Тут я задаю пытаньні! – раўнуў Костаў. – Сядзі. Маўчы.

– Дазвольце гэтае пытаньне пакінуць за сабой, – настойваў хлопец.

– Я кармлю сям'ю, – гэтая фраза прагучала, як апраўданьне, але што ён апраўдваў – сваю жорсткасьць? Пасьля сказанага ў вачах у Сяргея ўсплыў вобраз Ніны, а затым бабулі, і ён пачуў яе голас: «Не дасьпеў. Нясмачна.»

– Адказваць на мае пытаньні будзеш? – запытаў Костаў, адклаўшы асадку ўбок.

Затрыманы маўчаў.

– Доўга будзеш маўчаць?

– Ды вось думаю, як магла яна пакахаць такога вылюдка, як ты.

– Не тваё гэта сучае дзела! Засуджу, тады будзеш знаць. Табе ўжо сьвеціць артыкул за абразу адказнай асобы пры выкананьні службовых абавязкаў.

– Ну дык судзі, пёс. Ты ж ведаеш сваю справу.

Костаў спакойна ўстаў і нечакана ўдарыў хлопца па твары.

Той упаў з крэсла і, заенчыўшы ад болю, кінуўся на міліцыянта, але раптам у пакой уляцелі два іншыя і, адкінуўшы яго ад стала, пачалі біць. Білі доўга. А Костаў спакойна назіраў за гэтым і паліў. Калі Сяргей быў зьбіты на горкі яблык, Костаў загадаў іншым міліцыянтам пакінуць памяшканьне. Паэт устаў і, хістаючыся, прамовіў:

– Сволач. На тым сьвеце табе ўсё прыпомняць, – і паваліўся бязь сіл ля самага стала.

***

Хутка Ніна кінула інстытут. Костаў пачаў піць і часта біць жонку. Калі яна пыталася, чаму ён п'е, ён адказваў:

– Так весялей. Ідзеш напралом і зусім ня думаеш пра тое, што робіш.

Сяргей праз трое сутак быў адпушчаны і, працягнуўшы зь месяц, памёр.

Карнавал у Січазе

ЗАНАТОЎКІ ЭГАІСТА

Адам Глёбус

У каталёнскім гарадку Січазе вечарэла. Калі цябе задавальняе дэкарацыя, плывем далей... Тоўсты сумнавокі вар'ят апрануўся па-сьвяточнаму. Звычайна на ім сінія зашмальцаваныя нагавіцы, блакітная кашуля й скураныя пантофлі, але дзеля карнавалу ёй прыбраўся ў новы строй, на ім усё чыста-белае, толькі пас, шырокі і шаўковы меў радыкальна-чорнае адценьне. У правай руцэ вар'ят сьціскаў флейту. Ён ціхенька пастукваў у чужы барабан. Барабаншчыкаў і флейтыстаў процьма, цэлая вуліца. Вось-вось яны пачнуць біць у чорныя барабаны, і болей ніхто нікога не пачуе. Загучаць толькі флейты. Але гэта пачнецца праз колькі імгненьняў, а пакуль вар'ят стаіць за вялізнай чатырохмэтровай лялькаю сьвятой Тэклі й стукае флейтай у барабан. Вар'ята падпалілі віном, ён па-заўсёднаму ўсьміхаецца, ён млявы, размораны сонцам і алькаголем, а табе ўсё адно прыемна сачыць за вар'ятам, бо менавіта ён адзін з разнастайнай карнавальнай публікі найбліжэйшы табе, ён, як і ты, не да канца разумее сутнасьць падзеі. Ён, як і ты, удзельнік выпадковы, і вашая прысутнасьць неабавязковая.

Побач з флейтыстам... Ты, мяркую, пагодзісься памяняць азначэньне «вар'ят» на «флейтыст». Побач з флейтыстам зьявіўся хлопчык з поўнымі кішэнямі сэрпантыну. Хлопчык пачаў закідваць спружыністыя стужкі на ляльку сьвятой Тэклі і ляльку яе мужа — чарнабародага мужчыны ў кароне. Ён спрытна кідаў рознакаляровы сэрпантын. Флейтысту спадабалася забаўка. Мычаньнем і жэстамі ён прасіў хлопчыка даць стужку. Хлопчык склаў хвігу й паднёс пад бліскучы нос флейтыста, той заплакаў. Натуральна, шчыра, па-дзіцячаму сьлёзы цяклі па добра паголеных, блакітных шчоках. Тут пачалі біць барабаны. Грукат перуновы. Барабанаў шмат. Яны б'юць і б'юць. Каталёнскія хлопцы экстатычна лупяць у барабаны, а наўтоп танчыць, наўтоп скача ў барабанным рытме. Разам зь людзьмі танчаць вялізнавокія лялькі. На гаўбцах стаяць гледачы, яны шпураюць у наўтоп сэрпантын і сыплюць каляровыя паперкі. На адным з гаўбцоў танчыць каратканогая дзяўчынка. Зрэдзьчасу яна паварочваецца сьпіною, згінаецца, ускідвае спадніцу, паказвае дупу ў сьвяточных майтках і трасе клубамі. Побач рагочуць бацькі дзяўчынкі, яны і пад'юджваюць сваё чада яшчэ й яшчэ паказваць дупу ўзбуджанаму карнавалу. Дзяўчынка слухаецца. Бацькоў варта слухаць заўсёды, нават калі загадваюць паказаць дупу.

Сярод наўтопу вылучаюцца ня толькі барабаншчыкі ў накрухмаленых кашулях і напрасаваных нагавіцах, вылучаюцца падлеткі, апранутыя ў чарцей. Іх плашчы з капюшонамі пашытыя з тоўстай мешкавіны. Калі запальваецца пэтарда й рассыпаецца процьма вогненных пырскаў, ніводная іскрынка не трапляе за каршэнь. Да капюшонаў у чарцей прышытыя рогі, чырвоныя, як горкі перац. Чэрці зь вяровачнымі хвастамі дзеразуюць і скачуць больш за астатніх, і не даюць наўтопу астыгнуць.

Адзін са служак карнавальнага пекла падляцеў да цябе й прапанаваў падпаліць пэтарду. Ты ледзь ня выпаліў сабе вочы, але спрытны чорт пасьпеў узьняць высока над галавою вогненны прапэлер. Ты адышоў і разам з купкай барабаншчыкаў рушыў у бок ратушнай плошчы. Ты крочыў па вуліцы, дзе вітрыны і вокны на першых паверхах былі залеплены папераю. Да барабаншчыкаў далучыўся мужчына з дудою. Гук у дуды тугі, як голас сьпевака ў стылі Soul. Нездарма кажуць: душа казла, зь якога робяць дуду, не выпарваецца і гэта яна сьпявае, гэта яе боль і радасьць чуюцца ў гранні дуды.

На пляцы насупраць мэрыі назьбіраўся велізарны натоўп. Увесь Січаз перайшоў на пляц. Вялізныя лялькі пагойдвалі галовамі над прыбранымі сьвяточна каталёнцамі.

З мэрыі выходзіць карабінэр. Высокі, у зялёнай форме, у чорна-залатых акулярах, з кароткім аўтаматам на плячы, ён хоча прабрацца да аўтамабіля. Звычайная рэч: карабінэр выходзіць з мэрыі й накіроўваецца да свайго дзяржаўнага аўтамабіля. Але сёньня сьвята, сёньня танчыць вялікая лялька сьвятой Тэклі. А тут — карабінэр. На каталёнскае сьвята заявіўся гішпанскі вайсковец, да цывільных людзей выйшаў чалавек у форме і са зброяй. Натоўп незадаволена загудзеў, засычэў, загыркаў. І ты, хоць якое ты маеш да ўсяго гэтага дачыненьне, закрычаў і засьвістаў, прыціснуўшы язык чатырма пальцамі.

Разам з табою на гішпанскага карабінэра крычаў тоўсты флейтыст і каратканогая дзяўчынка. Карабінэр не спужаўся дзіцячага крыку, ён прабраўся да джыпа й сеў за руль, машыну абступілі чэрці з пэтардамі. Яны пачалі разгойдваць дзяржаўны джып разам з узброеным прадстаўніком улады. Чэрці маглі б яго перакуліць, ці справакаваць карабінэра выкарыстаць зброю. Ён мог стрэліць у людзей. Калі вочы схаваныя за чорныя акуляры, значна прасьцей націскаць на курок аўтамата. У карабінэра былі абарончыя акуляры і, пэўна, меўся дазвол у адпаведных абставінах страляць у правакатараў, у тэрарыстаў, у ворагаў гішпанскай кароны.

А ворагаў — процьма! Кожны баск, калі да яго ўважліва прыглядзецца — тэрарыст. Кожны каталёнец, калі зь ім сур'ёзна пагаварыць, марыць пра незалежнасьць. І самае галоўнае: вакол карабінэраў заўсёды ходзяць дзяржаўныя злачынцы, ворагі, злодзеі, здраднікі, лайдакі і валацугі. Чэрці, адным словам, ходзяць вакол анёла-мечаносца. Яны разгойдвалі джып і разгайдалі, і перакулілі б, каб не вялізная лялечная пачвара — цмок з арлінай галавою, які выкаціўся з-за мэрыі і ўляцеў у наўтоп. З горла й дупы дракона пасыпаліся траскучыя вогненныя струмяні, павярнуў шызы дым, паляцелі белыя іскры. Чэрці кінулі карабінэраў джып і пачалі карузэліць вакол агністага цмока. Дзяржаўная машына пакінула пляц, на якім віравала весялосьць. Флейты, дуды, пэтарды заціхлі, застаўся адзін барабанны бой. Дзясяткі два барабанаў зьліліся ў адзін, а наўтоп пачаў тупаць, маршаваць на месцы. Зьнікла ўсё: горад, мора, сонца, людзі... Застаўся рытм, агульны для прысутных на пляцы. Той рытм, падпарадкаваўшыся якому, лёгка памерці, лёгка пайсьці і зьдзейсьніць подзьвіг дзеля нацыі. Але ты чужы на сьвяце, цябе ня гоняць, але цябе і не запрашалі на карнавал.

Здымкі Алены Адамчык.

Ты стаіш чужы каля водаправоднай калёнкі пад высачэзнай пальмаю й любуесься тэатралізаваным відовішчам. Ты вызначыў галоўнага героя — неразумнага таўстуна зь дзіцячай флейтаю ў пухлых пальцах. А ўночы, падчас гадзіннага фэервэрку ты даведаешся імя поўнага вар'ята. Каратканогая дзяўчынка будзе есьці марозіва. Пад помнікам Эль Грэка яна будзе дзівіцца на рассыпістыя дзьмухаўцы салюту ў чорным, як сьмерць, небе, а побач будзе стаяць таўстун. Дзяўчынка скажа: «Адольфа, калі ласка!» і аддасьць недаедзенае марозіва вар'яту. Адольфа прагна схопіць ласунак. Ён пачне глытаць салодкае тлустае марозіва й адчуе сьвята напоўніцу. Ты паціху сыйдзеш у пусты завулак і накіруесься да гатэля.

На пустой вуліцы з заклеенымі паперай вітрынамі трапіцца на вочы старая кабета ў нацыянальным строі: белая карункавая кашуля, чорная шырокая спадніца, белыя панчохі, чорныя чаравікі. Кожны крок каталёнкі суправаджаўся звонам бубеньчыкаў, прывязаных каля шчыкалатак. Ты спыніўся на пустой вуліцы, засыпанай сэрпантынавымі стужкамі й кардоннымі трубкамі з-пад пэтардаў, і слухаў, як аддаляюцца званочкі. І табе захацелася як хутчэй вярнуцца дамоў, толькі час вяртаньня яшчэ не надышоў.

Січаз, 1996 год.

«Што цябе сказаць?»

Juraj Kasič. Karaleva zima: Veršy, advolny pierakład, malunki. Выдавец Юрась Карпаў. — Віцебск, 1996. 100 ас.

Ёсьць дзьве характэрныя для беларусаў рысы, што маюць непасрэдае дачыненьне да літаратуры. Гэта неадольная прага да вершаскладаньня ды рыфмаплёцтва («нацыя паэтаў»), а другая —татальная непавага да правілаў роднай мовы, а таксама да лінгвістыкі як да навукі ўвогуле. Калі б вышэйназваныя рысы былі вызначальныя ў нацыянальным характары, то ў мяне былі б усе падставы назваць Юрая Касіча, сябра Таварыства Вольных Літаратараў, тыповым беларусам.

На вялікі мой жаль, «Каралева зіма» цалкам непрыдатная для непасрэднага ўжываньня (маю на ўвазе чытаньне). Гэтай кнізе ў першую чаргу патрэбны Рэдактар. Каб было каму выправіць граматычныя, артаграфічныя ды стылістычныя памылкі. Каб чытачу не калолі вочы радкі накшталт «... што меці маю сам...» Каб добрыя людзі не пляваліся ад таго, што аўтару ўжо чацьвертай (!) кніжкі ўсё ніяк ня прыйдзе ў галаву зірнуць у падручнік і нарэшце высьветліць, якім жа чынам у беларускай мове адбываецца скланеньне займеньнікаў. Прачытаўшы «Ну што мой мілы, што цябе сказаць?», хочацца, не вярнуўшы пазыкаў і не патэлефанаваўшы каханцы, прыладзіць пятлю да першае жырандолі... Хто б што ні казаў, але літаратура як від мастацтва вымагае хаця б самай мінімальнай філялягічнай падрыхтоўкі. Літаратар, што блытае «табе» і «цябе», варты дальтоніка-жывапісца. Юраю Касічу ніхто з таварышаў па цэху не патлумачыў, што скарочаная форма прыметніка на абсягах ад Калінкавічаў да Горадні не ўжываецца і г. д. Спачуваю, але пералік «палымак» і «ачапятак» на прыкладзе гэтага выданьня можна цягнуць да бясконцасьці...

Пад адной вокладкай хаатычна зьмешчаныя тузін вершаў, колькі перакладаў з расейскай мовы і малюнкі аўтара — калякі-малякі дзетсадаўскага палёту. Аўтар пераказаў на свой лад па вершыку з Булата Акуджавы ды Аляксандра Вярцінскага, і яшчэ два твора Іосіфа Бродзкага.

Развагі пра тое, ці магчымы наогул адэкватны мастацкі пераклад у паэзіі, што цікавейшае — арыгінал альбо копія, ці варта перакладаць на беларускую мову творы расейскіх паэтаў, —такія развагі тут недарэчы. Ю.Касіч назваў свае перапевы з клясыкаў расейскай літаратуры «вольнымі перакладамі», бо рабіў зь імі, што хацеў, у межах свайго майстэрства й таленту. Гэта нармальна. Вышэй сваёй галавы мала хто скокне, і кракадзілы, калі і лётаюць, то надта ўжо нізенька. Няўзброеным вокам і не заўважыш.

«Уласная» ж творчасьць аўтара таксама ня ўражвае. Куцыя, банальныя рыфмы: «час-нас», «называў-ужываў», «душы-цішы». Уведзеныя Ігарам Бабковым у моду «пазабытыя калісьці Багі», кволыя патугі йсьці ў нагу з часам і нават «апяраджваць» яго плюс кустарная публіцыстычнасьць. «Расстралялі Адамовіча / Вось і ахвяра між нас. / А мы ўсё сьмяемся, рагочам — / маўляў не прыйшоў яшчэ час». Спадзяюся, што Славамір Адамовіч яшчэ пажыве й вершы піша (пажадана на волі). Астатнія ж старонкі прыпраўляюцца жыдзенькім эратызмам. «Я люблю твае мілыя персі, / што жывяць маю моц із сасцоў.» Як жа бяз гэтага? Ніяк!

Усё вышэй сказанае не прысуд, а проста спроба вызначыць, у якім кірунку рухаюцца беларускія вэрсыфікатары.

Андранік

НАША НІВА 23 верасьня 1996 N 25 (63)

Бэстсэлеры Беларусі

(II квартал 1996 г.)

на падставе зьвестак найбуйнейшых менскіх кнігарняў. Улічваліся толькі кнігі беларускіх выдавецтваў і колькасьць прададзеных асобнікаў

МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА

1. **Уладзімер Караткевіч. Творы:** Проза, драматургія, публіцыстыка. — Менск: Мастацкая літаратура, 1996. — 7.000 ас.
2. **Янка Купала. Поўны збор твораў** у 9 тамах. Т. 1. Вершы, пераклады (1904-1907). — Менск: Мастацкая літаратура, 1995. — 6.000 ас.
3. **Вітаўт Чаропка. Перамога ценю:** Аповесьці, апавяданьні, эсэ. — Менск: Мастацкая літаратура, 1996. — 4.000 ас.
4. **Генадзь Шупенька. Прага мастацкасьці.** Выбранае. — Менск: Мастацкая літаратура, 1996. — 3.000 ас.

ЛІТАРАТУРА ФАКТУ

1. **Беларуская энцыкляпэдыя.** У 18 т. Т.1: А — Аршын. — Менск: БелЭн, 1996. — 10.000 ас.
2. **Курс беларускай мовы:** Падручнік / Л.Сямешка, І.Шкраба, З.Бадзевіч. — Менск: Унівэрсытэцкае, 1996. — 10.000 ас.
3. **Гісторыя Беларусі:** Навучальны дапаможнік. — Менск: НПЧ «Фінансы, улік, аўдыт», 1996. — 10.000 ас.
4. **Каталёг паштовых марак** Рэспублікі Беларусь 1994-1995. — Менск: ДП «Менская пошта», 1996.
5. **Чарнобыль. Погляд праз дзесяцігодзьдзе:** Даведнік. — Менск: БелЭн, 1996. — 5.000 ас.

Прабягаючы вачыма па радках сьпісу кніжных бэстсэлераў другога кварталу 1996 г. цяжка адмежавацца ад эмацыйнага фону ўспрыняцьця інфармацыі — гэта сьпіс кніжак, якія найбольш куплялі падчас Менскае вясны. Калі на вуліцах Менску адбываліся масавыя дэманстрацыі, а па вечарох праводзіліся масавыя арышты, у гэты самы храналягічны пэрыяд у кнігарнях людзі набывалі патрэбную сабе літаратуру. Што важна — сьпіс такіх патрэбных кніжак вельмі традыцыйны для беларускага рынку. Гэта знак сталых інтарэсаў грамадзтва ў межах беларускага інфармацыйнага поля. На гэтыя інтарэсы ня могуць апэратыўна ўплываць самыя дынамічныя палітычныя падзеі ў краіне.

Чакалася, што на першыя пазыцыі выйдзе ўнівэрсальная Энцыкляпэдыя, бо ў другой палове XX ст. даведачную літаратуру купляюць найбольш. Таксама важна, што 1 том «Беларускай энцыкляпэдыі» ў параўнаньні з «Гістарычнаю энцыкляпэдыяй» зьведаў меншыя дэструктныя ўплывы новага кіраўніцтва БелЭн.

Цікавым фактам стаў посьпех «Курсу беларускае мовы». Але пра рэаліі мне нагадалі студэнты. Канец вясны й пачатак лета —гэта пэрыяд здачы іспытаў у школах ды падрыхтоўкі да паступленьня ў вышэйшую школу. А ўжо па сьлядох падзеяў можна прыгадаць статыстыку ўступных іспытаў — у Беларускай Політэхнічнай Акадэміі абітурыенты падзяліліся 50 на 50 паводле мовы здачы іспытаў. І гэта быў самы высокі працэнт актыўнасьці расейскае мовы. У іншых цывільных беларускіх ВНУ ад 70 да 80% абітурыентаў здавалі іспыт па беларускай мове. Таксама патрэбаю для навучальных мэтаў тлумачыцца камэрцыйны посьпех дапаможніка «Гісторыя Беларусі».

«Каталёг паштовых марак Рэспублікі Беларусі» можна выкарыстоўваць як дапаможнік для вывучэньня сучаснае гісторыі Беларусі. Подых часу адчувальны ў паступовай зьмене сюжэтаў і сымболікі на паштовых марках. Тут мы таксама назіраем працэс муміфікацыі жывых людзей.

Чарнобыльская праблематыка й літаратура пра яе патрабуе асобнага асэнсаваньня. Можна паспрабаваць зрабіць прагноз —тэма Чарнобыля зноў вяртаецца ў беларускую палітыку й культуру.

Такім чынам, кожная кніжная пазыцыя сьпісу бэстсэлераў у разьдзеле «Літаратура факту», пры ўсёй сваёй традыцыйнасьці, сьведчыць пра нейкія новыя зьявы ў беларускім грамадзтве ці сымбалізуе іх. Падобна, будуць і вынікі гэтых працэсаў.

Што да разьдзелу «Мастацкая літаратура», то тут попыт нават аддалена не нагадвае пра сучаснае жыцьцё «вобразаў і фікцыяў» і сьведчыць, што альбо такога жыцьця сёньня папросту няма, альбо яно цалкам прыбралася ў закрытыя формы і адбываецца недзе па-за межамі найбуйнейшых менскіх кнігарняў.

Алег Дзярновіч

Якой веры?

Нягледзячы на тое, што ў Беларусі на пачатку стагодзьдзя канфэсійны склад насельніцтва быў надзвычай стракаты (асабліва ў параўнаньні з суседнімі краямі), паводле сваіх перакананьняў усе беларусы былі ўжо монатэістамі — верылі ў аднаго Бога.

І хрысьціяне, і юдэі, і мусульмане маюць адзіную сьвятую гісторыю Старога Запавету. Таму, нягледзячы на разнастайнасьць формаў рэлігійнага жыцьця, на чаргаваньне прывілеяваных вызнаньняў, ва ўмовах розных традыцыйных полюсаў прыцягненьня, у Беларусі засталося шмат тых, хто адстойвае сваю самасьць, права зьвярнуцца да адзінага Бога па-свойму.

Некаторыя вызнаньні налічвалі зусім мізэрны працэнт вернікаў, але гэта не азначала, што яны могуць быць нязначнымі для нашае культуры. Часам менавіта ў замкнёных невялікіх супольнасьцях нараджаліся пэрлы беларускае цывілізацыі: арыянскі «Катэхізіс» Буднага, мусульманскія «Кітабы», стараверскі іканапіс.

Павага да права кожнага славіць Бога па-свойму, гаварыць па-свойму і жыць па-свойму — ці ня лепшая з рысаў старое беларушчыны. За тое і любілі Беларусь тыя, хто лічыў яе сваёй Бацькаўшчынай, верылі ёй і баранілі яе.

Што гэта за бажніца? Дзе яна існуе? Вас чакаюць новыя пытаньні, а мы чакаем слушных адказаў.

Сяргей Харэўскі

No SMOKING

Тыдзень небясьпечнага паленьня

Працяг са старонкі 4.

Самыя моцныя словы зь зьневажальнага лексыкону антыкурцоў: «А я і ня ведаў, што ты паліш». Ці то гэта гаворыць афіцыянт у рэстарацыі, ці то прыяцель у спартовай зале, ці то калега, які ведае, што працую над артыкулам пра паленьне. Пагарда, што ўтрымліваецца ў гэтых словах, амаль заўсёды — тэрмаядзерная. Гэтая фраза не эўфэмізм замест «мне шкада тых, хто нагэтулькі дурны, каб падвяргаць сваё здароўе небясьпецы раку». Гэта эўфэмізм замест «а я і ня ведаў, што ты сьмярдзючы сабака».

На чацьверты дзень майго экспэрымэнту я пачынаю пераходзіць у наступ. Я наведаў тытунёвую краму на Манхэтане ды загрузіўся элегантнымі Sobranie, дадатковым пачкам Gauloise, каробкай тонкіх цыгараў Schimmelpenninck і некалькімі Monte Cruze. А пасьля я задаў прадаўцу даволі дзіўнае пытаньне:

— Ці не маглі б вы парэкамэндаваць самыя агідныя цыгары, якія вы толькі маеце.

— Гэта залежыць ад таго, чаго вы хочаце дамагчыся, —адказвае прадавец. — Ці вы хочаце прыцягнуць увагу, ці хочаце расчысьціць месца вакол сябе?

— Я вельмі хачу абразіць людзей, што дзейнічаюць мне на нэрвы.

— Тады я вельмі рэкамэндую De Nobilis, — адказвае ён ды працягвае мне мэталёвую каробку карлікавых, жахлівага выгляду цыгараў. — Я іх палю, калі лаўлю рыбу. Запальваеце адну зь іх і застаецеся сам насам з рыбай. І больш нікога вакол.

Я загружаю свой арсэнал і крочу ў Цэнтральны Парк Адпачынку, што выкарыстоўваецца амаль выключна для бегу трусцой. Запальваю адну з De Nobilis і пачынаю шпацыраваць уздоўж дарожкі, выдзьмуваючы дым проста ў твары бегуноў.

Як толькі я запаліў сваю соску, мяне абмінае карантыш у італьянскай футболцы з сэкундамэрам і тэтральна кашляе. (Тэатральны кашаль робіцца лейтматывам майго шпацыру ў парку.) Чатыры чалавекі кашлялі, каб выказаць незадавальненьне. Адна, прабягаючы, прасіпела «мудак». Другая сказала «тут людзі бегаюць». Я прамармытаў у адказ: «Прабачце, я француз». Яшчэ адна жанчына, сапраўдны паркавы сабака, сказала так: «Ты што, ня здолеў знайсьці іншага месца для гэтага?» Я адказаў: «Так, але спазьніўся на самалёт да Лёс Анджэлесу». Але самая ўражвальная рэакцыя была з боку трох чалавек, якія фізычна пакінулі асфальтаваную дарожку ды збочылі ў гразь».

Калі я зайшоў у спартовы клюб YMCA (хрысьціянская маладзёжная арганізацыя — У.Б.) ды ўскараскаўся на вэлатрэнажор, хлопец побач адразу ж фыркнуў ды сышоў. Па меры таго, як вайна з паленьнем набірае абароты, я упэўнены, што неўзабаве замест шыльдачак «НЕ ПАЛІЦЬ» зьявяцца надпісы «НЕ ДЛЯ ТЫХ, ХТО НАКУРЫЎСЯ».

Я вам скажу, чаго яшчэ мы мусім чакаць. У 50-я гады дзяцей вучылі, што Дэві Крокэт, Дэніэль Бун ды Буфала Біл былі сапраўднымі амэрыканскімі героямі: сьмелымі, харобрымі, вольнымі. Пасьля ў 60-я паўстае рух Карэнных Амэрыканцаў (індзейцаў — У.Б.), і аказваецца, што гэтыя хлопцы — банда расістаў ды забойцаў. Тое самае адбываецца цяпер. Па меры таго, як антынікатынавы рух набірае сілу, сцэны фільмаў, дзе галоўныя героі паляць, будуць перароблены на такія, дзе тыя ж хлопцы смокчуць ледзянцы на палачках. На пачатку наступнага тысячагодзьдзя ў школах будуць выкладаць, што хоць аматар цыгараў Уінстан Чэрчыль і быў Брытанскім Ільвом, нам бы напэўна ўсё ж такі лепей было б скарыцца пад гітлераўскі бот.

У апошні дзень майго экспэрымэнту я з сваёй сяброўкай пайшоў у піцэрыю. Яна заказала лязанью, я манікоці. Тое месца было не для курцоў. Сядзім мы, прыязна гамонім. Ажно раптоўна я адчуваю знаёмы смурод. На гэты раз не ад мяне. Ён сыходзіў ад маладога чалавека за столікам побач. Я доўгі час нічога не казаў. Я проста жаваў. Але калі мая сяброўка пайшла, я павярнуўся да яго і сказаў: «Прабачце, але тут ня паляць».

Ён просіць прабачэньня ды пачынае гасіць цыгарэту. Але я не магу ўтрымацца ад апошняга выпаду: «... і ты мусіў бы гэта ведаць!»

The American Spectator

Пераклаў Уладзімер Бараніч

© НАША НІВА Спасылка на "Нашу Ніву" абавязковая Наклад 5100 Нумар падпісаны ў друк 19⁵⁵, 22/9/1996. Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку" Менск, праспэкт Францішка Скарыны, 79. Замова № 6270 Кошт свабодны.